

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ ★ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**BÜYÜKDERE SURP BOĞOS ERMENİ KATOLİK KİLİSESİ
KORUMA PROJESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Gaye KEPİÇ

Mimarlık Anabilim Dalı

Restorasyon Programı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Deniz MAZLUM

EYLÜL 2020

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ ★ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**BÜYÜKDERE SURP BOĞOS ERMENİ KATOLİK KİLİSESİ
KORUMA PROJESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Gaye KEPİÇ
502151209**

Mimarlık Anabilim Dalı

Restorasyon Programı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Deniz MAZLUM

EYLÜL 2020

İTÜ, Fen Bilimleri Enstitüsü'nün 502151209 numaralı Yüksek Lisans Öğrencisi Gaye KEPİÇ, ilgili yönetmeliklerin belirlediği gerekli tüm şartları yerine getirdikten sonra hazırladığı “BÜYÜKDERE SURP BOĞOS ERMENİ KATOLİK KİLİSESİ KORUMA PROJESİ” başlıklı tezini aşağıda imzaları olan jüri önünde başarı ile sunmuştur.

Tez Danışmanı : **Prof. Dr. Deniz MAZLUM**
İstanbul Teknik Üniversitesi

Jüri Üyeleri : **Dr. Öğr. Üyesi Umut ALMAÇ**
İstanbul Teknik Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Banu ÇELEBİOĞLU
Yıldız Teknik Üniversitesi

Teslim Tarihi : 18 Eylül 2020
Savunma Tarihi : 30 Eylül 2020

Yanımda olan herkese,

ÖNSÖZ

Kıymetli bilgisi ile bana ve tezime kattığı her şey için çok değerli danışman hocam Prof. Dr. Deniz Mazlum'a,

Tez konumun belirlenmesi ve araştırma süreçlerinde büyük desteği olan Esra Mancı'ya, çalışma sürecimde bana her zaman destek olan Bersu Çelik'e ve belgeleme süreçlerindeki yardımları için Serap Ata Akkoca'ya,

Çalışma boyunca Büyükdere Surp Boğos Ermeni Katolik Kilisesi'nin kapılarını ve arşivlerini büyük bir içtenlikle açarak gösterdikleri misafirperverlik ve ilgi için Ermeni Katolik Patrikhanesi'ne,

Tez sürecinde ve hayatın her alanında değerli bilgileriyle bana ışık olan Ayşegül Özer ve Evin Seyhan'a,

Her zaman yanımda olan Başar, İlayda ve dayım Süleyman'a çok teşekkür ederim.

Ve son olarak, hep yanımda olarak beni her daim yüreklendiren annem, babam ve kardeşim, varlığınızla beni hep çok şanslı kıldınız.

Eylül 2020

Gaye Kepiç
(Mimar)

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖNSÖZ	vii
İÇİNDEKİLER	ix
KISALTMALAR	xi
ŞEKİL LİSTESİ	xiii
ÖZET	xix
SUMMARY	xxi
1. GİRİŞ	1
1.1 Tezin Amacı	1
1.2 Tezin Kapsamı ve Araştırma Yöntemi	2
2. OSMANLI DEVLETİ'NDE ERMENİ KATOLİK CEMAATİ VE KİLİSELERİ	5
2.1 19. Yüzyıla Kadar Katolik Ermeniler	6
2.2 19. Yüzyılda Ermeni Cemaati	7
2.2.1 19. Yüzyıldan günümüze Ermeni Katolik Kilisesi	9
3. BÜYÜKDERE'NİN GELİŞİMİ	11
3.1 19. Yüzyıl Öncesinde Büyükdere	11
3.2 19. Yüzyılda Büyükdere	13
3.3 Büyükdere'de Dinî Anıtsal Yapılar	17
4. BÜYÜKDERE SURP BOĞOS ERMENİ KATOLİK KİLİSESİ	21
4.1 Kilisenin Konumu	21
4.2 Kilisenin Tarihçesi	22
4.3 Kilisenin Mimari Özellikleri	23
4.3.1 Plan özellikleri	24
4.3.1.1 ZK 01 Rüzgarlık	25
4.3.1.2 M 01 Merdiven 1	25
4.3.1.3 ZK 02 Naos	25
4.3.1.4 ZK 03 Apsis	27
4.3.1.5 ZK 04 Koro katı	28
4.3.1.6 ZK 05 Hol-1	28
4.3.1.7 M 02 Merdiven 2	29
4.3.1.8 ZK 06 Hol-2	29
4.3.1.9 ZK 07 Hol-3	29
4.3.1.10 ZK 08 Çan kulesi	30
4.3.1.11 ZK 09 Tuvalet	30
4.3.1.12 ZK 10 Hol-4	30
4.3.1.13 ZK 11 Mutfak	30
4.3.1.14 K 101 Hol-5	31
4.3.1.15 K 102 Salon	32
4.3.1.16 K 103 Hol-6	32
4.3.1.17 K 104 Oda 1	32

4.3.1.18 K 105 Oda 2	33
4.3.1.19 K 106 Mutfak	33
4.3.1.20 K 107 Banyo.....	33
4.3.2 Cephe özellikleri	33
4.3.2.1 Güneydoğu cephesi	34
4.3.2.2 Kuzeybatı cephesi	34
4.3.2.3 Güneybatı cephesi	35
4.3.2.4 Kuzeydoğu cephesi	35
4.3.3 Strüktür özellikleri.....	36
4.3.3.1 Duvarlar.....	36
4.3.3.2 Döşemeler ve merdivenler	37
4.3.3.3 Örtü sistemi	38
4.3.4 Malzeme özellikleri.....	38
4.3.5 Mimari elemanlar	40
4.3.5.1 Kapılar.....	40
4.3.5.2 Pencereleler	41
4.3.5.3 Korkuluk ve küpeşteler	41
4.3.5.4 Dinî Öğeler.....	41
4.3.6 Bezemeler.....	42
4.4 Bozulma Analizi.....	43
4.4.1 Strüktürel bozulmalar.....	43
4.4.2 Malzeme bozulmaları.....	44
4.4.2.1 Malzeme kaybı	44
4.4.2.2 Yüzey çatlakları.....	45
4.4.2.3 Renk değişimi ve katman oluşumu	45
4.4.2.4 Biyolojik oluşumlar.....	46
4.4.3 İnsan kaynaklı bozulmalar	47
4.4.3.1 Niteliksiz onarımlar.....	47
4.4.3.2 Niteliksiz ekler	47
4.4.3.3 Mimari eleman kaybı	47
5. RESTİTÜSYON	49
5.1 Restitüsyon Kararlarına Işık Tutan Bilgi ve Belgeler	49
5.1.1 Yapının çağdaşı olan Ermeni Katolik Kiliseleri	52
5.2 Restitüsyon Sorunları	53
5.3 Restitüsyon Önerileri.....	54
6. RESTORASYON	57
6.1 Kullanım Önerisi	57
6.2 Müdahale Önerileri.....	58
6.2.1 Strüktürel müdahaleler	58
6.2.1.1 Temizleme ve niteliksiz eklerin kaldırılması	59
6.2.1.2 Sağlamlaştırma	59
6.2.1.3 Yenileme	59
6.2.2 Malzeme müdahaleleri	60
6.2.2.1 Temizleme ve niteliksiz eklerin kaldırılması	60
6.2.2.2 Bütünleme	62
6.2.3 Mimari müdahaleler	62
7. SONUÇ	65
KAYNAKLAR.....	67
EKLER	69
ÖZGEÇMİŞ.....	257

KISALTMALAR

BOA	: T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi
GEEAYK	: Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu
HKK	: Hava Kuvvetleri Komutanlığı
KTVKBK	: Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu
EKPA	: Ermeni Katolik Patrikhanesi Arşivi
MS	: Milattan Sonra

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa

Şekil 3.1 : Büyükdere Mesiresi (Melling, 1819)	12
Şekil 3.2 : Büyükdere'nin batısı (Melling, 1819).....	13
Şekil 3.3 : Büyükdere'nin merkez kısmı (Melling, 1819).....	13
Şekil 3.4 : Rus Sefarethanesi (Krt_000487, İBB Atatürk Kitaplığı)	14
Şekil 3.5 : İspanyol Sefarethanesi (https://www.turanakinci.com/portfolio-view/buyukdere-istryanul-sefareti/)	14
Şekil 3.6 : Büyükdere Sahili (Guillaume Berggren, 1868, Salt Araştırma Arşivi, AHTUR0153)	16
Şekil 3.7 : Büyükdere (İBB Atatürk kitaplığı, Krt_004532).	16
Şekil 3.8 : Kara Kethüda Camisi (Google Street View).....	17
Şekil 3.9 : Büyükdere Aya Paraskevi Rum Kilisesi (Sönmez, 2014:96).	18
Şekil 3.10 : Büyükdere Surp Hripsimyants Ermeni Kilisesi (Tuğlacı, 1991 :151). ..	19
Şekil 4.1 : Güneydoğu Cephesi krokisi	23
Şekil 4.2 : 1.50 m kotu plan krokisi.....	24
Şekil 4.3 : 4.35-5.50 m kotu plan krokisi	31
Şekil 5.1 : BOA plan krokisi detayı (BOA, 1884. İ.DH./ 869-69497)	50
Şekil 5.2 : BOA tamir krokisi (İ.AZN / 6-5)	51
Şekil 5.3 : İstanbul Rumeli Ciheti Haritaları, Pafta No: A 35/3 (Atatürk Kitaplığı Arşivi)	52
Şekil 5.4 : Salt Araştırma Arşivi, Türkiye Fotoğrafları Albümü II, AHTURAL001123	55
Şekil 6.1 : Önerilen yürüyüş rotası	58
Şekil A.1 : Büyükdere Hava Fotoğrafı, 2020 (Google Maps).	71
Şekil A.2 : Canal de Constantinople et de ses Environs, 1819 (İBB Atatürk Kitaplığı).	71
Şekil A.3 : Canal de Constantinople et de ses Environs Büyükdere Detayı, 1819 (İBB Atatürk Kitaplığı).....	72
Şekil A.4 : Nedjip Bey Haritası Büyükdere Detayı, 1918 (İBB Atatürk Kitaplığı). ..	72
Şekil A.5 : BOA plan krokisi (BOA, 1884. İ.DH./ 869-69497)	73
Şekil A.6 : İstanbul Rumeli Ciheti Haritaları.	74
Şekil A.7 : İstanbul Rumeli Ciheti Haritaları.	75
Şekil B.1 : 1.50 m kotu plan ortofoto görüntüsü.	76
Şekil B.2 : A-A kesiti ortofoto görüntüsü.....	76
Şekil C.1 : K01 Ana giriş kapısı.	77
Şekil C.2 : Kuzeydoğu cephesi giriş kapısı.	77
Şekil C.3 : K01 kapısı üzerindeki basık kemer.	78
Şekil C.4 : Rüzgarlık.	78
Şekil C.5 : M 01 kodlu merdiven.	79

Şekil C.6 : Naos.	79
Şekil C.7 : Rüzgarlık mahalli yanındaki nişler.	80
Şekil C.8 : Rüzgarlık mahalli yanındaki nişler.	80
Şekil C.9 : Naosun güneybatı duvarında bulunan plastırlar.	81
Şekil C.10 : Naosun kuzeydoğu duvarında bulunan plastırlar.	81
Şekil C.11 : PL2 Plastırı üzerinde yer alan vitrin.	82
Şekil C.12 : Güneybatı duvarında bulunan yan altar.	83
Şekil C.13 : Kuzeydoğu duvarında bulunan yan altar.	83
Şekil C.14 : K05 kodlu kapı.	84
Şekil C.15 : Kutsal su kabı.	84
Şekil C.16 : Ambon.	85
Şekil C.17 : Madeni süsleme.	85
Şekil C.18 : Güneybatı yönünde bulunan silmeler.	86
Şekil C.19 : Kuzeydoğu ve güneybatı yönlerinde bulunan silmeler.	86
Şekil C.20 : Plastırlar arasında bulunan gergiler.	87
Şekil C.21 : Apsis mahalline giriş.	87
Şekil C.22 : Dökme demir korkuluk.	88
Şekil C.23 : Ana altara çıkılmasını sağlayan üç basamak.	88
Şekil C.24 : PL4 plastırı.	89
Şekil C.25 : Altarın kapatılmasını sağlayan perde.	89
Şekil C.26 : Apsis mahallinde yer alan nişler.	90
Şekil C.27 : P4 kodlu pencere.	90
Şekil C.28 : K17 kodlu apsis penceresi.	91
Şekil C.29 : That.	91
Şekil C.30 : K6 kodlu kapı.	92
Şekil C.31 : Koro katı.	92
Şekil C.32 : Koro katı ahşap platform ve küpeştesi.	93
Şekil C.33 : ZK 05 Hol-1 mahalli K7 kapısı.	93
Şekil C.34 : ZK 05 mahalli.	94
Şekil C.35 : ZK 05 Betonarme kirişler.	94
Şekil C.36 : M 02 kodlu merdiven.	95
Şekil C.37 : ZK 06 Hol-2.	95
Şekil C.38 : ZK 06 mahallinde bulunan kitabe.	96
Şekil C.39 : ZK 05 mahallinde bulunan nişler.	96
Şekil C.40 : ZK 07 Hol-3.	97
Şekil C.41 : ZK 07 Hol-3 mahallinde bulunan lavabo.	97
Şekil C.42 : ZK 07 Hol-3 döşeme kot farkı.	98
Şekil C.43 : ZK 08 Çan Kulesi.	98
Şekil C.44 : ZK 08 mahallinde bulunan çanın çalınmasını sağlayan halat.	99
Şekil C.45 : ZK 09 Tuvalet.	99
Şekil C.46 : ZK 10 Hol-4.	100
Şekil C.47 : ZK 10 Hol-4	100
Şekil C.48 : ZK 11 mutfak.	101
Şekil C.49 : K 101 Hol-5 mahallinde bulunan alüminyum doğrama.	101
Şekil C.50 : K 101 mahalli zemin döşemesi.	102
Şekil C.51 : K 101 mahalli çıtalı ahşap tavanı.	102
Şekil C.52 : K 102 Salon mahalli.	103
Şekil C.53 : K 102 Salon mahalli.	103
Şekil C.54 : K 102 Salon mahalli tavanı.	104
Şekil C.55 : K 103 Hol-6 mahal girişi.	104

Şekil C.56 : K 103 Hol-6'da bulunan apsise açılan kapı.....	105
Şekil C.57 : K 104 Oda 1.	105
Şekil C.58 : K 104 Oda 1'de bulunan pencere.	106
Şekil C.59 : K 104 Oda 1.	106
Şekil C.60 : K 105 Oda 2.	107
Şekil C.61 : K 105 Oda 2.	107
Şekil C.62 : K 106 Mutfak.	108
Şekil C.63 : K 107 Banyo.....	108
Şekil C.64 : Güneydoğu cephesi.	109
Şekil C.65 : Güneydoğu cephesinde bulunan kitabe.	109
Şekil C.66 : Güneydoğu cephesi.	110
Şekil C.67 : Kuzeybatı cephesi.....	110
Şekil C.68 : Kuzeybatı cephesi.....	111
Şekil C.69 : Güneybatı cephesi.	111
Şekil C.70 : Güneybatı cephesinde bulunan pencereler.	112
Şekil C.71 : Güneybatı cephesi.	112
Şekil C.72 : Güneybatı cephesi mutfak girişi.	113
Şekil C.73 : Kuzeydoğu cephesi.....	113
Şekil C.74 : Kuzeydoğu cephesi.....	114
Şekil C.75 : Naos mahallinde okunan temel duvarı izleri.	114
Şekil C.76 : Naos mahallinde bulunan plastırlar.	115
Şekil C.77 : ZK 01 Rüzgarlık mahallinin ahşap duvarları.	115
Şekil C.78 : ZK 05 Hol-1.	116
Şekil C.79 : Çan kulesi.	116
Şekil C.80 : K 101 ve K102 mahalleri arasında geçişi sağlayan kapı.	117
Şekil C.81 : K 103 Hol-6.....	117
Şekil C.82 : Koro katını destekleyen I putrel.	118
Şekil C.83 : ZK 05 Hol-1 mahallinde bulunan betonarme kirişler.....	118
Şekil C.84 : K 104 Oda 1 de görünen döşeme katmanları.	119
Şekil C.85 : M 01 kodlu merdiven korkuluk ve küpeştesi.	119
Şekil C.86 : M 02 kodlu merdiven.	120
Şekil C.87 : Naos mahallinin ahşap örtüsü.....	120
Şekil C.88 : Apsis mahallinin örtüsü.	121
Şekil C.89 : Güneydoğu cephesinde bulunan taş malzemeler.....	121
Şekil C.90 : Güneydoğu cephesinde bulunan taş malzemeler.....	122
Şekil C.91 : Güneydoğu cephesinde bulunan mermer sütunçeler.	122
Şekil C.92 : Kaide ve süpürgeliklerde kullanılan mermer kaplama.....	123
Şekil C.93 : Altarda kullanılan ahşap malzeme.....	123
Şekil C.94 : Apsiste bulunan ahşap küpeşte demir korkuluk.	124
Şekil C.95 : Strüktürel destek amaçlı kullanılan metal elemanlar.....	124
Şekil C.96 : Hol-2 de karo mozaik kullanımı.....	125
Şekil C.97 : Hol-2'ye geçişi sağlayan mozaik merdiven.	125
Şekil C.98 : Alçı başlık ve silmeler.	126
Şekil C.99 : PL4 plastır başlığı.....	126
Şekil C.100 : Güneydoğu cephesinde bulunan alçı gül pencere.	127
Şekil C.101 : P1 kodlu pencere.	127
Şekil C.102 : P11 kodlu ispanyolet kilitli pencere.	128
Şekil C.103 : Ambon.	128
Şekil C.104 : Papaz tahtı.	129
Şekil C.105 : Altar.....	129

Şekil C.106 : Ana giriş kapı bezemesi.....	130
Şekil C.107 : Güneydoğu cephesinde bulunan nişler.	130
Şekil C.108 : S1, S1'sütunçeleri ve altın varak işli kemer.	131
Şekil D.1 : Ahşap tonozda suya bağlı lekelenmeler.	132
Şekil D.2 : Kesilen PL2 plastırı.	132
Şekil D.3 : Litürjik elemanın demir taşıyıcının duvara sabitlenmesi.	133
Şekil D.4 : Mermer sütun başlıklarında çatlaklar.	133
Şekil D.5 : K104 Oda 1 Ahşap kaplama ve kirişlerde çürüme.	134
Şekil D.6 : Gergi demirleri ve plastır başlıkları birleşiminde çatlaklar.	134
Şekil D.7 : Plastır kaidesinde harcın kalkması ve bağlayıcı malzemenin gevrekleşmesi.	135
Şekil D.8 : K01 kodlu giriş kapısı üzerinde yer alan mermer yüzeyde çatlak.....	135
Şekil D.9 : Güneydoğu cephesi kule silme porfillerinde malzeme kaybı.....	136
Şekil D.10 : Kule kaidesinde kavlanma.	136
Şekil D.11 : Çan kulesinde çimento esaslı harç kullanımı.	137
Şekil D.12 : Çan kulesinde malzeme ve yüzey kayıpları.	137
Şekil D.13 : Çan kulesinde malzeme kaybı.	138
Şekil D.14 : Plastırlar üzerinde sıva ve boya kaybı.	138
Şekil D.15 : K104 Oda 1 rabıta döşemesinde malzeme kaybı.....	139
Şekil D.16 : Eksik kiremitler.	139
Şekil D.17 : Sütunçe başlıkları ile gövde birleşiminde malzeme kaybı.	140
Şekil D.18 : Naos mermer döşeme kaplamasında çatlaklar.....	140
Şekil D.19 : Güneydoğu cephesi silmesinde gri-siyah renkli akma izi.	141
Şekil D.20 : Güneydoğu cephesinde gül pencere altında akma izleri.	141
Şekil D.21 : Güneydoğu cephesi çatı pencereleri altında akma izleri.	142
Şekil D.22 : Naos boyalı duvarlarında renk değişimi ve lekelenmeler.	142
Şekil D.23 : Hol 1 duvarında neme bağlı renk değişimleri.	143
Şekil D.24 : Naos bölümü duvar yüzeylerinde tuzlanma.	143
Şekil D.25 : M 01 merdiveni mermer kaplamalarında korozyon lekeleri.	144
Şekil D.26 : Parmaklık korozyonu nedeniyle lekelenme.....	144
Şekil D.27 : Gotik alınlığını sabitleyen demir elemanlarda korozyon ve buna bağlı lekelenmeler.	145
Şekil D.28 : Naos bölümü boyalı I putrel yüzeyinde kabarmalar.....	145
Şekil D.29 : Giriş mermer basamaklarında lekelenmeler	146
Şekil D.30 : Demir ana giriş kapısında korozyon.....	146
Şekil D.31 : Dış mekanda apsis ve lojman arasında kalan yüzeylerde biyolojik oluşumlar.....	147
Şekil D.32 : Kuzeybatı cephesinde P4 plastırı hizasında biyolojik oluşumlar.	147
Şekil D.33 : PL2 plastırı kaidesi malzemesinde koparak ayrılma.	148
Şekil D.34 : Plastırlar üzerindeki niteliksiz boya ve malzeme kaybı.	148
Şekil D.35 : Altar yüzeyinde yağlı boya.....	149
Şekil D.36 : Güneydoğu cephesinde niteliksiz mozaik sıva.	149
Şekil D.37 : Hol 1 mekanında PVC doğrama.	150
Şekil D.38 : Hol 5 mekanını sınırlayan niteliksiz alüminyum doğrama.....	150
Şekil D.39 : Kuzeydoğu cephesine sabitlenmiş tente ve aydınlatma elemanı.	151
Şekil D.40 : Niteliksiz parmaklık.	151
Şekil D.41 : K 103 mekanı niteliksiz PVC döşeme kaplaması.....	152
Şekil D.42 : Güneydoğu cephesinde yitirilmiş objelerin yer aldığı niş.	152

Şekil E.1 : 1937 tarihli HKK hava fotoğrafı.....	153
Şekil E.2 : 1950 tarihli HKK hava fotoğrafı.....	153
Şekil E.3 : 1954 tarihli HKK hava fotoğrafı.....	153
Şekil E.4 : 1959 tarihli HKK hava fotoğrafı.....	154
Şekil E.5 : 1966 tarihli HKK hava fotoğrafı.....	154
Şekil E.6 : 1972 tarihli HKK hava fotoğrafı.....	154
Şekil E.7 : 1976 tarihli HKK hava fotoğrafı.....	155
Şekil E.8 : 1982 tarihli HKK hava fotoğrafı.....	155
Şekil E.9 : 1987 tarihli HKK hava fotoğrafı.....	155

BÜYÜKDERE SURP BOĞOS ERMENİ KATOLİK KİLİSESİ KORUMA PROJESİ

ÖZET

Bu tez çalışması kapsamında, İstanbul ili, Sarıyer ilçesi, Büyükdere mahallesi, 602 ada 5-6-7 parselde bulunan Büyükdere Surp Boğos Ermeni Katolik Kilisesi'nin belgeleme çalışmaları yapılmış ve bu yapı için koruma önerileri geliştirilmiştir.

Çalışma dahilinde yapının tarihi araştırılmış, yapının mevcut durumu çizim ve fotoğraflarla ayrıntılı olarak belgelenmiş, basılı ve sözlü kaynak araştırmaları yapılarak bunların sonucunda yapının restitüsyon projesi hazırlanmıştır. Son aşamada yapının korunarak varlığını devam ettirebilmesi için koruma önerileri geliştirilmiştir.

Yapımı 1885 yılına tarihlenen Büyükdere Surp Boğos Ermeni Katolik Kilisesi, günümüzde sadece yaz aylarında Pazar günleri ibadete ve ziyarete açık bir yazlık kilise olarak kullanılmaktadır ve kilisenin yönetimi İstanbul Ermeni Katolik Patrikhanesi'ne aittir. Yapı; bahçesinde bulunan üç katlı bir lojman, günümüzde aktif olarak kullanılmayan tek katlı bir yönetim binası ve kiliseyle bir bütün olarak ele alınan servis alanlarının ve papaz evinin de bulunduğu iki katlı bir yapıyla beraber küçük bir komplekstir.

Tez çalışması, yedi ana bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde tezin amacı, tezin kapsamı ve tezin hazırlanma sürecinde kullanılan çeşitli araştırma yöntemleri anlatılmıştır.

İkinci bölümde, Osmanlı Devleti'nde Ermeni Katolik Cemaati ve kiliseleri incelenmiştir. Bu başlık altında 19. yüzyıl referans alınarak, 19. yüzyıla kadar Ermeni Katolikler, 19. yüzyılda Ermeni Cemaati ve 19. yüzyıldan günümüze Ermeni Katolik kiliseleri incelenmiştir.

Çalışmanın üçüncü bölümünde, Büyükdere'nin gelişimi 19. yüzyıl öncesinde Büyükdere, 19. yüzyılda Büyükdere ve Büyükdere'de dinî anıtsal yapılar olmak üzere üç başlık altında irdelenmiştir.

Çalışmanın dördüncü bölümünde, Büyükdere Surp Boğos Ermeni Katolik Kilisesi'nin konumu, tarihsel süreçteki hikayesi ve mimari özellikleri anlatılmıştır. Kilisenin mimari özellikleri sırasıyla; plan özellikleri, cephe özellikleri, strüktür özellikleri, malzeme özellikleri, mimari elemanlar (kapılar, pencereler, korkuluk ve küpeşteler, dinî öğeler), bezemeler ve tespit edilen bozulmalar ile bu bozulmaların nedenleri analiz edilerek anlatılmıştır.

Beşinci bölümde, yapılan arşiv araştırmaları ile sözlü ve basılı kaynaklardan yola çıkılarak yapının zaman içerisinde geçirmiş olduğu değişimler saptanmıştır. Yapının süreç içerisindeki değişimleri irdelenirken, yapının çağdaşı olan Ermeni kiliselerine de bu başlık altında değinilmiştir. Ayrıca bu bölümde restitüsyon sorunları ve restitüsyon önerileri de değinilen diğer konulardır.

Altıncı bölümde, yapıyla ilgili bütün çalışmalar ve araştırmalardan yola çıkarak yapının özgün işlevine devam ederek korunması için kullanım önerisi ve müdahale önerilerinde bulunulmuştur. Bu müdahale yöntemleri de strüktürel müdahaleler, malzeme müdahaleleri ve mimari müdahaleler olarak üç başlıkta sunulmuştur.

Sonuç bölümünde, bu çalışmada ele alınan başlıklar bir bütün olarak değerlendirilmiştir. Bunun yanında yapının çağdaş kullanımının teşvik edilmesinin, bilinirliğinin ve ulaşılabilirliğinin artırılmasının yapının korunarak mevcudiyetini devam ettirmesinin üzerindeki önemi vurgulanmıştır. Bunu sağlamak için, Surp Boğos Ermeni Katolik Kilisesi'nin bir kültür rotasının uğrak noktalarından biri haline getirilmesinin olanakları araştırılmıştır.

THE CONSERVATION PROJECT OF SURP BOĞOS CHURCH AT BUYUKDERE

SUMMARY

In this thesis, Büyükdere Surp Boğos Armenian Catholic Church, that is located at block 602, plot 5-6-7 of Büyükdere quarter in Sarıyer district in Istanbul has been documented and conservation proposals for this building have been developed.

Within the process of the study; the history of the building has been researched, the existing state of the building has been documented in detail with drawings and photographs, the restitution drawings have been prepared based on published and verbal sources. While documenting the current state of the building, traditional and contemporary methods were used together. Three-dimensional scanning was carried out with a laser scanner throughout the building and the obtained data were used as a base for creating plan, section and view drawings in computer environment. Door and window details are documented using traditional methods. At the final phase, conservation proposals have been developed in order to enable the building to continue to exist while being preserved.

Dating to 1885 Büyükdere Surp Boğos Armenian Catholic Church is currently being used as a summer church, open for prayers and visitors only Sundays in summer and the church is under the administration of the Istanbul Armenian Catholic Patriarchate. Since the building is not very large, it is not preferred for special ceremonies such as funerals and weddings. Tarabya Surp Andon Armenian Catholic Church and Yeniköy Surp Hovhannes Mıgırdıç Church, which are located in the immediate vicinity of the Büyükdere Surp Boğos Armenian Catholic Church and were built in a similar period as well as in a similar form, are also closed for most of the year. The church building is part of a small complex consisting of a three storey lodging building at the yard as well as a one storey administrative building, which is not currently being used, and an annex. The two storey priest house and the service facilities are part of the the main church building.

The thesis consists of 7 main chapters. At the Introduction, the aim, the contents and the various research methods of the thesis have been explained.

At the second chapter, the Armenian Catholic community in the Ottoman Empire and its churches have been reviewed. Taking the 19th century as a reference, under this title; the history of the Armenian Catholic community before the 19th century, the Armenian community in the 19th century and the Armenian Catholic community after 19th century have been discussed.

At the third chapter of the study, the urban development of Büyükdere has been analyzed under three titles; as the development of Büyükdere before, during and after the 19th century. The monumental religious buildings in Büyükdere are also presented in this chapter.

At the fourth chapter; the location, the history and the architectural characteristics of Büyükdere Surp Boğos Armenian Catholic Church have been exposed. The architectural features of the church have been explained and plans, facades, structural specifications, materials, main architectural elements (doors, windows, railings and balustrades, religious components), ornaments and the deteriorations along with the reasons for the deteriorations are described.

The materials determined in the building were evaluated as qualified and unqualified, and qualified materials are as follows; Stone, marble, wood, iron, brass, zinc, mosaic mortar, tile mosaic and plaster. The deterioration of these materials is described under the headings of structural deterioration, material deterioration (material loss, surface cracks, color change and layer formation, biological formations) and human- induced deterioration (unqualified repairs, unqualified additions and architectural component loss).

At the fifth chapter the changes, that the building has gone throughout its history, have been determined with the help of the archive research as well as published and verbal sources. While examining the changes of the building, Armenian Catholic churches that are built in the same period with the building have been considered. Moreover the problems and proposals for the restitution drawings have been explained under this topic as well.

In this section, in addition to the data obtained from the survey, old photographs, old aerial photographs, maps and old official documents guided the restitution project. As old aerial photographs; photo archives of the General Directorate of Maps covering the years 1937-1987 were used. Official documents, old photographs and plans belonging to the church were obtained from The Ottoman Archives of the Turkish Republic Presidency, Salt Research, Istanbul Metropolitan Municipality Atatürk Library, Armenian Catholic Patriarchate and Hrant Dink Foundation archives. In the light of the these data, the changes of the building were examined under three periods. The masonry church built in 1885 was accepted as the first period for the restitution of this building. Between the years 1937 -1990 was considered as the second period of the building, and from 1990 until today is accepted as the third period of the building.

At the sixth chapter; usage and intervention proposals to preserve the building by maintaining its original function have been developed based on the studies and researches related to the building. The intervention methods have been presented under three topics as structural interventions (cleaning and removal of unqualified elements, consolidation, renewal), material interventions (cleaning and removal of unqualified materials, reconstruction) and architectural interventions.

At the final chapter; all the topics of the study have been evaluated as a whole. Additionally for a sustainable preservation of the building; the importance of encouraging the contemporary use as well as increasing the recognition and accessibility of the building has been emphasized. In this chapter to reach this goal, possibilities of making Surp Boğos Church part of a cultural route are studied.

There are four churches and two mosques on the planned route. These buildings are; Surp Boğos Armenian Catholic Church, Büyükdere Aya Paraskevi Greek Orthodox Church, Kara Kethüda Mosque, Büyükdere Santa Maria Latin Catholic Church, Büyükdere Surp Hrimsimyan's Armenian Church and Algerian Gazi Hasan Pasha Mosque. The aim of this route is to enable to exhibit the buildings that constitute the cultural mosaic of the region with their cultural identity as a whole. In addition

preserving the original function of the Surp Boğos Armenian Catholic Church and ensuring its accessibility for all users of the city for cultural purposes without losing its identity.

As a result, with this cultural route along with the developed material, structural and architectural conservation proposals it is intended to reach a sustainable preservation of the Surp Boğos Armenian Catholic Church while maintaining its original use.

1. GİRİŞ

Yüzyıllardır İstanbul'da yaşamakta olan Ermeniler'in İstanbul'un farklı semtlerinde farklı mezheplere ait birçok kilisesi bulunmaktadır. Bunlardan on iki tanesi Ermeni Katolik cemaatine aittir (Batar, 2007). Bu çalışmanın konusu olan Büyükdere Surp Boğos Ermeni Katolik Kilisesi ise mimarı Krikor Hürmüzyan tarafından neo-gotik üslupta tasarlanmış olup mevcut yapısı 1885 yılında inşa edilmiştir. 19. yüzyılın sonlarından bugüne kadar özgünlüğünü büyük ölçüde korumuş bir yapıdır.

Günümüzde Büyükdere Surp Boğos Ermeni Katolik Kilisesi cemaatinin az olması nedeniyle sadece yaz aylarında ibadete ve ziyarete açılarak yazlık kilise olarak kullanılmaktadır. Yapının çok büyük olmaması nedeniyle de cenaze, düğün gibi özel törenler için kullanımı tercih edilmemektedir. Büyükdere Surp Boğos Ermeni Katolik Kilisesi'nin yakın çevresinde yer alan ve kilise ile benzer dönemde ve benzer biçimlenişle inşa edilmiş olan Tarabya Surp Andon Ermeni Katolik Kilisesi ve Yeniköy Surp Hovhannes Mıgırdiç Kilisesi de aynı şekilde yılın büyük bölümünde kullanıma kapalıdır.

İstanbul'daki Ermeni Katolik kiliseleriyle ilgili araştırmalar sınırlıdır ve mevcut kiliselerin çoğunda da belgeleme çalışmaları henüz yapılmamıştır. Teze konu olan kiliseyle ilgili birincil bir kaynak bulunmamaktadır. Bu nedenle de bu yapıda gerçekleştirilen belgeleme çalışmaları ayrıca önem arz etmektedir.

1.1 Tezin Amacı

İstanbul'daki bütün Ermeni Katolik kiliseleri gibi 19. yüzyıla tarihlenen Büyükdere Surp Boğos Ermeni Katolik Kilisesi yüzyılın ilk yarısında ahşap bir şapel olarak inşa edilmiştir. 1882'de kilisenin kârgir olarak yeniden inşası için başvurulmuş ve 1885'te teze konu olan kilise inşa edilmiştir.

Büyükdere Surp Boğos Ermeni Katolik Kilisesi günümüze iyi korunarak ulaşmış özgün bir örnek olduğundan ve hakkında akademik bir çalışma bulunmadığından tez konusu olarak çalışılmasına karar verilmiştir.

Bu tezin öncelikli amacı yapının bütüncül olarak belgelenmesidir. Restitüsyon projesi sürecinde yapının geçirdiği süreci saptamak için benzer dönem yapıları ile karşılaştırmalar yapılmıştır. Özgün işleviyle günümüze ulaşmış olan kilisenin restorasyon projesi ile hedeflenen ise mevcut yapının özgün işlevini sürdürebilmesini sağlayacak ve yapının özgünlüğünü bozabilecek unsurlara engel olacak çözümler bulmaktır.

Ayrıca, yapının tanıtılması ve daha etkin kullanımını sağlamak üzere, tasarlanacak bir kültür rotasına dahil edilme olanakları da araştırılmıştır.

1.2 Tezin Kapsamı ve Araştırma Yöntemi

Bu çalışma kapsamında öncelikli olarak Büyükdere Surp Boğos Ermeni Katolik Kilisesi'nin mevcut durumu çizim ve fotoğraflarla belgelenerek rölöve çalışması yapılmıştır. Belgeleme çalışmalarına ek olarak Büyükdere'nin tarihsel süreç içerisindeki gelişimi ve Osmanlı Devleti'nde Ermeni Katolik cemaati ve kiliseleri araştırılmıştır.

Büyükdere Surp Boğos Ermeni Katolik Kilisesi'nin belgeleme çalışmaları sırasında geleneksel ve çağdaş yöntemler bir arada kullanılmıştır. Yapının tamamında lazer tarayıcı ile üç boyutlu tarama (Şekil B.1, Şekil B.2) yapılmış olup bu veriler bilgisayar ortamında plan, kesit ve görünüş çizimlerinin oluşturulması için altlık olarak kullanılmıştır. Bu sayede yapıda ulaşılması zor noktalar da doğru bir şekilde belgelemeye aktarılmıştır.

Yapının detaylarının doğru anlaşılabilmesi ve çizime aktarılabilmesi için kapı ve pencere detayları geleneksel yöntemler kullanılarak profil tıraşı ve şerit metre ile belgelenmiş ve çizimlere aktarılmıştır.

Rölöve çizimleri; 1/500 ve 1/200 ölçekli vaziyet planları, üç ayrı kottan geçen 1/50 ölçekli planlar, kesit ve görünüşler ile 1/10 detay çizimlerinden oluşmaktadır. Vaziyet planları çizilirken belediyeden alınmış olan halihazır haritası altlık olarak kullanılmış, kroki ve lazer tarama verileri bu haritaya işlenmiştir.

Hazırlanan rölöve çizimlerinde malzeme ve bozulma analizleri gösterilmiş olup, bu paftalar restitüsyon ve restorasyon projeleri için altlık oluşturmuştur.

Restitüsyon projesinin oluşturulması aşamasında, rölöveden elde edilen verilerin yanında, eski fotoğraflar, eski hava fotoğrafları, haritalar ve eski resmî belgeler projeye yön vermiştir. Eski hava fotoğrafları için Harita Genel Müdürlüğü'nün 1937-1987 yıllarını kapsayan fotoğraf arşivleri (EK E) kullanılmıştır.

Resmî belge, eski fotoğraf ve taşınmaza ait planlara T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi, Salt Araştırma, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kütüphanesi, Ermeni Katolik Patrikhanesi ve Hrant Dink Vakfı arşivlerinden ulaşılmıştır.

Yapı inşa edildiği günden beri kilise işlevini sürdürmektedir ve cemaati bulunmaktadır. Bu nedenle restorasyon projesinde yeni bir işlev önerilmemiş olup, yapıda görülen bozulmaların nasıl giderileceği ile ilgili müdahale önerileri geliştirilmiştir ve yapının da dahil olduğu bir kültür rotası planlanmıştır.

2. OSMANLI DEVLETİ'NDE ERMENİ KATOLİK CEMAATİ VE KİLİSELERİ

MS 301 yılında Surp Krikor Lusavoriç aracılığı ile Hristiyanlığı kabul eden Ermeniler, Hristiyanlığı kabul eden ilk devlet olarak bilinmektedirler. Kilisenin havariler aracılığı ile kurulduğu kabul edildiği için Ermeni Kilisesi, Apostolik olarak adlandırılır.

MS 4. yüzyılda Ermenilerin yaşadıkları toprakların Roma Devleti ve İran arasında paylaşılması nedeni ile Ermeniler İstanbul'a göç etmeye başlamıştır (Dadyan, 2011:4). 572'de İstanbul'da bir Ermeni cemaati mevcuttur. Bizans İmparatorluğu'nda Ermeniler toplumun bir parçası olmuştur. 9-11. yüzyıllar arasında İstanbul'da yaşayan Ermenilerin sayısı artmıştır (Pamukciyan, 1994:190).

Ermeniler 451 yılında gerçekleşen Khalkedon Konsil Kararları'na katılmayarak Roma Kilisesi'nden ayrılmıştır (Dadyan, 2011:14-15). MS 11. yüzyıl sonu 12. yüzyıl başında İstanbul'da bir Ermeni Kilisesi olduğu düşünülmekte ancak konumu bilinmemektedir (Dadyan, 2011:39; Pamukciyan, 1994:190). 1391'de ise Kırım'dan gelen bir Ermeni tarafından Karaköy'de Surp Krikor Lusavoriç Kilisesi inşa edilmiştir. Bu kilise 1431'de onarılmıştır. 1733 yılındaki inşaatın kitabesinde 1436 tarihi yazmaktadır. 1958 yılında Beşiktaş-Karaköy hattında yapılan yol genişletme ve imar çalışmaları sırasında bu kilise yıkılmış ve 1966'da daha geride yeni bir yapı inşa edilmiştir.

İstanbul'un fethinden sonra Sultan II. Mehmed Anadolu'nun çeşitli yerlerinden getirttiği Ermenileri Kumkapı, Yenikapı ve Samatya bölgelerine yerleştirmiştir. Kırım'ın fethinden sonra gelen Ermeniler de Karagümrük, Balat, Kefeliköy civarına yerleştirilmiştir. 1478'deki kayıtlara göre İstanbul'da 1860, Galata'da ise 310 Ermeni bulunmaktadır. Sonraki yüzyıllarda kente Anadolu'nun farklı yerlerinden Ermeniler göç etmeye devam etmiştir. 17. yüzyılda Ermeniler çoğunlukla Kumkapı, Langa, Yenikapı, Samatya, Topkapı, Edirnekapı, Balat, Galata ve Üsküdar'da yaşamaktaydı. Ayrıca Eyüp, Hasköy, Beşiktaş, Ortaköy, Kuruçeşme ve Yeniköy'de de Ermeniler vardı (Pamukciyan, 1994:190 -192).

Dadyan'a göre fetihten sonra İstanbul'a gelen Ermeniler arasında mimar, kalfa ve işçiler bulunmaktaydı ve Ermeniler 20. yüzyıla kadar İstanbul'da inşaat alanında etkin bir rol almıştı. 19. yüzyıldan önce İstanbul'daki Ermeniler en çok fırıncılık ve değirmencilik alanında çalışmışlardır. Ermeniler arasında yaygın olan diğer meslekler ise tüccarlık, kuyumculuk ve sarraflıktır. Ermeniler ayrıca dokumacılık, terzilik, kumaş ticareti, hamallık gibi birçok alanda da çalışmışlardır. 19. yüzyıldan sonra gayrimüslimlerin de memur olmasına izin verilmesi ile Ermeniler devlet memuru olarak da toplum hayatında yer almaya başlamıştır (Dadyan, 2011: 75-81). Bu mesleklerden özellikle sarraflıkla uğraşanlar, kuyumculuğun yanı sıra para taciri olduklarından devlet adamları ile yakın ilişkiler kurmuş ve topluma nüfuz etmişlerdir. 18. yüzyıldan itibaren devlet adamlarının ve Saray'ın sarrafbaşları genellikle Ermeni'dir. 19. yüzyılda Tanzimat Fermanı'nın ardından sarrafbaşı kavramı yok olmuş ve yerini bankerliğe bırakmıştır (Jamgoçyan, 2017:31-34).

1550-1750 yılları arasında Ermeniler arasında hoca, çelebi, ağa, mahdesi (Kudüs'ü ziyaret ederek hacı olmuş kişi), amira gibi bir takım unvanların kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu unvanlar devlet tarafından verilmemiş, toplum içinde kabul görmüştür. Bu unvanlar arasında "amira" 18. yüzyılda daha sık kullanılmaya başlanmıştır. 1800'e kadar kullanımı ile ilgili kurallı bir tanım olmamıştır. Ancak 1800 yılından sonra cemaat içinde bu unvanın babadan oğula geçmeyeceğine karar verilmiş ve bu unvan toplumun en üst seviyesindeki kişileri anlatmak için kullanılmıştır (Barsoumian, 2013:64). Amiralar çoğunlukla sarraflık ile uğraşmışlardır, ancak tüccar, bezirgân, mimar, sanayici amiralar da vardır (Barsoumian, 2013:68). Barsoumian'a göre, Katolik Ermeniler amira yerine çelebi ve hoca unvanlarını tercih etmişlerdir (Barsoumian, 2013:65).

2.1 19. Yüzyıla Kadar Katolik Ermeniler

451 yılında Khalkedon Meclisi'ne katılmayan Ermeniler 12. yüzyılın sonlarına kadar Rumlar ve Roma Kilisesi ile iletişimlerine devam etmişlerdir. Bu süreçte Roma Kilisesi Ermeniler arasında katolikliğin yayılması için girişimlerde bulunmuştur. 17. yüzyılda Cizvit misyonerler ve Latin rahipler hem Anadolu'da hem de İstanbul'da Ermeniler arasında katolik misyonerliği yapmışlardır (Tuğlacı, 1991: 279-282). 1701 yılında katolikliği kabul eden Sivaslı Mikhitar isimli bir rahip, sonradan Mikhitarist olarak anılacak bir tarikat kurmuştur. 1714/1715 yıllarında ise Katolik Ermeniler ayrı

bir cemaat olarak kabul edilmek için Osmanlı Devleti ve Vatikan'a başvuruda bulunmuşlardır ancak başvuru kabul edilmemiştir (Pamukciyan, 1994:192). Ermeniler arasında Katolikliğin yayılması gerek Ermeni Patrikliği gerek Osmanlı Devleti tarafından hoş karşılanmamıştır. Patriklik Katolikliğe geçen Ermenileri Osmanlı Devleti'ne şikâyet etmiş, Katolik Ermenilere cezalar verilmiştir. Bu kapsamda, Katolikliğe geçenler sürülmüş, misyonerler sınır dışı edilmiştir. Söz konusu durum cemaat içinde de ayrışma ve sürtüşmelere neden olmuştur. Başta Fransa, İspanya, Avusturya gibi Avrupalı devletler Katolik Ermenileri korumaya çalışmıştır. Bu nedenle Osmanlı Devleti Ermeniler arasında Katolikliğin yayılmasını kendi iç işlerine karışılması olarak görmüş ve takip etmiştir. Ayrıca himayesindeki gayrimüslimler arasındaki huzursuzluğu kontrol etmek istemiştir. Ermeni Kilisesi'nin Katolik Ermenileri dışlaması nedeni ile, bu dönemde Katolik Ermeniler ibadet ihtiyaçları için Latin kiliselerini ve evlerini kullanmışlardır. Ancak özellikle 18. yüzyıl sonlarında Katoliklik Ermeniler arasında yoğun bir şekilde yayılmaya devam etmiştir. Bu dönemde Osmanlı Devleti'nin uyguladığı yaptırımlara örnek olarak 1780/1781'de Katoliklik ile suçlanan devrin saygın sarraflarından Tıngıroğlu Agop'un Limni'ye, Davidoğlu Anton'un Rodos'a sürülmesi verilebilir. Batılı devletlerin korumacı tutumuna bir örnek ise 1779'da Avusturya elçisinin isteği ile Katolikliğin Ermeniler arasında yayılmasını engellemeye çalışan dönemin Ermeni Patrik'inin azledilmesidir. (Beydilli, 1995:1-3).

2.2 19. Yüzyılda Ermeni Cemaati

Ermeni amira ve sarraflar 18. yüzyıl ortalarından itibaren saray ve devlet adamları ile yakın ilişki içinde olmuştur. Bu durum Sultan II. Mahmud döneminde yoğunluk kazanmıştır. Bu dönemde amiraların mali desteği ve II. Mahmud'un izni ile kilise, okul, hastane gibi yapılar kolaylıkla inşa edilmiştir. Dadyan, II. Mahmud döneminde bir "Ermeni Rönesans'ı" yaşandığını söyler (Dadyan, 2011:230).

1839'da ilan edilen Tanzimat Fermanı devletin tüm vatandaşlarının olduğu gibi Ermeniler'in de yaşamını etkilemiştir. Bu ferman ile tüm Müslüman ve gayrimüslimlerin can, mal, konut vb. hakları koruma altına alınmıştır. Ayrıca daha önceden belli kurallara göre olan kıyafet, ev yüksekliği, seyahat gibi konularda da serbestlik getirilmiştir. Fermanın bir sonucu olarak devletin tüm din ve mezheplerden vatandaşları devlet önünde eşit konuma gelmiştir. Ferman ayrıca Patrik'in yargılama

yetkisini sınırlamış, vergileri toplama yetkisini ise Patriklere vermiştir (Bebiroğlu, 2008:22-23). Fermandan önce ise vergilerin toplanması amiraların başlıca gelir kaynakları arasında yer almıştır. Ferman ayrıca önceden yalnızca amiralara tanınan birçok hakkı artık tüm vatandaşlara vermiştir. Bu nedenle fermanın ilanından sonra Ermeni toplumu içerisinde amiralar ve güç kazanmaya çalışan esnaflar arasında bir çekişme olmuştur. (Dadyan, 2011: 235-236). 1840'ta Patrik vergilerin toplanması için bir sandık kurmuş ve yönetimini çoğunluğu esnaflardan oluşan bir heyete vermiştir. Ancak 1842'de bu vergilerin toplanması yine amiraların sorumluluğuna geçmiştir. Ayrıca 1842'de iltizam sisteminin geri gelmesi ile Rumeli Sarraflar Kumpanyası ve Anadolu Sarraflar Kumpanyası adları ile iki şirket kurulmuştur. Çoğunluğu dönemin ileri gelen Ermeni amiralarından oluşan bu şirketlerde Abraham Allahverdi, Hovhannes Tıngıryan gibi Katolik Ermeniler de yer almıştır. Ancak Ermeni esnafları ve amiralar arasındaki çekişme devam etmiş, 1844'te esnaflar ve amiralardan oluşan bir komisyon kurularak uzlaşma sağlanmıştır (Dadyan, 2011: 237-238).

1831'den itibaren Protestan misyonerler aracılığı ile Ermeniler arasında Protestanlık mezhebi de yayılmaya başlamıştır. 1846'da 40 kadar Ermeni Protestan ilk Ermeni Protestan Kilisesi'ni kurmuştur. 1847'de ise Ermeni Protestan Milleti ayrı bir cemaat olarak tanınmıştır (Pamukciyan, 1994:193).

1856 tarihli Islahat Fermanı devlet önünde Müslüman ve gayrimüslimlerin eşitliğini yinelemiştir. Ayrıca Patrik'lerin dünyevi görevlerini kısıtlamıştır. Ferman ile kilise, okul, hastane, mezarlık gibi yapıların onarımı için padişah izni zorunluluğu kaldırılmıştır. Ancak yeni kilise ve okullar için padişah izni gereklidir. Cemaatlerin okul açması da serbest bırakılmıştır. Gayrimüslimlerin memuriyete ve askerliğe alınmasına izin verilmiştir. Her millet Meclis-i Vala'ya bir üye ile katılma hakkı kazanmıştır. (Bebiroğlu, 2008:26-27). Fermanın ardından kiliselerin kubbeleri inşa edilmesine ve çan kuleleri yapılmasına da izin verilmiştir (Pamukciyan,1994:193).

1863 yılında onaylanan Nizamname-i Millet-i Ermeniyan ise Ermenilere kendi kilise ve okullarını yönetme konusunda serbestlik kazandırmıştır (Pamukciyan,1994:193).

19. yüzyılda Ermeniler İstanbul'da birçok kilise ve okul kurmuştur. 1858'de İstanbul'da 42 adet Ermeni okulu bulunmaktadır (Seropyan, 1994: 187). Batar; İstanbul'da ortodoks, katolik ve protestan olmak üzere 49 adet Ermeni kilisesi tespit etmiştir. Bunlardan 28 adedi 19. yüzyılda inşa edilmiştir (Batar, 2007: 18-20).

Islahat Fermanı ile birlikte gayrimüslimlerin devlet içinde memur olarak çalışabilmeleri ve unvan taşımaları mümkün olmuştur. Bu şekilde devlet içinde nazır, paşa gibi görevler üstlenmiş birçok Ermeni bulunmaktadır (Dadyan,2011:258-259).

2.2.1 19. Yüzyıldan günümüze Ermeni Katolik Kilisesi

19. yüzyıl başında Katolik ve Ortodoks Ermeniler arasındaki sürtüşme derinleşmiştir. Katolikliğe geçen Ermeniler arasında devlet adamları ile iyi ilişkileri olan sarraf aileler de yer almıştır. Dolayısıyla gerek Ortodoks gerek Katolik Ermeni sarraflar arasında da kendi mezheplerinin çıkarlarına göre bir ayrışma gerçekleşmiştir. 19. yüzyılda Katolik Ermenilerin toplumsal düzlemde konumlarının değişmesi ile ilgili iki olay önemlidir. Bunlardan ilki 18. yüzyılın ortalarından itibaren Darphane'den sorumlu olan ve Katolikliği kabul eden Düzoğlu ailesinin ağır cezalar alması ve Darphane'den uzaklaştırılmasıdır. Bu olayın ardından Osmanlı Devleti Patrikhane'den Katolikliği tercih edenlerin tespitini istemiştir. 1820 yılında dönemin önemli Patrikhane yetkilileri ve amiralarından oluşan bir heyet iki tarafın uzlaşması için Dostluğa Davet isimli bir metni ilan ederler. Ancak bu metin gerek Ortodoks gerek Katolik Ermeni cemaati içinde bazı tepkiler ile karşılanmıştır. Sonuç olarak 20.08.1820'de muhafazakâr Ermeniler tarafından Ermeni Patrikhanesi basılmıştır. Söz konusu baskını gerçekleştirenler dönemin Ermeni Patriki'ni cemaati katolik yapmaya çalışmak ile suçlamış ve patriği yakalamaya çalışmışlardır. Dönemin padişahı Sultan II. Mahmud bu baskını öfke ile karşılamıştır. Yapılan soruşturma sonucunda olayın ana sorumlusu olanlardan bazıları idam edilmiş, bazıları ise sürgüne gönderilmiş, tutuklananların geri kalanı serbest bırakılmıştır. Devlet bu olaydan kısmen Patrikhane'yi ve metni onaylayan cemaat ileri gelenlerini de sorumlu tutmuştur. Bu nedenle II. Mahmud'un yakın arkadaşı olarak bilinen Darphane Nazırı Kazaz Artin Amira sürgüne gönderilmiştir. Yerine ise Katolik Ermenilerden Bilezikçioğlu Boğos getirilmiştir (Beydilli, 1995: 4-7).

Bu dönemde yaşanan ikinci önemli olay ise, 1828 yılında Katolik Ermeniler'in İstanbul dışına sürülmesidir. 1820 yılından sonra Katolik Ermenilerin sayıları artmaya devam etmiş, bu grup kendileri için bir vekil atanması, kendi işlerinin görüleceği bir daire kurulması gibi taleplerini dile getirmeye başlamıştır. 1827'de Navarin meselesi nedeni ile yabancı elçilerin İstanbul'dan ayrılması ile, Batılı devletlerin devlet işlerine müdahalesi azalmış, devlet bu dönemde kent içinde huzursuzluğa sebep olduğunu

düşündüğü farklı milletlerden birçok kişiyi İstanbul dışına sürmüştür. 1828 yılında Katolik Ermeniler de başta Ankara olmak üzere İstanbul dışına gönderilmiştir (Beydilli, 1995:8). Bu sürgün sırasında Bilezikçioğlu ailesi de Adapazarı'na gitmiştir (Beydilli, 1995:21). Sürgüne gidenler 1830'a kadar giden süreçte aşama aşama affedilerek İstanbul'a geri dönmüşlerdir (Beydilli, 1995:23-30). 1830 yılı başında ise Fransız elçisinin Katolik Ermeniler'in ayrı bir millet olarak tanınması için yaptığı baskı ile, Katolik Ermenilere ayrı bir piskoposluk kurulması, ihtiyaç duyulduğu kadar kilise yapımı, sürgüne gidenlerin geri dönmesi ve mülklerinin iade edilmesi hakları tanınmıştır (Beydilli, 1995:29). 1831 Aralık ayında İstanbul'daki ilk Ermeni Katolik Kilisesi'nin Galata'da yapılmasına izin verilir. Günümüzde Karaköy Surp Pırgiç Ermeni Katolik Kilisesi olarak bilinen bu kilise 10 Ocak 1834'te açılmıştır (Beydilli, 1995:35). 1849 yılında Ermeni Katolik Patriği başkanlığında bir yasama meclisi kurulmuş, bu meclisin kabul ettiği tüzük aynı yıl Sultan Abdülmecid tarafından kabul edilmiştir. Sultan Abdülhamid ise 1880 yılında Katolik Ermeniler'in genel meclisini onaylamıştır (Tuğlacı, 1991: 287).

Batar'a göre; İstanbul'da günümüze ulaşan 12 adet Ermeni Katolik Kilisesi bulunmaktadır. Bu kiliseler: Galata Surp Pırgiç Kilisesi, Taksim Surp Hovhan Vosgeperan Kilisesi, Ortaköy Surp Krikor Lusavoriç Kilisesi, Samatya Anarad Hıgutyun Kilisesi, Büyükdere Surp Boğos Kilisesi, Beyoğlu Surp Yerrortutyun Kilisesi, Büyükkada Surp Asdvadzadzin Kilisesi, Beyoğlu Surp Asdvadzadzin Kilisesi, Yeniköy Surp Hovhannes Mıgırdiç Kilisesi, Pangaltı Anarad Hıgutyun Kilisesi, Tarabya Surp Andon Kilisesi, Kadıköy Surp Levon Kilisesi'dir. Bu kiliselerden 1905 yılına tarihlenen Kadıköy Surp Levon Kilisesi dışında tamamı 19. yüzyılda inşa edilmiştir (Batar, 2007: 27-28).

Ermeni Katolik Patrikliği Cumhuriyet döneminde Beyrut'a taşınmıştır. Günümüzde Türkiye'deki Katolik Ermeniler, İstanbul Beyoğlu Sakızağacı'nda bulunan Piskoposluk tarafından temsil edilmektedir (Tuğlacı, 1991: 287).

3. BÜYÜKDERE’NİN GELİŞİMİ

Büyükdere İstanbul’un Avrupa yakası sahilinde, Sarıyer ilçesine bağlı bir mahalledir. Kuzeyinde Sarıyer Merkez, güneyinde Çayırbaşı, Hacıosman Bayırı Caddesi ve gerisinde Kireçburnu, batısında Belgrat Ormanları ve Bahçeköy yer almaktadır. Yerleşimin sahilinde eskiden Piyasa Caddesi olarak bilinen Demokrasi Şehitleri Caddesi bulunmaktadır (Şekil A.1).

Ancak geçmişte yerleşimin güneyindeki Büyükdere koyu ve çevresindeki yamaçlar, Büyükdere Çayırı ve gerisindeki bentler ve ormanlık alanı da içeren daha geniş bir alan Büyükdere olarak adlandırılmıştır (Aysu, 1994:359).

3.1 19. Yüzyıl Öncesinde Büyükdere

M.S. 1 veya 2. yüzyılda yaşadığı düşünülen Byzantion’lu Dionysios, Kefeliköy’den sonra gelen Büyükdere koyunu Bathykopos koyu olarak belirtmiştir. Yazara göre bu bölgede koyla aynı adı taşıyan bir dere, Megaralı kahraman Saron’a ait bir sunak ve bir dalyan vardır. Saron Burnu’nun devamında ise güzel kıır anlamına gelen Kalos Agros yer almaktadır (Dionysios, 2008:68-69). Eyice, Dionysios’un tanımladığı bu güzel kıırın Büyükdere Çayırı ve Büyükdere Vadisi olduğunu belirtmiştir. Büyükdere’de Çayırbaşı mevkiinde yapılan kazılarda geç Bizans devri mezarlarına ait parçalar ve 5. yüzyıla tarihlenen bir mimari eleman bulunmuştur. Bulunan levhanın üzerinde bir adet Latin haçı kabartması yer almaktadır. Eyice, bu parçaların 5. veya 6. yüzyıla ait bir dinî yapıya ait olabileceklerini ve bu yapının Hagios İoannes Manastırı olabileceğini yorumlamıştır (Eyice, 2007:52-53).

17. yüzyılda yaşayan Evliya Çelebi Büyükdere’nin I. ve II. Selim dönemlerinde bir mesire ve av yeri olarak kullanıldığını ve bölgenin bol yeşillikli olduğunu anlatmıştır (Kahraman ve Dağlı, 2004:420). Mesire yakınında Büyükdere kasabası yer almaktadır. Burada bir Müslüman mahallesi ve yedi gayrimüslim mahallesi bulunmaktadır. Bölgede yaşayan gayrimüslimler balıkçılık, gemicilik ve bağcılıkla uğraşmaktadır. Bölgede; İskelebaşı’nda Defterdar Koca Mehmet Paşa Camii, bir hamam ve birkaç dükkân ile bağlar ve bahçeler vardır (Kahraman ve Dağlı, 2004:420).

Evliya Çelebi ayrıca bölgede meyhanelerin bulunduğunu belirtmiştir (Kahraman ve Dağlı, 2004:660). Büyükdere korusu ise dönemin hasbahçeleri arasındadır ve burada bahçıvanlar ve has ahırlar bulunmaktadır (Kahraman ve Dağlı, 2004:440).

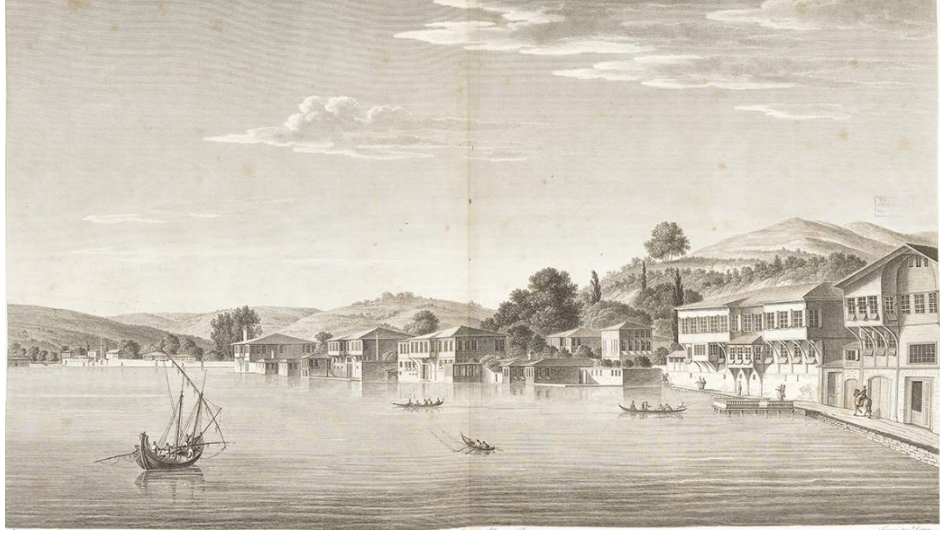
18. yüzyılda yaşayan İnciyan, Büyükdere’de Türk, Rum, Frenk ve az sayıda Ermeni’nin yaşadığını yazmıştır. İnciyan’a göre köyün Rumca adı derin vadi anlamına gelen Vatikolpos’tur. Bölge, güzelliği nedeni ile Frenkler tarafından yazlık yer olarak kullanılmaktadır ve Sultan Abdülhamid döneminde burada bir araba yolu yapılmıştır. İnciyan eskiden bölgede padişahın bahçesi ve yolunun olduğunu aktarmıştır. Buradan Fener’e kadar olan alan ise padişahın av sahasıdır. Sultan I. Abdülhamid’in kaptanı Hasan Paşa buradaki padişah yolunu tamir ettirmiş ve Kefeliköy çeşmesini yaptırmıştır. İnciyan ayrıca bu bölgeden çıkan sarı renkli kilin Eyüp’teki çömlek imâlathânelerine gönderildiğini belirtmiştir (İnciyan, 1976:120).

18. yüzyıl sonlarında İstanbul’da yaşayan Melling, Büyükdere Mesiresi’nin gravürünü hazırlamıştır. Gravürde, bir ağaç önünde mesireyi kullanan halk görülebilmektedir (Şekil 3.1). Gravürde görünen, Yedi Kardeşler Çınarı olarak bilinen anıt ağaç olmalıdır (Aysu,1994:359). Bu anıt ağaç, I. Dünya Savaşı sırasında altında yer alan bir kahvede çıkan yangın nedeni ile ortadan kalkmıştır (Eyice, 2007:52).

Şekil 3.1 : Büyükdere Mesiresi (Melling, 1819).

Melling’in Büyükdere ile ilgili diğer iki gravüründe ise deniz kıyısında sıralanan yalılar görülmektedir. Yalılar ile deniz arasında atlı ve yaya ulaşımı için yol düzenlenmiştir. Ancak bölgeye kayık ile deniz yolu ile de ulaşılabilir. Yalıların gerisinde yükselen yamaçlar ise ağaçlıktır (Şekil 3.2; Şekil 3.3).

Şekil 3.2 : Büyükdere'nin batısı (Melling, 1819).

Şekil 3.3 : Büyükdere'nin merkez kısmı (Melling, 1819).

1776-1786 yılları arasında çizilen, 1819 yılında basılan Boğaz Haritası ve Büyükdere detayı, bölgede 18. yüzyıl sonunda yoğun bir yapılaşma olmadığını göstermektedir. Haritada Büyükdere sahilinde aralıklı yapı sıraları görülmektedir. Büyükdere'nin Sarıyer'e yakın kısmında ise Rus ve İspanya Sarayları belirtilmiştir (Şekil A.2; Şekil A.3).

3.2 19. Yüzyılda Büyükdere

18. yüzyıl sonunda Fransa Devleti, Büyükdere ve çevresinde yabancıların da oturabilmesi için bir izin almıştır. Bunun sonucunda bölgede Batılı devletlerin yazlık sefarethaneleri inşa edilmiştir. (Aysu, 1994:359-360). Dönemin Bostancıbaşı

defterlerine göre Tarabya-Sarıyer aksında 1805 yılında elçiliklere ait 25 bina, 122 gayrimüslim yalısı ve 25 Müslüman yalısı vardır. 1814/1815 yılı defterlerine göre elçiliklere ait yapı sayısı 30'a çıkmıştır (Akdeğirmen Ercan, 2019:80). Bu elçilik binalarından Rus ve İspanyol Sefarethaneleri halen Büyükdere'dedir (Şekil 3.4 ve Şekil 3.5).

Şekil 3.4 : Rus Sefarethanesi (Krt_000487, İBB Atatürk Kitaplığı).

Şekil 3.5 : İspanyol Sefarethanesi (<https://www.turanakinci.com/portfolio-view/buyukdere-ispanyol-sefareti/>).

1851'de Şirket-i Hayriye'nin kurulması ile diğer Boğaz köylerine olduğu gibi Büyükdere'ye de ulaşım kolaylaşmıştır. 1852 yılında şirkete ait altı vapur Boğaz'da hizmet vermiştir. Bu vapurların hizmete girmesi ile Boğaz köyleri gününbirlik olarak daha rahat ulaşılabilen yerleşimlere dönüşmüştür (Çelik, 2016:111). Artan ihtiyaç üzerine vapurların sayısı 1864'te 16'ya, 1872'de 34'e, 1909'da 36'ya ulaşmıştır

(Çelik, 2016:115). Büyükdere'deki ilk iskele ise 1851 yılında yapılmıştır. 1908 yılında bu iskele yıkılmış, 1912/1913 yıllarında yeni iskele binası, yakınında dükkanlar ve bir gazino ile birlikte inşa edilmiştir (Başar, 2007:19).

1884'te İstanbul'un nüfusu yaklaşık 391.000 iken, 1886'da 851.571'e yükselmiştir. Bu nüfus artışında savaşımlardan kaçan Müslümanlar kadar, ticaret olanaklarından faydalanmak isteyen gayrimüslim ve yabancıların kente gelmesi de etkili olmuştur. Yabancı ve gayrimüslimler çoğunlukla Pera, Galata, Tophane ve ilerisindeki Boğaz köylerinde yaşamıştır (Çelik, 2016: 44-45). 1853-1856 yılları arasında Kırım Savaşı sırasında İstanbul'a gelen askerler de Tarabya, Büyükdere ve Beykoz civarında evler tutmuşlardır. 19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren zengin Katolik Ermeniler de Piyasa Caddesi üzerinde yalılar inşa ettirmişlerdir (Akdeğirmen Ercan, 2019:80).

19. yüzyılda yaşayan Baronyan, Büyükdere'yi daha çok hava değişimine gidilen bir sayfiye yeri olarak aktarmıştır. Baronyan'a göre, burası genellikle zenginler tarafından tercih edilmiştir ve buraya dışarıdan eğlenmek için gelenler vardır. Bölgenin yerlisi ise vaktini kahvede geçirmekte ve balıkçılıkla uğraşmaktadır (Baronyan, 2014: 120-121).

Bölgeye ait 1884 tarihli bir kartpostaldan Büyükdere'nin kıyısında yoğun bir yapılaşma olduğu, kıyılarda kayıkların yanaşabileceği küçük iskelelerin yanı sıra deniz hamamlarının bulunduğu görülebilir. Bölge'de yer alan yapılar arasında konut dışında otel de vardır (Şekil 3.6). Tarihi belirsiz bir başka kartpostal ise yerleşimin yamaçlara kadar uzanmadığını göstermektedir (Şekil 3.7).

20. yüzyılın başlarına tarihlenen Nedjip Bey Haritası'nda, Büyükdere'nin yamaçları yeşil alanlar ile çevrili bir yerleşim olduğu görülmektedir. Haritada bölgenin önemli yapılarından Rus Sefarethanesi, İspanyol Sefarethanesi, Surp Boğos Ermeni Katolik Kilisesi, Surp Hripsimyants Ermeni, St. Maria Katolik Kilisesi'ni tespit etmek mümkündür (Şekil A.4).

Şekil 3.6 : Büyükdere Sahili (Guillaume Berggren, 1868, Salt Araştırma Arşivi, AHTUR0153).

Şekil 3.7 : Büyükdere (İBB Atatürk kitaplığı, Krt_004532).

3.3 Büyükdere’de Dinî Anıtsal Yapılar

Büyükdere’de Müslüman, Rum Ortodoks, Ermeni Apostolik, Ermeni Katolik ve Latin Katoliklere ait dinî yapılar bulunmaktadır.

Bölgede yer alan *Kara Kethüda Camii*, Kethüda Mehmet Ağa tarafından, 18. yüzyılda Sultan III. Mustafa döneminde inşa edilmiştir. Yapı iki katlı ve kârgirdir (Url 1). Yapının girişinde yer alan tabelada yapım tarihi 1785 olarak belirtilmiştir. Caminin avlusu demir parmaklıklı tuğla duvarlar ile Çayırbaşı Caddesi’nden ayrılır. Yapının mevcut tek şerefeli minaresinin kaidesi yapı ile bitişiktir (Şekil 3.8).

Şekil 3.8 : Kara Kethüda Camisi (Google Street View).

Kaptan-ı Derya Cezayirli Gazi Hasan Paşa Camii, 1781 yılında Cerrah Mahmut Efendi tarafından yaptırılmıştır. Kârgir yığma yapım sistemlidir. Yapının geniş silindirik gövdeli basık bir minaresi vardır. Yanında yer alan çeşmeden dolayı Cezayirli Gazi Hasan Paşa Camisi olarak anılmaktadır. Çeşmenin kitabesinin altında bir çapa yer alır (Url 2).

Rumlara ait *Aya Paraskevi Kilisesi* 17. yüzyıla tarihlenmektedir. Günümüze ulaşan yapı ise 19. yüzyılda inşa edilmiştir (Şekil 3.9). Yapının kitabesinde 1854 tarihi bulunmaktadır ancak yapıda bulunan bir taş üzerinde 1830 tarihi tespit edildiğinden inşa tarihinin 1830 olduğu kabul edilmiştir (Sönmez, 2014: 13-14).

Kilisenin bahçesinde okul olarak inşa edilmiş üç katlı kârgir bir yapı bulunmaktadır. Yapı misafirhane olarak kullanılmaktadır (Sönmez, 2014: 10).

Şekil 3.9 : Büyükdere Aya Paraskevi Rum Kilisesi (Sönmez, 2014:96).

Bölgeye 19. yüzyılda yerleştikleri anlaşılan Ermeniler'e ait iki adet kilise bulunmaktadır. Bunlardan ilki, 1847 yılında ahşap olarak inşa edilen *Surp Boğos Ermeni Katolik Kilisesi*'dir. Bölgede ihtiyacın artması ile kilise 1885 yılında kârgir olarak yeniden inşa edilmiştir (Tuğlacı, 1991:294).

Bölgede yer alan diğer kilise *Surp Hripsimyants Ermeni Kilisesi* Çayırbaşı Caddesi üzerindedir (Şekil 3.10). Kilise, 1848 yılında ahşap olarak Kevork ve Garabed Karakehya tarafından inşa edilmiştir. 1886 yılında ise kârgir olarak yeniden inşa edilen kilise, 1894 İstanbul depreminde zarar görmüştür. Kilisenin çan kulesi 1927 yılında inşa edilmiştir (Tuğlacı, 1991:151). 1865/66'da Surp Boğos Ermeni Katolik Kilisesi'nin arkasındaki arazide yer alan iki katlı binada bir okul açılmıştır (Yılmaz, 2012: 316-320). Ancak okul günümüzde mevcut değildir (Tuğlacı, 1991: 295).

Şekil 3.10 : Büyükdere Surp Hripsimyants Ermeni Kilisesi (Tuğlacı, 1991 :151).

1866'da inşa edilen Santa Maria Latin Katolik Kilisesi, kârgir yığma yapım sistemlidir. Dikdörtgen planlı kilise zemin üzerine iki katlıdır. Kilisenin papaz evi, müştemilatı, misafirhanesi bulunmaktadır (Url 3). Tek nefli yapının giriş cephesinin simetri aksında dairesel bir tepe penceresi bulunur.

4. BÜYÜKDERE SURP BOĞOS ERMENİ KATOLİK KİLİSESİ

4.1 Kilisenin Konumu

Büyükdere Surp Boğos Ermeni Katolik Kilisesi İstanbul İli, Sarıyer İlçesi'ne bağlı Büyükdere Mahallesi, 602 ada 5-6-7 parsel, 3 numarada yer almaktadır. Kilisenin bahçesine, ön kısmında bulunan denize paralel konumdaki Piyasa Caddesi'nden veya İspanyol Sefarethanesi'ne komşu Sefaret Yanı Sokağı'ndan giriş yapılabilir. .

Kilisenin kuzeybatı ve güneybatı yönlerinde bahçe duvarlarına bitişik konumlandırılmış komşu yapılar, güneydoğu yönünde denize paralel ana giriş, kuzeydoğu yönünde ise bahçe içerisinde konumlanan bir komşu yapı daha bulunmaktadır.

Bahçenin Piyasa Caddesi'ne açılan ana giriş kapısından üç basamak inilerek kilise bahçesine ulaşılmaktadır. Girişin her iki yanında, zeminin eğimli olmasından kaynaklı yüksekliği 50-90 cm arasında değişen setle çevrili toprak alan bulunmaktadır ve bu alanlar ağaçlandırılmıştır. Giriş kapısının her iki yanındaki toprak alanda günümüzde kullanılmayan birer de kuyu bulunmaktadır.

± 0.00 kotu ana giriş kapısının döşemesi olarak belirlenen kilisenin kuzeybatı cephesine, cephe duvarına bitişik konumda tek katlı bir servis yapısı sonradan eklenmiştir. Bahçede, kilisenin güneybatı yönüne yerleşmiş tek katlı bir depo bulunmaktadır. Deponun kuzeyindeki yedi basamaklı merdiven ile üç katlı kilise lojmanının bulunduğu +1.60 m kotundaki bahçeye ulaşılmaktadır. Yine bu bahçeden üç basamak ile eskiden yönetim binası olarak kullanılan fakat şu an boş durumdaki tek katlı yapının bulunduğu +2.30 m kotuna ulaşılmaktadır. Sefaret Yanı Sokağı'na açılan bir başka giriş kapısı da bu kottadır.

4.2 Kilisenin Tarihçesi

Tuğlacı'ya göre, İspanyol Sefareti yakınında Büyükdere Caddesi'nde bulunan araziyi 1838 yılında satın alan Boğos Amira Bilezikçi, 1847 yılında burada küçük bir ahşap şapel inşa ettirmiştir (Tuğlacı, 1991: 294). BOA'da bulunan bir belgede ise ahşap kilisenin 36 yıldan beri hizmet verdiği ve dolayısıyla 1846 yılında inşa edildiği yazmaktadır (BOA, 1884. İ.DH./ 869-69497).

Bilezikçi'nin bu küçük kiliseyi İstanbul Ermeni Patrikliği'ne hibe ettiğine dair 1847 tarihli belge imzalanamadan Bilezikçi hayatını kaybetmiştir. Fakat Bilezikçi'nin mirasçıları bu vasiyeti yerine getirmiş ve kilise Patrikhane'ye devrolmuştur (Tcholakian, 1998:85). Kilise arsasının mülkiyetinin bir vakfa değil, Ermeni Katolik cemaatine ait olduğu BOA'da bulunan bir belgede de yer almaktadır (BOA, 1884. İ.DH./ 869-69497).

Ahşap şapelin bulunduğu arsaya, 1859 yılında İspanya sefaretine bakan sokakta bulunan iki ahşap binanın bulunduğu arsa da ilave edilmiş, fakat bu arsa 1879 yılı başında satılmıştır. Ayrıca kiliseye gelir sağlaması için 1872 yılında denize paralel olarak, kilise ana giriş cephesi yönünde dört adet ahşap dükkân yaptırılmış ve bu dükkanlar 1882 yılına kadar kiralanmışlardır (Tcholakian, 1998:85).

Zaman geçtikçe kiliseyi kullanan cemaatin artmasıyla mevcut ahşap şapel yetersiz gelmeye başlamış ve o dönemin ruhani lideri olan Patrik, ahşap şapel yerine, daha büyük kârgir bir kilisenin yapılmasını planlamıştır. 1882 yılının Temmuz ayı sonlarında ahşap evler, gelir getiren dükkanlar ve kilise yıktırılmıştır. Kilisenin yapımı için İmparatorluk izni Aralık 1882'de verilmiştir. Yapımına hemen başlanan kârgir kilise 25 Eylül 1885'te tamamlanmış ve kilisenin açılışı 29 Eylül 1885'te Patrik Azaryan tarafından yapılmıştır. Neo-gotik tarzda inşa edilen kilisenin mimarı Krikor Hürmüzyan'dır. Kiliseye gelir sağlayan dört ahşap ev, 19. yüzyıl sonlarında çıkan büyük bir yangın nedeniyle harap olmuş ve bunun üzerine rahip evi arkasında üç katlı kârgir bir lojman yaptırılmıştır (Tcholakian, 1998:85-86). BOA'da bulunan bir belgede yeni inşa edilecek kilisenin yaklaşık 10,5 m x 22,5 m ölçülerinde ve 16,5 m yüksekliğinde olacağı ve toplam alanının yaklaşık 236 m² olacağı belirtilmiştir. Ayrıca yapıya bitişik konumda bulunan papaz eviyle ilgili olarak da yaklaşık 62 m² alan ve 7,5 m yüksekliğine sahip olacağı bilgisi yer almaktadır (BOA, 1884. İ.DH./ 869-69497). Bu belgede yer alan veriler ile mevcut bulunan kilise ölçüleri örtüşmektedir.

Tuğlacı'ya göre, 1893 yılında başpapaza ait odanın üzerinde bir oda daha eklenmiş, Kilise'de sıva, oluk, kiremit onarımları yapılmış, çan mahalinin yeri değiştirilmiştir (Tuğlacı,1991: 295). Osmanlı arşivlerinde tespit edilen 1894 tarihli bir belgede lojmanda yapılacak değişiklikler gösterilmiştir (Şekil 5.2).

Günümüzde Büyükdere birçok Hristiyan için yazlık yer olarak kullanıldığından, mevcut kârgir kilise yaz aylarında halka hizmet vermektedir.

4.3 Kilisenin Mimari Özellikleri

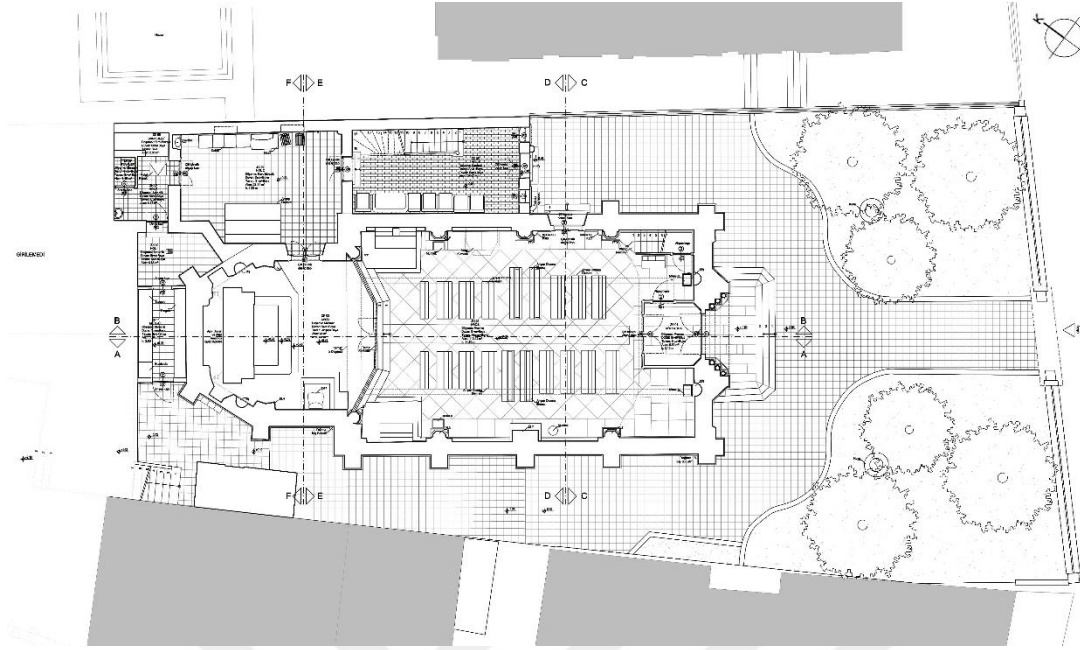

Şekil 4.1 : Güneydoğu Cephesi krokisi.

Büyükdere Surp Boğos Ermeni Katolik Kilisesi'nin ana ibadet mekanı 236 m²'lik oturma alanına sahiptir ve 16.3 m yüksekliktedir (Şekil 4.1). Genelde doğu-batı doğrultusunda konumlanan kiliselerden farklı olarak, yapı parselde kuzeybatı-güneydoğu doğrultusunda konumlanmaktadır.

Büyükdere Surp Boğos Ermeni Katolik Kilisesi'nin mimari özellikleri; plan, cephe özellikleri, strüktür özellikleri, malzeme özellikleri, mimari elemanlar ve bezemeler alt başlıklarında ele alınmıştır. Yapıda mevcut olarak yerinde tespit edilen bozulmalar, ayrı başlıklar halinde açıklanmış ve bu tespitler analitik rölövelerde ifade edilmiştir.

4.3.1 Plan özellikleri

Şekil 4.2 : 1.50 m kotu plan krokisi.

Büyükdere Surp Boğos Ermeni Katolik Kilisesi birbirine bitişik iki birimden oluşmaktadır; tek katlı kilise yapısı ve kuzeydoğu cephesinde kiliseye bitişik konumda bulunan iki katlı papaz lojman yapısı bir bütün olarak ele alınmıştır (Şekil 4.2). Yapının toplam taban oturum alanı 334 m²'dir. Yapının bütün mekânları, mahal isim ve kodları verilerek ayrı başlıklar altında anlatılmıştır.

Kilisenin naos bölümü dikdörtgen, apsisi ise çokgen bir plan şemasına sahiptir. Naos, bölüntüsüz tek bir mekândır, yan nefleri bulunmamaktadır. Naos içeriden üç sıra birleşik bir tonoz sistemiyle, dışarıdan ise beşik çatıyla örtülmüştür. Apsis ise içeriden sivri tonoz ve yarım kubbenin birleşiminden oluşmuş bir örtü ile ve dışarıdan beş yöne eğimli bir kırma çatıyla örtülmüştür.

Kiliseye dört farklı noktadan giriş bulunmaktadır. Bunlardan ilki (Şekil C.1) güneydoğu cephesinde, bahçeden üç basamak çıkılarak ulaşılan ana giriş kapısıdır (K01). İkincisi, kuzeydoğu cephesinde yer alan iki basamakla ulaşılan K05 kodlu diğer bir giriştir (Şekil C.2). Üçüncü ve dördüncü girişler kilise ana mekânına dolaylı bir yoldan erişime olanak sağlamaktadır. Bunlardan bir tanesi yine güneydoğu cephesinde yer alan iki basamakla ulaşılan lojman girişi, diğeri ise kuzeybatı cephesine sonradan

eklenmiş, mutfak olarak kullanılan birimin girişidir. Bu bölümler içerisinde mekânlar arası geçişi sağlayan iç kapılar bulunmaktadır.

4.3.1.1 ZK 01 Rüzgarlık

Büyükdere Surp Boğos Ermeni Katolik Kilisesi'ne ziyaretçilerin giriş yaptığı, güneydoğu cephesinde yer alan ana giriş kapısına (K01) üç adet mermer kaplamalı basamak ile ulaşılmaktadır (Şekil C.1). Mekâna giriş iki kanatlı demir bir kapıyla sağlanmaktadır ve bu kapının ölçüleri 1.75x2.60 m'dir. Bu kapı açıklığı iç mekânda basık bir kemer ile geçilmiştir (Şekil C.3). Kapının yer aldığı 18.5 cm kalınlığındaki dış duvarda bulunan kemerin açıklığı 2.68 m ve yüksekliği 3.03 m'dir.

İçeriye girildiğinde naosa ulaşmadan önce iki kanatlı 1.67x2.75 m boyutlarında K02 kodlu ahşap bir kapıyla dış mekân ve iç mekân arasındaki geçişi sağlayan bir rüzgarlık (ZK 01) bulunmaktadır (Şekil C.4). Ayrıca rüzgarlık içerisinde kuzeydoğu yönünde de tek kanatlı ahşap bir kapı (K03) ile iç mekâna erişim sağlanmaktadır. Bu rüzgarlık 6.5 m²'lik bir alan kaplamaktadır. ZK 01 rüzgarlık mekânının zemini mermer kaplıdır. K01 kapısının bulunduğu pahlanmış güneydoğu duvarında mermer, diğer duvarlarda ahşap süpürgelik kullanılmıştır. Bu mekânın tavanı ahşap ile kaplıdır. Tavanda aydınlatma elemanı ve bu elemana elektrik ileten bir kablo bulunmaktadır.

Rüzgarlığın önünde, güneybatı-kuzeydoğu duvarları arasında, koro katı boyunca uzanan metal I profil görülmektedir (Şekil C.4).

4.3.1.2 M 01 Merdiven 1

Güneydoğu ve kuzeydoğu cephelerinin kesiştiği noktada, yapıldığı dönemde koro katı (ZK 04) olarak kullanılan mekânla düşey bağlantıyı sağlayan ahşap, L biçimli ve ahşap küpeşteli bir merdiven bulunmaktadır (Şekil C.5). Bu L biçimli merdivenin altında kalan boşluk ahşap malzeme ile kapatılarak bir depoya dönüştürülmüş ve ahşap bir kapı (K04) ile depoya erişim sağlanmıştır.

4.3.1.3 ZK 02 Naos

Dikdörtgen planlı naos mekânı yaklaşık 14.3 m uzunluğunda ve 9.2 m genişliğinde, 113.13 m²'lik bir alandır. Naos bölümünün zemini mermer ile kaplıdır ve mekânın tüm duvarlarında zeminden 40 cm yükselen subasman önünde 35 cm'lik mermer süpürgelik bulunmaktadır (Şekil C.6).

Kilisenin güneydoğu duvarında, rüzgarlığın her iki yanında döşemeden 0.81 m yukarıda başlayan, kilisenin boyuna orta aksına simetrik konumda yarım daire planlı, 0.30 m derinliğinde, 1.05 m yüksekliğinde yarım daire kemer formlu iki adet niş bulunmaktadır. Bu nişlerin içerisinde heykeller yer almaktadır. Nişlerin önünde ise içi kum dolu, taşınabilir mumluklar bulunmaktadır (Şekil C.7-8).

Kilisenin kuzeydoğu ve güneybatı duvarlarında, ana girişten bemaya kadar olan duvar yüzeylerinde üçer adet plastır (PL1, PL2, PL3, PL1', PL2', PL3') yer alır. (Şekil C9). Dikdörtgen planlı bir kaideye oturan bu plastırların gövdesi çokgen kesitlidir. Bu plastırlar arasında 14-18 cm derinliğinde, üzengi seviyesi yüksekliği +5.77 m, yüksekliği +7.53 m olan sivri kemer formlu nişler yer almaktadır.

Kilisenin güneybatı duvarındaki PL1 ve PL2 plastırlarının arasındaki mesafe 3.29 m, PL2 ve PL3 plastırlarının arasındaki mesafe 3.29 m'dir. Bu üç plastır arasına konumlanmış nişlerde sivri kemer formlu, çift kanatlı, ahşap doğramalı iki adet pencere bulunmaktadır. Boyutları 1.67x3.95 m olan pencerelerde renkli vitray camlar kullanılmıştır. Bu pencerelerden bir tane de PL1' ve PL2' plastırı arasında bulunmaktadır (Şekil C.10).

PL2 plastırının önünde, içinde Meryem Ana heykeli bulunan, ahşap doğramalı camla kapatılmış bir vitrin yer almaktadır (Şekil C.11). PL2 ve PL3 plastırları arasındaki nişte, pencerenin altına bir tablo asılmıştır. İçi kum dolu, taşınabilir mumluklardan biri de PL3 plastırı önündedir.

Naosta iki adet yan altar bulunmaktadır. Bunlardan biri Aziz Yusuf'a, diğeri ise Azize Anna ya adanmıştır (Tcholakian, 1998: 86). Bunlardan ilki PL3 plastırı ve S1 sütunu aksları arasında yer almaktadır (Şekil C.12). Mermer bir basamakla çıkılan bu ahşap yan altların üzerinde duvara asılı iki adet tablo yer almaktadır. Bu platformun tam karşısında da, PL3', S1' aksları arasında mermer bir basamakla çıkılan diğeri ahşap yan altar bulunmaktadır ve burada da duvara asılı iki adet tablo mevcuttur (Şkil C.13).

Kuzeydoğu duvarında PL1'-PL2' plastır aksları arasında K05 kodlu, ahşap doğramalı, iç mekana açılan çift kanatlı bir kapı ve dış mekana açılan demir, çift kanatlı bir kapı beraber kullanılmıştır (Şekil C.14). İç mekânda bu kapının her iki yanında PL1' ve PL2' plastırlarına bitişik, mermer kutsal su kapları yer almaktadır (Şekil C.15).

PL2' ve PL3' plastırları arasında bulunan nişe ahşap, çokgen formlu bir ambon yerleştirilmiştir (Şekil C.16).

PL2 plastırı hariç bütün plastır ve sütunların üzerine madeni malzemeden bir haç sembolü asılmıştır (Şekil C.17).

Naos bölümünün kuzeydoğu, güneybatı ve güneydoğu duvarlarında plastır başlıkları üzerinde bulunan profiller +7.67 m kotunda duvar yüzeyinde de silme olarak devam ettirilmiştir (Şekil C.18). Aynı şekilde +8.73 m kotunda da kuzeydoğu, güneybatı duvarları boyunca uzanan ikinci bir silme yer almaktadır (Şekil C.19).

PL1-PL1', PL2-PL2' ve PL3-PL3' plastırları arasında, +8.87 m kotuna metal gergiler yerleştirilmiştir. Bunlardan PL2-PL2' ve PL3-PL3' plastırları arasında bulunan gergilere aydınlatma elemanları asılmıştır (Şekil C.20).

4.3.1.4 ZK 03 Apsis

Apsis bölümü kilisenin kuzeybatısında 44 m²'lik bir alandır. Apsis bölümüne naos bölümünden çokgen formlu S1-S1' sütunları arasındaki mermer kaplamalı iki basamak ile çıkılmaktadır (Şekil C.21). +0.28 m kotunda yer alan apsis bölümünün zemini de mermer olup, üzeri zemine sabitlenmiş halı ile kaplanmıştır ve mekânın duvarları boyunca ahşap süpürgelik dönmektedir.

Apsis bölümü ile naos bölümü arasında 0.97 m yüksekliğinde ahşap küpeşteli, dökme demir korkuluk bulunmaktadır (Şekil C.22). Mekânın orta aksında bulunan çift kanatlı kapı ile naos ve apsis arasında geçiş sağlanmaktadır. Bu kapı ile apsise ulaşıldıktan sonra tam karşısında üç basamak ile ulaşılan ana altar bulunmaktadır (Şekil C.23).

Ana altarın her iki yanında simetrik olarak yerleştirilmiş, korint başlıklı, çokgen formlu birer tane plastır (PL4-PL4') bulunmaktadır (Şekil C.24). Bu plastırların önünde ana altarın kapatılmasını sağlamak üzere dairesel formlu bir hat üzerine kalın bir perde asılmıştır (Şekil C.25).

Plastırların hemen ardına yerleştirilmiş, mekâna göre simetrik konumda ikişer tane niş bulunmaktadır. Bunlardan ilki +1.35 m kotundan başlarken, diğeri +0.46 m kotunda, yani platformla hemzemin durumdadır. Ön sırada yer alan nişler yarım daire planlı, 0.34 m derinliğinde, 0.55 m genişliğindedir. Arkada yer alan, kenarları pahlanmış nişler ise 1.83 m yüksekliğinde ve 0.55 m derinliğindedir (Şekil C.26).

Apsis bölümünün güneybatı duvarında, PL4 plastırının hemen ardına konumlandırılmış P4 kodlu bir de pencere yer almaktadır (Şekil C.27). Kuzeydoğu

duvarında ise lojmanın Hol-6 kodlu mahalline denk gelen konumda ahşap doğramalı apsis penceresi görülmektedir (Şekil C.28).

Apsis bölümünün güneybatı duvarına bir de üç basamak ile çıkılan altın varaklı bir taht yerleştirilmiştir (Şekil C.29).

Apsis bölümünün kuzeydoğu duvarında yer alan çift kanatlı ahşap bir kapı (K 06) ile ZK 06 kodlu mekâna ulaşılmaktadır (Şekil C.30).

4.3.1.5 ZK 04 Koro katı

M 01 kodlu ahşap merdiven ile çıkılan +3.77 m kotundaki koro katının döşemesi ahşaptır. Koro katı günümüzde orijinal işlevine devam etmediğinden depolama alanı olarak kullanılmaktadır (Şekil C.31).

+4.58 m kotunda bulunan küpeşesi ahşaptır ve koro katı parapet hizasınca devam eden 13 cm yüksekliğinde, 23 cm derinliğinde ahşap bir platform bulunmaktadır (Şekil C.32).

4.3.1.6 ZK 05 Hol-1

Bu mekâna güneydoğu cephesinde yer alan ve iki basamak ile ulaşılan K 07 kapısından giriş sağlanmaktadır (Şekil C.33). Mekân 7.19x3.70 m ölçülerinde, 26.17 m²'lik bir alandır ve zemini seramik ile kaplıdır (Şekil C.34). Mekânın içerisinde döşemeden 0.15 m yükselen ahşap süpürgelik kullanılmıştır. Bu mahallin tavanında betonarme kirişler görülmektedir (Şekil C.35).

Bu mekânın kuzeydoğu duvarında birinci kata çıkışı sağlayan M 02 kodlu, dökme mozaik, L biçimli bir merdiven bulunmaktadır.

Kapının her iki yanında, döşemeden 0.84 m yukarıda başlayan PVC doğramalı birer pencere yer almaktadır. Kuzeybatı duvarında ise iki dökme mozaik basamak ile ulaşılan ahşap çift kanatlı bir kapı (K 08) bulunmaktadır. Bu kapı ile Hol-2 (ZK 06) mekânına geçiş sağlanmaktadır.

Ayrıca bu mekân içerisinde masa, sandalye, koltuk vs. gibi hareketli tefriş elemanları ve duvarlara asılı fotoğraf ve tablolar bulunmaktadır.

4.3.1.7 M 02 Merdiven 2

-0.08 m kotundan +3.89 m kotuna erişimi sağlayan, 23 basamaktan oluşan merdiven, zemin kat ile din görevlilerine tahsis edilen lojman olarak kullanılan birinci kat arasındaki geçişi sağlamaktadır. Dökme mozaikten yapılmış olan merdivenin demir korkulukları ve ahşap küpeştesi bulunmaktadır. Ahşap süpürgelik de merdiven boyunca devam etmektedir (şekil C.36).

4.3.1.8 ZK 06 Hol-2

Hareketli tefriş elemanlarının bulunduğu bu mekâna K 06, K 08 ve K 09 kodlu kapılardan erişim sağlanabilmektedir ve K 06 kodlu kapı kilisenin apsis bölümüne açılmaktadır (şekil C.37). Bu mekânda bulunan tefriş elemanları, ayin yaparken kullanılan dinî kıyafet ve litürjik öğelerin depolandığı dolaplar, masa ve oturma elemanlarıdır. Bu mekân 32.11m²'lik bir alandır. Bu alanın zemini 0.30x0.30 m boyutlarında karo mozaik ile kaplıdır ve mekânın bütün duvarları boyunca 0.15 m yüksekliğinde ahşap süpürgelik bulunmaktadır.

Mekânın kuzeydoğu duvarında yer alan iki nişten K 08 kodlu kapıya yakın olanına ahşap kapaklar eklenerek dolaba dönüştürülmüştür. Bu nişin yan tarafında mermer üzerine Ermenice harflerle yazılmış bir kitabe bulunmaktadır. Bu kitabenin çevirisi şu şekildedir: *‘Sunulmalıdır, İki görkemli kurban töreni, her yıl, niyetine; iyilik borçlu olduğumuz Boğos Bilezikçiyan ve eşi Anna için. Biri, görkemli biçimde, kırkının üçüncü gününde olan pazardır. Bu da Mesih’in havarilerinin başlıcaları olan Petrus ve Pavlus’un bayramıdır. İkincisi ise Aziz Anna bayramıdır. Bir görkemli kurban töreni de her yıl niyetine, Stepanos Bedros 10. Azaryan Katolikos Patrik’in Vartavar bayramının ölüleri anma gününde.’* (şekil C.38).

Mekânın kuzeybatı duvarında ise lavabonun yerleştirildiği, derinliği 0.35 m olan bir niş daha bulunmaktadır (şekil C.39).

4.3.1.9 ZK 07 Hol-3

ZK 07 kodlu mekân 5.55 m²'lik bir alandır. Bu alanın zemini 0.20x0.20 m boyutlarında seramik ile kaplıdır ve mekânın bütün duvarları da 1.80 m yüksekliğine kadar 0.15x0.15 m boyutlarında seramik ile kaplıdır (şekil C.40). Bu mekâna K 09 ve K 11 kodlu kapılardan erişim sağlanabilmektedir. Mekânın yüksekliği 3.90 m’dir.

Mekânın zemininde 0.53x0.73 m boyutlarında metal bir kanalizasyon kapağı, kuzeybatı duvarında ise bir lavabo bulunmaktadır (Şekil C.41).

Zeminde, K 11 kapısı açıklığını sınırlayan 0.70x0.92 m boyutlarında döşemede 3 cm'lik kot farkı bulunmaktadır (Şekil C.42).

4.3.1.10 ZK 08 Çan kulesi

ZK 08 kodlu mekândan 4 cm'lik bir döşeme yüksekliği farkıyla ayrılan bölüm 2.07 m²'lik bir alandır. Bu alanın zemini 0.30x0.30 m boyutlarında karo mozaik ile kaplıdır (Şekil C.43). Bu mekânın en üst seviyesinde çan yer almakta olup, yukarıdan döşemeye kadar uzanan bir halat, çanın zemin kat içerisinden çalınmasını sağlamaktadır (Şekil C.44).

4.3.1.11 ZK 09 Tuvalet

Hol-3 içerisinden ahşap bir kapı (K 10) ile ulaşım sağlanan mekân, 1.15 m²'lik bir alana sahiptir (Şekil C.45). Bu mekân, Hol-3 içerisinde yer alan, kat yüksekliği Hol-3'ten daha düşük seviyede; 2.32 m yüksekliğe sahiptir.

4.3.1.12 ZK 10 Hol-4

Muhdes ek olarak nitelendirilebilecek 6.63 m²'lik bu mekâna K 11 kodlu demir ve K 12 kodlu ahşap kapı ile ulaşım sağlanmaktadır. Zemininde 0.19x0.19 m boyutlarında metal bir döşeme süzgeci bulunan bu alan 0.30x0.30 m boyutlarında seramik ile kaplıdır (Şekil.46). Bütün cepheleri sağır olan mekânın tavanında bir aydınlatma penceresi bulunmaktadır (Şekil.47).

Çokgen formdaki bu mekânın içerisinde apsisten dışa taşkın şekilde bulunan bir plastır da yer almaktadır.

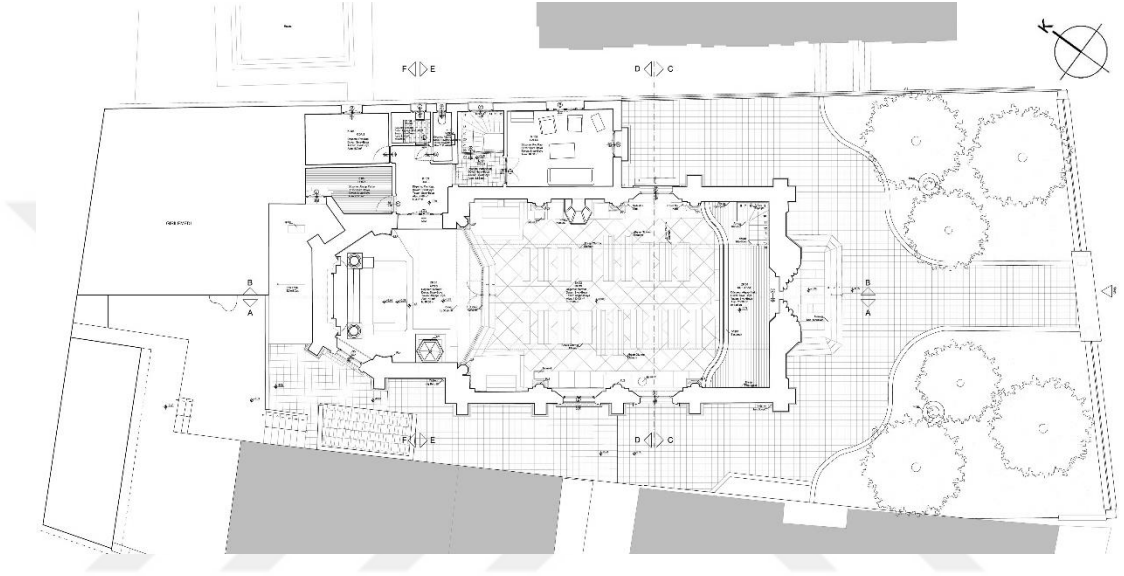
4.3.1.13 ZK 11 Mutfak

K 12 kodlu ahşap kapı ile iç mekândan ve K 13 kodlu ahşap kapı ile dış mekândan mermer bir eşik geçilerek ulaşılabilen bu muhdes mekân 2.06x3.81 m ölçülerinde, 7.84 m²'lik bir alana sahiptir. Bu alanın zemini 0.30x0.30 m boyutlarında seramik ile kaplıdır (Şekil C.48).

Mekânın kuzeybatı duvarını, sonradan eklenen üç katlı lojmanın bulunduğu zeminin istinat duvarı oluşturmaktadır. Mekânın üzeri içeriden düz, dışarıdan ise tek yöne eğimli bir çatı ile örtülüdür.

Mekânın hem kuzeybatı hem de güneydoğu duvarlarında 0.60 m derinliğinde duvar boyunca uzanan bir tezgah bulunmaktadır.

4.3.1.14 K 101 Hol-5

Şekil 4.3 : 4.35-5.50 m kotu plan krokisi.

Bir din görevlisinin lojmanı olarak kullanılan bu kata, Hol-1 içerisindeki Merdiven-2 kullanılarak ulaşılır ve ulaşılan bu mekân, +3.89 m döşeme kotunda bulunan, K 14 kapısıyla erişimi sağlanan giriş holüdür (Şekil 4.3). Girişi tanımlayan bu kapı alüminyum doğramaya sahiptir (Şekil C.49). M 02 merdivenin demir korkuluğu bu katta da alüminyum doğrama boyunca devam etmektedir.

K 101 mekânı 3.63 m²'lik bir alana sahiptir. Bu mekândaki duvarlar ve tavan sıvalı ve boyalıdır. Mekânın zemini ise 0.20x0.20 m boyutlarında renkli karosiman ile kaplıdır (Şekil C.50). Mekânın süpürgelikleri de karosimandır. Mekânın üstü alüminyum doğrama hizasında ahşap panel ile kapatılmıştır. Bu panelin üstünde yer alan boşluktan merdiven holünün üstünden takip edilen ve merdiven holü ile bütüncül, boyalı ve çıtalı ahşap tavan görülmektedir (Şekil C.51).

Mekânın güneydoğu duvarında bulunan K 15 kapısı ile bu katın salon olarak kullanılan bölümüne ulaşılmaktadır.

4.3.1.15 K 102 Salon

Çift kanatlı, ahşap bir kapı ile erişim sağlanan bu mekân 18.60 m²'lik bir alandır (Şekil C.52). Bu mekânın kuzeydoğu duvarında ahşap doğramalı ve demir parmaklıklı bir pencere (P 8) bulunurken güneydoğu duvarında ise deniz manzarasına hakim, çift kanatlı, ahşap doğramalı bir balkon kapısı (K 16) yer almaktadır (Şekil C.53).

Mekânın zemini ahşap parke görünümlü PVC ile kaplıdır ve bütün mekânın içerisinde ahşap süpürgelik bulunmaktadır. Mekânın duvarları sıvalı ve boyalı iken tavanı ahşap malzeme ile kaplanmış ve üzerine basit detaylı bir çıta uygulaması yapılmıştır (Şekil C.54). Bu çıtalar, düşey yönde birbirini paralel olarak takip eden beş adet dikdörtgen form olarak tanımlanabilir ve bu yüzey de boyalıdır.

4.3.1.16 K 103 Hol-6

Hol-5'de bulunan 0.98x2.45 m'lik bir açıklık ve 2 cm'lik döşeme yüksekliği farkı ile ulaşılan bu mekândan, K 104 – K 105 – K 106 ve K 107 mekânlarına erişim sağlanmaktadır. 7.86 m²'lik bir mekânın kat yüksekliği 3.47 m'dir (Şekil C.55).

Bu bölümün duvarları ve tavanı sıvalı ve boyalıdır, zemini ise ahşap parke görünümlü PVC ile kaplıdır ve mahal içerisinde ahşap süpürgelik kullanılmıştır.

Bu mahal içerisinde ahşap doğramalı, dört parçalı apsise açılan bir de kırma kapı (K 17) bulunmaktadır (Şekil C.56).

4.3.1.17 K 104 Oda 1

Mekânın güneydoğu duvarındaki K 18 kodlu ahşap kapı ile sınırlandırılan 8 m²'lik mekan çokgen planlıdır (Şekil C.57). Bu bölümün güneybatı duvarında çift kanatlı ahşap bir pencere (P 13) bulunmaktadır ve bu pencereden mutfak (ZK 11) ve Hol-4 (ZK 10) bölümünün çatısı görülmektedir (Şekil C.58).

Bu odanın tavanı ve duvarları sıvalı ve boyalıdır. Döşemesi ise ahşap rabıta ile kaplıdır. Bu mekânda özellikle pencereye yakın alanlarda nem sorunu olduğu için ahşap döşeme kaplamaları sudan zarar görmüş, çürümelere ve malzeme kayıplarına uğramıştır. Bu hasarlardan kaynaklı olarak yer yer çürümüş ahşap döşeme kaplamasının altındaki ahşap kirişlemeler görülebilmektedir. Mekânın tamamını dönen ahşap süpürgeliklerde de yine bu çürüme nedeniyle parça kayıpları bulunmaktadır (Şekil C.59).

4.3.1.18 K 105 Oda 2

9.7 m² alanı olan dikdörtgen formu bu mekânın ölçüleri 4.00x2.40 m'dir. Mekânın kuzeydoğu duvarında iki kanatlı, ahşap doğramalı bir pencere bulunmakta (P 12) ve bu pencereden komşu yapının arka bahçesi görülmektedir (Şekil C.60). Zemini ahşap parke görünümlü PVC ile kaplanmıştır, tavan ve duvarları ise sıvalı ve boyalıdır. Mekân içerisinde hareketli tefriş elemanları bulunmaktadır (Şekil C.61).

4.3.1.19 K 106 Mutfak

Hol-6'dan, K 20 kapısı ile ayrılmış olan mekân 1.45x1.86 m ölçülerinde dikdörtgen bir plana sahip, 2.68 m²'lik bir bölümdür. Bu mekânın kat yüksekliği 3.50 m'dir (Şekil C.62).

Mekânın zemini 0.10x0.20 m ölçülerinde dikdörtgen biçimli seramiklerle kaplıdır ve aynı seramik mekân içerisinde süpürgelik olarak kullanılmıştır. Mekânın tavan ve duvarları sıvalı ve boyalı iken üç duvarında 1.50 m yüksekliğinde 0.15x0.15 m ölçülerinde seramikler kullanılmıştır.

Mekânın kuzeydoğu duvarında iki kanatlı, ispanyolet kilitli ahşap bir pencere (P 11) bulunmaktadır. Pencerenin önünde ise lavabo yer almaktadır ve 40 cm derinliğindeki bir mutfak tezgahı, mekânın bu duvarı ve kuzeybatı duvarı boyunca uzanmaktadır.

4.3.1.20 K 107 Banyo

Alanı 2.10 m², dikdörtgen planlı bir mekândır. Mekânın tavanı sıvalı ve boyalıdır, duvarları ise döşeme üzerinde süpürgelikten itibaren yedi sıra, kare biçimli fayans ile kaplıdır ve bu hizadan yukarısı sıvalı ve boyalıdır (Şekil C.63). Mekânın süpürgelikleri ise karosimandır.

Kuzeydoğu duvarında klozet ve ahşap doğramalı pencere (P 10), güneydoğu duvarında ise lavabonun yerleştirildiği niş bulunmaktadır. Nişin içerisindeki fayans kaplama yüksekliği diğer duvarlardan bir sıra daha fazladır.

4.3.2 Cephe özellikleri

Büyükdere Surp Boğos Ermeni Katolik Kilisesi'nin güneydoğu, kuzeybatı, güneybatı ve kuzeydoğu olmak üzere dört cephesi vardır.

4.3.2.1 Güneydoğu cephesi

Ana girişin bulunduğu güneydoğu cephesi neo-gotik üslubun en yoğun hissedildiği cephe (Şekil C.64). Cephe girişin simetri aksında birer kule yükselir. Mermer kaplamalı üç basamak ile ulaşılan iki kanatlı, demir doğramalı giriş kapısı iç mekâna açılmakta, her iki yanında korint başlıklı üçer adet sütunçe yer almaktadır. Sütunçelerin üzerinde profilli bir silme dönmektedir ve bu silmenin üzerinde kademeli olarak yerleştirilmiş dört adet sivri kemer ve burayı dıştan sınırlayan üçgen bir alınlık yer almaktadır. Kapının hemen üzerinde sayfaları açılmış bir kitap şeklinde tasarlanmış bir kitabe yer almaktadır (Şekil C.65) ve kitabın gerisinde de bir kılıcın ucu ve kabzası görünmektedir. Kitabenin üzerinde Ermenice harflerle yazılmış metnin çevirisi şu şekildedir: *'Pavlus, İsa Mesih'in havarisi, elçi olarak çağırılmış.'*

Üçgen alınlığın içi ortada üç kollu, yanlarda ise daha küçük boyutlu dört kollu altı adet yonca ile doldurulmuştur. Üçgen alınlık ve sivri kemerler arasında kalan kademede yan yana yerleştirilmiş bitkisel motifler bulunmaktadır. Üçgen alınlığın çevresi ise yan yana sıralanmış palmet motifleriyle süslenmiştir.

Üçgen alınlığın her iki yanında simetrik olarak konumlanmış birer niş yer almaktadır. Kaideli ve korint başlıklı sütunçelerle sınırlandırılmış olan nişler dıştan sivri kemer içten üç dilimli kemer ile tamamlanmıştır. Kemerlerin tepe noktası bitkisel bir motif ile bitirilmiştir.

Giriş aksı; giriş kapısını sınırlayan üçgen alınlığın üzerinde bir gül pencere ile vurgulanmıştır. Gül pencerenin üzerinde +11.77 m kotunda dikdörtgen formlu çatı boşluğuna bakan iki pencere yerleştirilmiştir.

Yine üçgen bir alınlıkla bitirilen cephenin tepe noktasında +16.94 m kotunda sonlanan kaide üzerine konumlandırılmış bir haç bulunmaktadır. Üçgen alınlık dört kollu yonca biçimli birbirini takip eden motiflerle süslenmiştir (Şekil C.66).

4.3.2.2 Kuzeybatı cephesi

Apsisin beşgen formdaki planı bu cepheden okunabilmektedir. Bu cephede apside açılan sivri kemer formulu, ahşap doğramalı ve demir parmaklıklı bir pencere yer almaktadır (Şekil C.67). Bu cephede, apsis üzerinde bulunan iki adet plastır ve güneybatı cephesinde bulunan plastırlar görülebilmektedir (Şekil C.68).

Cephede altların arkasında bulunan duvar yüzeyi ile istinat duvarı arasında konumlandırılmış, tek yöne eğimli çatısı olan ve muhdes ek olarak nitelendirilen mutfak bulunmaktadır.

4.3.2.3 Güneybatı cephesi

Bu cephede, dört tanesi plan düzleminde naos mekânına, ikisi de apsis mekânına hizalanan altı adet plastır yer almaktadır. Güneydoğu cephesinde bahsedilmiş olan kulelerden biri de bu cephede yandan görünmektedir (Şekil C.69).

Cephenin hakim öğeleri sivri kemer formulu, ahşap doğramalı üç adet penceredir. Bu pencerelerden biri apsis mekânının, ikisi de naosun ışık almasını sağlamaktadır. Pencerelerin hepsinde sonradan eklenmiş niteliksiz demir parmaklıklar bulunmaktadır (Şekil C.70).

Üst kotta naos mekânını örten beşik çatının eğimli yüzeylerinden bir tanesi ve apsis mekânını örten kırma çatının iki yüzeyi görülebilmektedir (Şekil C.71).

Her ne kadar bu cephe ile yapısal olarak direkt ilişkisi olmasa da, cephenin gerisinde +18.23 m kotunda biten tuğla malzeme ile inşa edilmiş olan çan kulesinin bir yüzü de görülmektedir.

Apsisin bittiği nokta ile üç katlı lojman yapısının istinat duvarının bulunduğu boşlukta muhdes ek olan mutfak giriş cephesi bulunmaktadır ve Hol-5'te bulunan aydınlık penceresi de yine cephede görülen mimari elemanlardandır (Şekil C.72).

4.3.2.4 Kuzeydoğu cephesi

Kuzeydoğu cephesinde apsis açılan K 05 kodlu paralel kanatlı, demir doğramalı bir kapı bulunmaktadır ve bu kapının üzerinde sivri kemer formulu, ahşap doğramalı, demir parmaklıklı bir pencere yer almaktadır (Şekil C.73). Simetrik güneybatı cephesindeki plastırlardan burada da bir tane bulunmaktadır ve bu cepheden de güneydoğu cephesinde bulunan kulelerden bir tanesinin yan yüzeyi görülmektedir.

İki katlı olan yapının dış duvar yüzeyini, zemin kat boyunca komşu yapı sahipleri kendi cepheleriyle uyumlu olması için alçı söveler, aydınlatma elemanları eklemiş, duvar yüzeyini kendi yapılarıyla aynı renge boyamışlardır (Şekil C.74).

Bu cephede bulunan önemli öğelerden bir tanesi de ön cephesi görünen tuğla malzemeden inşa edilmiş olan eğrisel bitişli çan kulesidir. Kulenin içinde iki adet çan

yer almaktadır. Çanların üzerinde 1885 tarihi okunmaktadır. Çana bağlı olan bir ip, kule boşluğundan yapı içine ZK 08 kodlu mekâna uzanmakta ve çan bu ip sayesinde yapının içinden çalınabilmektedir.

Naos mekânını örten beşik çatının eğimli diğer yüzeyi de bu cepheden görünmektedir.

4.3.3 Strüktür özellikleri

Yapı, 14.60x25.50 m boyutlarında, yığma strüktürde, kilise bölümü tek katlı, rahip evi ve servis alanları bölümü iki katlı bir yapıdır.

Yapının taşıyıcı sisteminde beden duvarları altında temel duvarları bulunmaktadır. Yapının temel sistemine ilişkin herhangi bir veri bulunmamaktadır. Bunların subasman kotundaki izleri süpürgelik gerisinde +0.40 m kotuna kadar kilise naos bölümü beden duvarlarında tespit edilebilmektedir (Şekil C.75). Yapının taşıyıcılığı 3 m aralıklarla yerleştirilmiş plastırlarla desteklenmiştir. Bu plastırlar 28 cm derinlikte dişler oluşturmakta ve duvar kesitini daha güçlü kılmaktadır (Şekil C.76).

9.30 m yüksekliğinde yığma beden duvarları üzerinde ahşap çatı strüktürü bulunmaktadır.

Yapının strüktür özellikleri; duvarlar, döşeme ve merdivenler, örtü sistemi olmak üzere üç başlık altında incelenmiştir.

4.3.3.1 Duvarlar

Kilisenin bütün kârgir yüzeyleri sıvalı olduğu için örgü tekniği tespit edilememektedir. Fakat bu duvarların örgüsünde tuğla kullanıldığı, kilisenin çağdaşı olan Tarabya Surp Andon Kilisesi referans alınarak düşünülmektedir. Naos ve apsis mekânlarının dış duvarlarının kalınlıkları 60-70 cm arasında değişkenlik göstermektedir ve bu duvarlar sıvalı ve boyalıdır.

ZK 01 Rüzgarlık mekânını oluşturmak için ahşap malzemeyle bölücü yüzeyler oluşturulmuştur ve bu yüzeylerden kuzeybatı ve kuzeydoğu yönünde uzananlarda birer adet ahşap kapı bulunmaktadır (Şekil C. 77).

ZK 05 Hol-1 mekânının duvarları sıvalı ve boyalıdır. Bu mekânı tanımlayan duvarların kalınlıkları güneybatı, güneydoğu ve kuzeydoğu yönlerinde 45-47 cm arasında değişkenlik göstermektedir. Kuzeybatı duvarında ise 60 cm'dir. Güneybatı duvarında

iki adet pencere açıklığı, kuzeydoğu duvarında ise bir adet kapı açıklığı bulunmaktadır (Şekil C.78).

Duvarları sıvalı ve boyalı olan ZK 05 Hol-2 mekânının kuzeydoğu duvarında yer alan iki adet niş duvar yüzeyinde boşluk oluşturmaktadır. Güneybatı duvarında apsise açılan bir kapı doğraması için 150x220 cm ölçülerinde, kuzeybatı duvarında da Hol-3'e açılan kapı için 140x220 cm ölçülerinde boşluklar açılmıştır.

ZK 08 kodlu Çan kulesi mahallinde döşemeden çana kadar yükselen duvarlar sıvalı ve boyalıdır. Çan kulesi ise sıvasız olduğu için tuğla malzemeyle yapılmış olan örgü açıkça görülebilmektedir (Şekil C.79).

Niteliksiz ek olan ZK 09 tuvalet mekânının sonradan eklenen iki duvarının yığma tuğla ile örüldüğü düşünülmektedir. Mekânın iç duvarları 150 cm yüksekliğe kadar 15x15 cm'lik seramik ile kaplanmış olup, geri kalan yüzeyler sıvalı ve boyalıdır.

ZK 11 Mutfak mahallinin güneydoğu duvarını kilisenin apsis duvarı, kuzeybatı duvarını ise istinat duvarı oluşturmaktadır. Güneybatı duvarının ise yapıldığı dönemden yola çıkılarak tuğla örgü olduğu düşünülmektedir.

K 101 Hol-5 mekânının güneydoğu duvarında K 102 Salona geçişi sağlayan bir kapı (Şekil C.80), kuzeybatı duvarında ise Hol-6 ya geçişi sağlayan doğramasız bir açıklık bulunmaktadır. Mekân kuzeydoğu yönünde ise alüminyum doğrama ile kapatılmıştır.

K 102 Salon mekânının güneydoğu duvarında çift kanatlı bir kapı, kuzeydoğu cephesinde bir pencere ve kuzeybatı cephesinde ise Hol-5'e geçişi sağlayan bir kapı bulunmaktadır. Mekânın duvarları sıvalı ve boyalıdır.

K 103 Hol-6 mekânının güneydoğu duvarında Hol-5'e geçişi sağlayan bir açıklık ve K 107 Banyo kapısı (Şekil C.81), güneybatı duvarında apsis penceresi, kuzeybatı duvarında Oda 1 ve Oda 2'ye geçişi sağlayan birer adet kapı ve kuzeydoğu duvarında ise K 106 Mutfak kapısı bulunmaktadır ve mekânın duvarları sıvalı ve boyalıdır.

4.3.3.2 Döşemeler ve merdivenler

Düşey taşıyıcı sistemi kârgir olan yapıda, koro katının döşemesinde ahşap strüktür kullanılmış olup bu mekân I putrel (25x15cm) ile yatayda döşeme altından desteklenmiştir (Şekil C.82).

Naos ve apsis mekânlarında zemine oturan döşeme yapılmıştır ve naos bölümünün zemini mermer, apsis bölümünün zemini ise döşemeye sabitlenmiş halı ile kaplı olduğundan altında kullanılmış olan malzeme tespit edilememiştir.

Hol-1 mekânının üzeri betonarme kirişli döşeme ile örtülmüştür ve betonarme kirişler dışarıdan görülebilmektedir (Şekil C.83).

Hol-6 mekânının zeminine kaplanan PVC malzemenin altında bir kat daha PVC kaplama ve onun da altında şap katmanının olduğu görülmektedir.

Döşemesinin müdahale gördüğü düşünülen K 104 Oda 1’de su sorunları nedeniyle çürüten ahşap rabitaların altında bulunan ahşap kirişlerin yanı sıra şap katmanı gözlemlenmiştir (Şekil C.84).

Naos mekânından koro katına ulaşılmasını sağlayan on altı basamaklı M 01 kodlu ahşap merdivenin korkuluğu ve küpeştesi de ahşaptır (Şekil C.85).

Demir korkulukları ve ahşap küpeştesi bulunan M 02 kodlu merdiven ise dökme mozaikten imal edilmiştir (Şekil C.86).

4.3.3.3 Örtü sistemi

Kilise naos bölümünün ahşap strüktürlü olduğu düşünülen örtüsü için çift cidarlı bir sistem kullanılmıştır. Bu örtü içeriden üçlü tonoz sistemi ile kurgulanmıştır. İki kenarda +9.30 m kotundan +10.06 m kotuna kadar ulaşan beşik tonozlar, üst kotta ise basık orientalist üsluplu tonoz +11.77 m kotuna kadar yükselmektedir. Dışarıdan ise marsilya kiremit kaplı beşik çatı ile örtülmüştür (Şekil C.87).

Apsis mekânının üzeri ise içeriden sivri tonoz ve yarım daire kubbenin birleşiminden oluşmuş bir örtü ve dışarıdan ise beş yöne eğimli marsilya kiremit kaplı kırma çatıyla örtülmüştür (Şekil C.88).

Servis alanlarının ve rahip evinin bulunduğu mekânların üzeri ise marsilya kiremit kaplı beşik çatı ile örtülmüştür.

4.3.4 Malzeme özellikleri

Büyükdere Surp Boğos Ermeni Katolik Kilisesi ve ek yapılarında tespit edilen malzemeye ilişkin veriler aşağıda bir bütün olarak anlatılmıştır.

Kilise ana mekânının kârgir duvar örgüsünde tuğla kullanıldığı düşünülmektedir. PL1 kodlu plastır kaidesindeki hasar nedeniyle sıva altındaki tuğlanın görülebilmesi ve

yapının çağdaşı olan Tarabya Surp Andon Kilisesi referans alınarak bu çıkarım yapılmaktadır.

Yapıda taş malzeme güneydoğu cephesinde bulunan üçgen alınlıkları oluşturan profiller ve bitkisel motifler (Şekil C.89) ile kulelerde bulunan motifler ve kaidelerinde kullanılmıştır (Şekil C.90). Yapıda genel kullanımı kaplama amaçlı olan doğal taşlardan olan mermer, naos ve rüzgarlık bölümlerinin döşeme kaplamasında, apsise çıkan merdiven ve her iki yanında bulunan yan altarlara platform kaplamalarında, ana giriş cephesinde bulunan merdivenin kaplamasında kullanılmıştır. Ana giriş kapısının her iki yanında bulunan ve üçer tane olan sütunçeler de mermerden yapılmıştır (Şekil C.91).

Ayrıca mermer, naos bölümünde plastırların kaidesinde ve bununla bir bütün olarak devam eden süpürgeliklerde kullanılmıştır (Şekil C.92). Altarda bulunan sütunçelerin başlıkları, apsisle Hol-2 arasında geçişi sağlayan K6 kapısının eşiği de mermerdendir. Güneydoğu cephesinde K 01 kodlu kapının üzerindeki üçgen alınlık içerisinde bulunan defter biçimli kitabe de yine aynı malzemedendir.

Ahşap malzemenin yapıda kapı-pencere doğramalarında, bazı mahallerde süpürgeliklerde, K 104 kodlu mahalde döşeme kaplama malzemesi olarak, M 01 kodlu merdiven, korkuluk ve küpeştesinde, M 02 kodlu merdivenin ve apsisi sınırlayan korkuluğun küpeştesinde kullanıldığı görülmektedir. Ayrıca altarın büyük çoğunluğu da ahşap malzemeden imal edilmiştir (Şekil C.93).

Yapıda kullanılan metalin çoğunlukla demir olduğu görülmektedir. K 01 kodlu giriş kapısı, K 05 kodlu paralel kanatlı kapının dış cepheye bakan kanatları, koro katının döşemesini destekleyen I putrel, apsisi sınırlayan dökme demir korkuluk (Şekil C.94) ve M 02 kodlu merdiven korkuluğu iç mekânda kullanılan demir elemanlardır.

Demir, güneydoğu cephesinde bulunan kapı üzerindeki üçgen alınlığı ve bu cephenin en üst kotunda bulunan haçın sabitlenmesini sağlayan strüktürel eleman olarak da kullanılmıştır (Şekil C.95). Bu cephede kapının üzerinde bulunan kitabenin gerisinde kalan kılıcın ucu ve kabzası da metaldir. Yapıya sonradan eklenmiş olan pencere korkulukları da demirdir.

Demirden başka; naos mekânı içerisinde PL1, PL1', PL2', PL3, PL3'plastırları ve S1, S1' sütunçeleri üzerinde süsleme amaçlı pirinç görülmektedir. Naos ve apsiste bulunan dört adet pencerenin denizliği ise çinkodur.

Merdiven ve döşemelerde mozaik harcı kullanımı gözlemlenmiştir. Bu iki kullanım ön üretimli mozaik karolar ve döküm şeklinde uygulanmıştır (Şekil C.96).

Hol-1 mahallinin güneydoğu girişinde bulunan iki basamaklı merdiven, yine bu mahalde bulunan M 02 kodlu merdiven ve Hol-2'ye geçişi sağlayan iki basamaklı merdiven dökme mozaik malzemedan üretilmiştir (Şekil C.97).

ZK 06 Hol-2 ve ZK 08 Çan kulesi mekânlarının zemin döşemesinde 30x30 cm boyutlarında karo mozaik, kaplama malzemesi olarak kullanılmıştır. Yine K 101 Hol-5 mekânında 20x20 cm boyutlarında karosiman döşeme kaplama malzemesi olarak görölmektedir ve bu mekânın süpürgelikleri de karosimandır. K 107 Banyo mekânında ise sadece süpürgeliklerde karosiman kullanılmıştır.

Alçı ise yapıda süsleme amaçlı olan elemanlarda kullanılmıştır. PL1, PL1', PL2, PL2', PL3, PL3' plastırının başlıkları ve bu başlıklar arasında bulunan profilli silmeler alçıdan yapılmıştır (Şekil C.98). Apsiste bulunan S1, S1' sütunçeleri ve PL4, PL4' plastırının başlıklarının malzemesi de alçıdır (Şekil C.99). Ayrıca, güneydoğu cephesinde bulunan gül pencere, çatıya bakan iki adet açıklığın söveleri de alçıdandır (Şekil C.100).

Yukarıda açıklanan özgün malzemeler ve dönem ekleri dışında yapıya sonradan eklenmiş, niteliksiz malzemeler de bulunmaktadır. Bunlardan birincisi Hol-1 mekânının güneydoğu cephesinde bulunan iki adet PVC doğramalı penceredir. Hol-3, Hol-4, ZK 11 Mutfak mahallerinde bulunan seramik kaplamalar da niteliksiz ek olarak değerdendirilmektedir. ZK 11 Mutfak mahalline giriş çıkışı sağlayan K 12 ve K 13 kapıları da niteliksiz eklerdendir.

Birinci kata bakıldığında ise merdiven ile Hol-5'i sınırlayan alüminyum doğama, K 102 Salon, K 103 Hol-6 ve K 105 Oda 2 mahallerinde döşeme kaplama malzemesi olarak kullanılan PVC, K 106 Mutfak ve K 107 Banyoda kullanılan seramik kaplamalar da niteliksiz malzemelerdendir.

4.3.5 Mimari elemanlar

4.3.5.1 Kapılar

Yapıda dört adet demir kapı bulunmaktadır. Bunlardan güneydoğu cephesindeki K 01 kodlu dökme demir ana giriş kapısı ve kuzey doğu cephesinde bulunan K 05 kodlu

paralel kanatlı kapının dış cephede bulunan demir doğramasının özgün olduğu düşünülmektedir. K 07 ve K 11 kodlu demir kapılar ise sonradan değiştirilmiş olabilir.

Yapıda K 02, K 03, K 04, K 05, K 06, K 08, K 09, K 10 , K 15, K 16, K 17, K 18, K 19, K 20, K 21 olmak üzere toplamda onbeş adet ahşap kapı bulunmaktadır. Bu kapılardan apsis ile Hol-2 arasında geçişi sağlayan K 06 kodlu kapının değiştirilmiş olduğu tarihi bilinmeyen fotoğraflardan görülebilmektedir.

ZK 11 kodlu mutfak mahallinde bulunan K 12 ve K 13 kodlu ahşap kapılar ise yapıya 90'ların başında mutfak yerleştirilmesi sebebiyle son 25-30 sene içerisinde eklenmiştir. K 101 Hol-5 mahalline girişi sağlayan alüminyum doğramalı kapı da (K 14) sonradan eklenmiştir.

4.3.5.2 Pencereler

Yapıda yer alan iki adet PVC pencere doğraması hariç, tüm pencere doğramaları ahşaptır, ancak bu doğramaların detayları farklılık göstermektedir. Değiştirilmiş olduğu düşünülen P 1, P 2, P 3, P 5, P 8, P 9, P 10, P 11, P 12, P 13 kodlu pencerelerin hepsi ahşap doğramalıdır (Şekil C.101). P 8, P 9, P 11, P 12, P 13 kodlu ahşap pencerelerde ispanyolet kilit sistemi bulunmaktadır (Şekil C.102).

Güneydoğu cephesindeki P4 kodlu gül pencere ahşap doğrama üzerine alçı malzeme ile imal edilmiştir. Hol-1 mahallinde bulunan P 6 ve P 7 kodlu tek kanatlı pencereler PVC doğramalıdır. Yapıdaki bütün kanatlı pencerelerde demir parmaklık bulunmaktadır.

4.3.5.3 Korkuluk ve küpeşterler

Apsisi, dökme demirden imal edilmiş modüler bir korkuluk sınırlamaktadır. Üç parçadan oluşan korkuluğun tam ortasında apsise girişi sağlayan iki adet kanat yer almakta, korkuluğun üzerinde profilli ahşap küpeşte bulunmaktadır.

M 02 kodlu merdivenin korkuluğu da demirdir ve bu korkuluğun da ahşap küpeştesi bulunmaktadır.

4.3.5.4 Dinî Öğeler

Ahşap olan ambon (vaaz kürsüsü) naosun kuzeydoğu duvarında bulunmaktadır. Çokgen formlu bir plana sahip olan ambon çeşitli motifler ve altın varak uygulanarak

bezenmiştir. Günümüzde aktif olarak kullanılmamadığından buraya çıkışı sağlayan bir merdiven bulunmamaktadır (Şekil C.103).

Apsisin güneybatı duvarında bulunan, üzerine altın varak uygulanmış ahşap papaz tahtına üç basamak çıkılarak ulaşılmaktadır (Şekil C.104).

Apsisten üç basamak çıkılarak ulaşılan altar ahşaptan yapılmıştır. Kademeli şekilde yükselip, en üst seviyede ise üçgen bir alınlık ve haç ile sonlanmaktadır. Altarın her iki yanında ikişer adet sütunçe bulunmaktadır ve altarın bezemesi için altın varak uygulaması yapılmış profiller bulunmaktadır. Tcholakian'a göre bu altar Aziz Paulus'a adanmış, sunağı süsleyen resim A. Karagözyan tarafından yapılmıştır (Tcholakian, 1998: 86). Altarın üzerinde Ermenice harflerle '*Tek tanrıya yücelik*' yazmaktadır (Şekil C.105).

4.3.6 Bezemeler

Ana giriş cephesi olan güneydoğu cephesi aynı zamanda kilisenin neo-gotik üslubunun en baskın olduğu cephedir. Bu cephede K 01 giriş kapısının her iki yanında üçer adet mermerden korint başlıklı sütunçe bulunmaktadır. Demir K 01 kapısının her iki kanadı üzerinde melek tasviri ve bitkisel motifler bulunmaktadır. Beyaza boyanmış kapı üzerindeki melek tasviri, motifler ve profillerin kontrast yaratması için griye boyanmıştır. Giriş kapısını tanımlayan üçgen alınlığın dış yüzeyinde ve içerisinde bulunan profillerde bitkisel motifler bezeme amaçlı kullanılmıştır (Şekil C.106).

Giriş cephesinde kapının her iki yanında bulunan nişler ve gül pencere de bezeme amaçlı kullanılan öğelerdir (Şekil C.107).

Ön cephenin her iki yanındaki kulelerin en üst seviyesine yerleştirilmiş bitkisel motifler bulunmaktadır. Kulelerle sınırlandırılmış olan ve yine üçgen bir alınlıkla bitirilen cephenin tepe noktasına bir haç yerleştirilmiştir ve bu üçgen alınlık dört kollu yonca biçimli birbirini takip eden motiflerle süslenmiştir

Naos ve apsis mekânlarında bulunan pencereler dışarıdan sivri kemer formu söveler ile vurgulanmıştır.

Kilise iç mekânında naosta PL1, PL1' PL2, PL2', PL3, PL3' kodlu plastır başlıkları ve bu başlıklar arasında güneybatı, güneydoğu ve kuzeydoğu duvarlarında profilli silmeler bulunmaktadır. Bu başlıklar üzerinde bir kotta daha naosun güneybatı ve kuzeydoğu duvarlarında profilli silme yer almaktadır.

Plastırlar üzerinde pirinç haç işareti biçimli bezeme elemanları kullanılmıştır.

Apsisin girişini betimleyen S1, S1' sütunçeleri ve bunların üzerindeki sivri kemerin altın varaklı profili bulunmaktadır (Şekil C.108).

4.4 Bozulma Analizi

Mimari ve yapısal özgünlüğünü büyük oranda korumuş olan yapı, özgün işlevini halen devam ettirmekte olduğundan kullanıcıları tarafından aralıklı olarak bakım görmektedir. Yapının mevcudiyetini devam ettirmesine engel olacak, zeminle ilişkilendirilebilecek strüktürel soruna rastlanmamaktadır. Ancak malzeme özelliklerinden dolayı çeşitli bozulmalar gözlemlenmektedir ve bu bozulmalar kısa vadede çözüm üretilmez ise uzun vadede strüktürel sorunlara neden olabilecek düzeydedir.

Yapıya ait bozulmalar; strüktürel bozulmalar, malzeme bozulmaları ve insan kaynaklı bozulmalar başlıkları altında değerlendirilmiştir. Bu bozulmalar dışarıdan yapılan makro gözlemlerle tespit edilmiş ve fotoğraflarla desteklenerek rölöve çizimleri üzerinden geliştirilen bozulma analizi paftalarında ifade edilmiştir (Ek-x bozulma analizleri).

Söz konusu paftaların lejantları ICOMOS ISCS'nin 'Illustrated Glossary on Stone Deterioration Patterns' rehberi üzerinden oluşturulmuştur.

4.4.1 Strüktürel bozulmalar

Dışarıdan yapılan gözlemlerde çatı dışında kalan bölümlerde, yapıda kısa vadede sorun oluşturacak strüktürel sorunlar gözlemlenmemiştir.

Örtü sistemi başlığı altında da belirtildiği üzere yapının çift cidarlı bir örtü sistemi bulunmaktadır. Yapının kiremit örtülü çatısını ahşap bir çatı strüktürünün taşıdığı düşünülmektedir.

Kiremit örtülü çatıda ve naos bölümünün iç yüzeyinde sudan kaynaklı bozulmalar tespit edilmiştir ve çatı arasına girilememiş olmakla beraber bu su sorunun ahşap çatı strüktürünü de etkilemiş olabileceği dikkate alınmalıdır (Şekil D.1).

Güneybatı duvarına litürjik öge yerleştirmek amacıyla bu duvarda bulunan PL2 kodlu plastırın bir bölümü insan müdahalesi sonucu kesilmiştir. Bu nedenle yüzeyin düşey taşıyıcılığı kesintiye uğramıştır (Şekil D.2). Şu anda bu duruma ilişkin strüktürel bir

sorun gözlemlenmemektedir ancak bir deprem sırasında ya da uzun vadeli iklimsel koşullar nedeniyle bu bölgede başka bir strüktürel sorunla karşılaşılabilceğı öngörülmektedir. Söz konusu müdahale litürjik ögenin üst kısmıyla plastırın birleştiğı yerde düzensiz olarak yapılmıştır ve iki yüzey arasında boşluk oluşmuştur. Yapılmış olan müdahalede litürjik ögenin demir elemanlarla duvara sabitlenmiş olduğı görülmektedir (Şekil D.3).

Altarda yer alan mermer sütun başlıkları üzerinde, yukarıdan gelen yükleri karşılayamadığı için fazla basınç kaynaklı çatlaklar oluşmuştur (Şekil D.4).

K 104 Oda 1 kodlu mahallin, güneybatı yönünde bulunan pencereden su alması nedeniyle, ahşap döşeme kaplamalarının yanı sıra bu kaplamaların altında bulunan ahşap kirişlerde de çürümeler meydana gelmiştir (Şekil D.5).

Yapının güneybatı-kuzeydoğı aksında yatay yükleri karşılamak için düzenlenmiş olan demir gergilerin plastır başlıklarıyla birleştiğı noktalarda uzun vadede strüktürel sorun yaratabilecek çatlaklar gözlemlenmektedir (Şekil D.6).

PL1 ve PL2 kodlu plastır kaidelerinde kopmuş harç katmanının altında görülebilen, tuğla ayaklarda bulunan bağlayıcı malzemenin gevrekleştiğı ve mekanik özelliklerini yitirdiğı gözlemlenmektedir (Şekil D.7). Bağlayıcının boşalmasına yol açan bu durum şu an için sorun yaratmamakla birlikte uzun vadede strüktürel olarak yapının zarar görebileceğini gösterir.

K 01 kodlu giriş kapısı üzerinde bulunan mermer malzemede de yukarıdan gelen yüklere bağlı olarak strüktürel çatlak oluştuğı görülmektedir (Şekil D.8).

4.4.2 Malzeme bozulmaları

Malzeme bozulmalarının ağırlıklı olarak yapının denize ve taşıt trafiğine yakın olması sebebiyle; nem, tuz, rüzgar ve hava kirliliğinden kaynaklandığı görülmektedir.

4.4.2.1 Malzeme kaybı

Bu bölümde yapıda meydana gelen sıva ve boya kaybı, ayrılma, kopma, aşınma, derz boşalması ve yüzey erozyonu gibi malzeme kayıplarına dayalı bozulmalar anlatılmıştır.

Güneydoğı cephesinde bulunan her iki kulenin üst kotunu tanımlayan silme profillerinin köşelerinde parça kopması ile oluşan malzeme kayıpları

gözlemlenmektedir (Şekil D.9). Yine bu cephede giriş kapısının üçgen alınlığı üzerinde ve kulelerin en üst kotuna yerleştirilmiş olan bitkisel motifler ve kaidelerinde kavlanma kaynaklı olarak malzeme kaybı mevcuttur (Şekil D.10).

Tuğla malzemeden sıvasız olarak inşa edilmiş olan çan kulesinde çimento esaslı harç kullanılarak niteliksiz müdahale yapılmıştır (Şekil D.11). Niteliksiz malzemenin yanı sıra iklim şartları nedeniyle tuğla malzemelerde kesit ve yüzey kayıpları oluşmuştur (Şekil D.12). Ayrıca kulenin bazı noktalarında malzeme kaybı da gözlemlenmektedir (Şekil D.13).

PL1, PL1', PL2, PL2', PL3, PL3' plastırları üzerinde nem ve yanlış müdahale kaynaklı boya ve sıva katmanlarında kabarmalar ve bu katmanların yüzeyden ayrılması nedeniyle sıva ve boya kayıpları görülmektedir (Şekil D.14). Bu bozulmalara insan kaynaklı bozulmalar başlığı altında da değinilecektir.

K 104 Oda 1 mahallinde nem kaynaklı olarak ahşap rabıta döşeme kaplamasında kısmi malzeme kaybı bulunmaktadır (Şekil D.15).

Yapının marsilya kiremit örtülü çatısında doğru aplikasyon yapılmaması ve iklim koşulları kaynaklı olarak kiremitlerin bazıları yitirilmiştir (Şekil D.16).

Güneydoğu cephesinde bulunan sütunçe başlıklarının gövde ile birleştiği noktalarda da malzeme kaybı gözlemlenmektedir (Şekil D.17).

4.4.2.2 Yüzey çatlakları

Yapıda tespit edilen çatlaklar, 4.4.1 strüktürel bozulmalar başlığı altında bahsedilen çatlaklar dışında strüktürel sorun yaratmadığı düşünülerek malzeme bozulmaları başlığında incelenmiştir. Yapı içerisinde taşıyıcı kârgir duvarlarda çatlaklara rastlanmamıştır.

Yapıda özellikle döşeme ve merdiven kaplama malzemesi olarak kullanılan mermer yüzeylerde, sıcaklık değişimi ve basınç kaynaklı çatlaklar bulunmaktadır (Şekil D.18).

4.4.2.3 Renk değişimi ve katman oluşumu

Malzemelerde meydana gelen tuzlanma, yüzey kiri ve katman oluşumu, özgün yüzeylerdeki renk değişimleri, kabuk oluşumu, korozyon ve korozyona bağlı lekelenmeler bu başlık altında açıklanacaktır.

Güneydoğu cephesinde üçlü sütunçeler üzerinde yer alan silmelerde gri-siyah renkli akma izleri bulunmaktadır (Şekil D.19). Yine bu cephede bulunan nişlerin alt hizasından, gül pencere yüzeyinde ve gül pencereden aşağıya doğru uzanan koyu renkli akma izleri görülmektedir (Şekil D.20). Gül pencerenin üst kotunda bulunan ikili çatı pencerelerinin sövelerinde de akma izlerine rastlanmaktadır (Şekil D.21).

İç mekânda neme bağlı renk değişimleri ve lekelenmeler özellikle ahşap tonoz kaplamaları ve tonozla yakın kotlarda boyalı duvar yüzeylerinde görülmektedir (Şekil D.22). Hol-1 mahallinin kuzeydoğu duvarında merdivenin alt kotlarında da neme bağlı renk değişimleri bulunmaktadır (Şekil D.23).

Naos bölümü içerisinde özellikle subasman kotuna yakın yüzeylerde tuzlanmalar görülmektedir (Şekil D.24).

M 01 kodlu merdivenin birinci basamak hizasında süpürgelik olarak kullanılan mermer kaplama üzerinde noktasal olarak bulunan korozyona uğramış demir elemanlar nedeniyle mermer yüzeylerde lekelenmeler görülmektedir (Şekil D.25). Yapıya sonradan eklenmiş olan niteliksiz demir parmaklıkların korozyonu sebebiyle bu elemanlara yakın yüzeylerde ve ana giriş kapısını tanımlayan üçgen biçimli gotik bezemeyi tespit etmek için kullanılmış olan demir elemanlarda korozyon ve buna bağlı olarak çevresinde lekelenmeler görülmektedir (Şekil D.26; D.27).

Koro katı döşemesi boyunca kullanılmış olan I putrelde korozyon meydana gelmiştir ve bunun sonucunda malzeme yüzeyinde boya katmanlarının kabardığı tespit edilmiştir (Şekil D.28).

Ana giriş kapısının mermer kaplamalı basamaklarında çevresel faktörlere bağlı olarak renk değişimleri meydana gelmiştir (Şekil D.29).

Özgün, demir ana giriş kapısının özellikle döşemeye yakın yüzeylerinde korozyon meydana gelmiştir (Şekil D.30).

4.4.2.4 Biyolojik oluşumlar

Yapıda biyolojik oluşumlara yoğun olarak, yeterince hava sirkülasyonu olmayan ve güneş almayan kuzeybatı cephesinde, apsis ve lojman arasında kalan alanda, nem kaynaklı olarak rastlanmaktadır (Şekil D.31). Bu cephede ayrıca P4 plastrının cepheye taşkın yüzünde plastr boyunca koyu yeşil renkli biyolojik oluşumlar görülmektedir (Şekil D.32).

4.4.3 İnsan kaynaklı bozulmalar

4.4.3.1 Niteliksiz onarımlar

PL1 ve PL2 kodlu plastr kaidelerinde yüzeyden koparak ayrılma şeklinde gerçekleşmiş malzeme kaybı bulunmaktadır fakat bu bozulma özgün malzemede değil, çimento esaslı niteliksiz onarım katmanında görülmektedir (Şekil D.33).

Kilise içerisinde, yakın tarihli yapılan onarımlarda pek çok yüzeyde niteliksiz boya katmanı olduğu tespit edilmiştir. Kârgir elemanlardan olan plastırlar üzerine uygulanan boya katmanında marmorino görüntüsü verilmeye çalışılmıştır. Fakat bu yüzeylerde görülen bozulmalardan yola çıkılarak bu uygulama, özgün malzeme ile uyumsuz olarak değerlendirilmiştir (Şekil D.34).

Özgün ahşap yüzeyler üzerinde de niteliksiz yağlı boya katmanı olduğu gözlemlenmektedir. Altar yüzeyine uygulanan yağlı boya katmanı altında özgün bezemelerin olabileceği düşünülmektedir (Şekil D.35).

Güneydoğu cephesinde uygulanmış olan mozaik sıva da niteliksiz katman olarak ele alınmıştır (Şekil D.36).

4.4.3.2 Niteliksiz ekler

Hol-1’de bulunan iki adet PVC doğrama, Hol-5’i sınırlayan alüminyum doğrama ve bu mahallin tavanını sınırlamak için kullanılan ahşap plaka niteliksiz ek olarak değerlendirilmiştir (Şekil D.37; D.38).

Bütün pencerelerde kullanılmış olan demir parmaklıklar, elektrik kabloları, aydınlatma elemanları, hoparlörler, tenteler ve çanak antenler de niteliksiz ek olarak ifade edilmiştir (Şekil D.39; D.40).

K 102, K 103 ve K 105 mekanlarının zemini niteliksiz PVC kaplama ile örtülmüştür (Şekil D.41).

4.4.3.3 Mimari eleman kaybı

Güneydoğu cephesinde bulunan iki niş içerisinde de kilisenin yapıldığı dönemlerde dinî objelerin bulunduğu bilinmektedir fakat bu objeler günümüze ulaşamamıştır (Şekil D.42).

Hol-1 mahallindeki PVC doğramaların bulunduğu pencere açıklıklarında özğün doğramalar yerlerinde bulunmamaktadır.

5. RESTİTÜSYON

Büyükdere Surp Boğos Ermeni Katolik Kilisesi ile ilgili restitüsyon çözümlemesinde öncelikli olarak belgeleme tespitleri ve yapılan arşiv araştırmalarından elde edilen veriler kullanılmıştır. Bu veriler analoji çalışması ile desteklenerek restitüsyon önerisi hazırlanmıştır.

5.1 Restitüsyon Kararlarına Işık Tutan Bilgi ve Belgeler

Surp Boğos Kilisesi'nin restitüsyon önerileri oluşturulurken, belgeleme yoluyla tespit edilen verilerin yanında BOA'da bulunan krokiler, İBB Atatürk Kitaplığı'nda bulunan Nedjib Bey Haritası, Rumeli Ciheti Haritaları ve Sinan Genim Arşivi, Salt Araştırma'da bulunan Axa Sigorta Haritası, EKPA'dan bulunan fotoğraf ve evraklar, HKK'dan alınan 1937-1982 tarih aralığında çekilmiş olan hava fotoğrafları ve İstanbul 3 Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü'nde yapıya ait dosyadan elde edilen veriler kullanılmıştır.

Restitüsyon kararlarının alınmasında yardımcı olan belgelerden elde edilen veriler şunlardır;

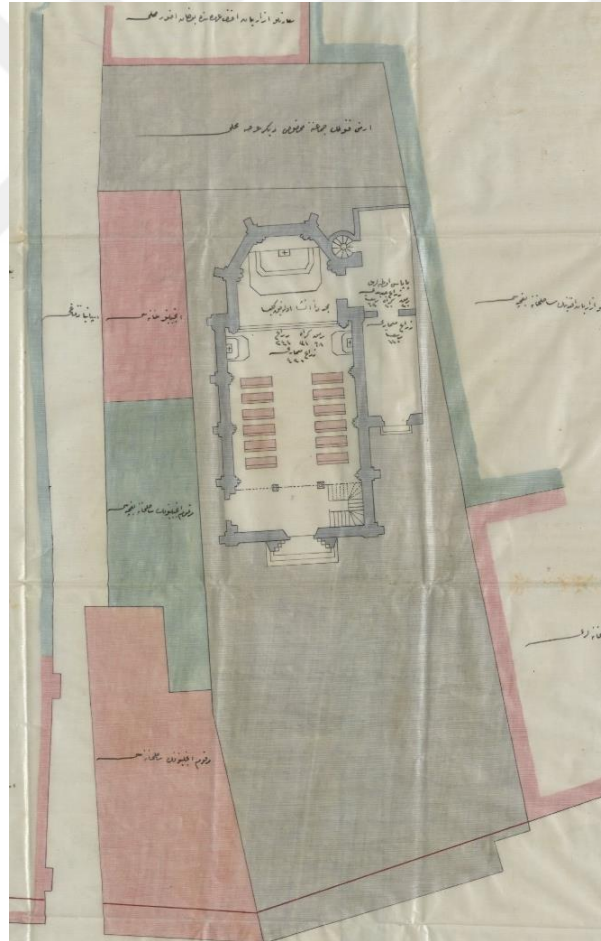
1) Yapıyla ilgili ulaşılabilen en eski görsel içerikli belge 1884 tarihli ‘‘Büyükdere’de Ermeni kilisesi inşası’’ konulu plan krokisidir. Yapının 1885 yılında inşa edildiği göz önüne alındığında krokinin inşaat öncesindeki planlamayı gösterdiği kabul edilebilir. Söz konusu kroki yapının iç mekan şemasını çevresiyle birlikte göstermektedir. Krokidan yapının güneydoğuda Büyükdere Piyasa Caddesi ile, güneybatıda İspanya Sokağı ile sınırlanmış olduğu, yapı ile İspanya Sokağı arasında Ancelino isimli kişiye ait bir adet sahilhane, bir adet bahçe ve bir adet hane bulunmaktadır. Kilise binasının kuzeybatısında Ermeni Katolik cemaatine mahsus bir adet arsa görülmektedir. Yapı kuzeydoğuda da yine bir sahilhaneyle sınırlıdır (Şekil A.5).

Yapının iç mekan şemasına göre, günümüzde mevcut olan ve kuzeydoğu duvarındaki iki basamaklı merdivenle ulaşılan yan giriş kapısı özgün durumda planlanmamıştır. Bunun yerine güneybatı cephesinden bir girişin düzenlenmiş olduğu plan şeması üzerinden okunabilmektedir.

Günümüzde I putrel ile desteklenmiş olan koro katının, plan şemasında iki adet ahşap dikme yardımıyla desteklendiği ve koro katına ulaşımı sağlayan L biçimli merdivenin U biçiminde planlanmış olduğu görülmektedir. Yapıda yer alan rüzgarlığın plan şemasında bulunmamasından söz konusu rüzgarlığın daha ileri bir dönemde yapıldığı anlaşılmaktadır.

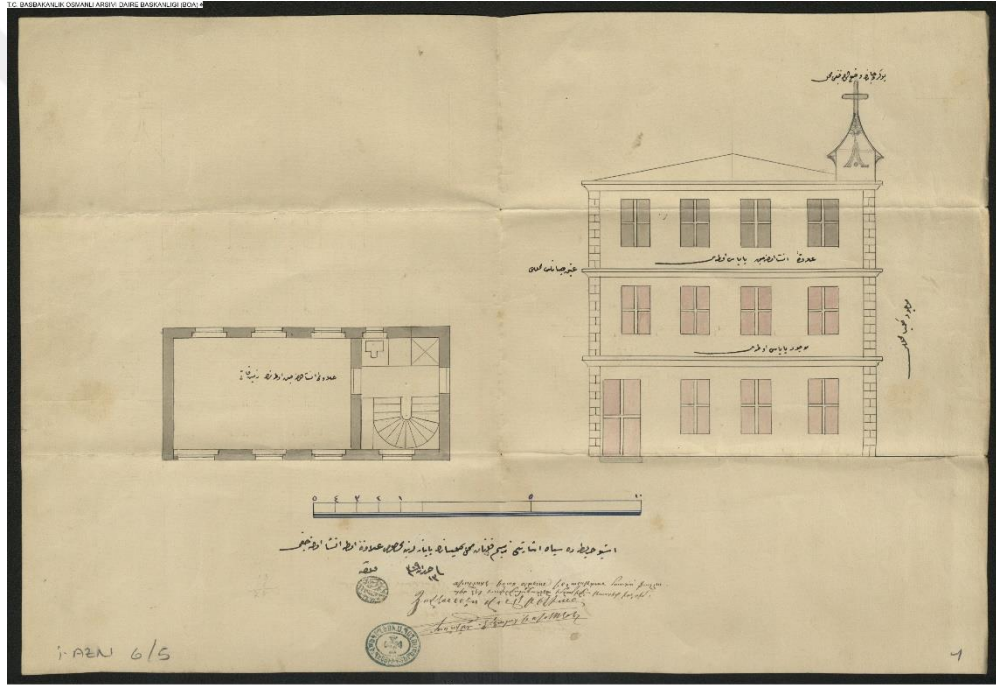
Naos bölümünde, günümüzde kuzeydoğu duvarında yer alan ambon ve güneybatı duvarında PL2 plastırı üzerinde yer alan litürjik öge plan şemasında bulunmamaktadır.

Plan krokisinde dikkat çeken bir diğer önemli nokta ise günümüzde iki katlı olan rahip evinin Hol-1 mahallinde bulunan M 02 kodlu merdivenin bu krokide yer almaması ve kuzeybatı cephesinde apsis ve rahip evinin kesiştiği noktada dairesel bir merdivenin düzenlenmiş olmasıdır. Söz konusu döner merdiven kargir strüktür ile bir bütün olarak planlanmıştır. Bu çizimde bir çana yer verilmemiştir (Şekil 5.1).

Şekil 5.1 : BOA plan krokisi detayı (BOA, 1884. İ..DH../ 869-69497).

2) Yine BOA'da bulunan 1894 tarihli "Büyükdere'de bulunan Surp Bogos Ermeni Katolik Kilisesi'nin tamiri ile içerisinde baş papazın ikametine mahsus oda fevkine bir oda daha ilave olunması için ruhsat itası" konulu belgede rahip evinin arkasında kalan lojmana bir kat ilave edileceğini ve çanın yeni yerini gösterir kroki bulunmaktadır. Bu belgede yer alan 'atik çan mahalli' ve 'çanın vâki olacağı mahal' açıklamaları bulunmaktadır. Bu nedenle belgenin tarihi olan 1894 senesinden önce çanın farklı bir yerde konumlandığı, günümüze ulaşan mevcut çan kulesinin ise bu tarihten sonra inşa edildiği yorumlanabilir. Ayrıca bu belge, iki katlı yapının plan ve cephe düzenini göstermektedir. Günümüzde aynı konumda yer alan lojman yapısı belgede gösterilenden farklıdır. Kilisenin bugünkü çanı günümüzdeki lojmanın terasıyla ilişkilidir ve konumu çizimde gösterilenden farklıdır (Şekil 5.2).

Şekil 5.2 : BOA tamir krokisi (İ..AZN / 6-5).

3) 1918 tarihli Nedjib Bey haritalarında da Surp Boğos Kilisesi'ne rastlanmaktadır fakat plan şeması ve ek yapılarla ilgili bir veriye ulaşılamamaktadır (Şekil A.4).

4) Salt Araştırma'da bulunan tarihi verilmemiş sigorta haritalarında yapının mimari düzenine dair herhangi bir veri tespit etmek mümkün değildir. Ancak yapı ile Piyasa Caddesi arasında dört adet parsel okunabilmektedir (Şekil D.2).¹

¹ Akdeğirmen Ercan, Osmanlı Kentlerinde 19. Yüzyıldaki Dönüşümler: İstanbul, Büyükdere Örneği *

5) 1926-1928 tarihli Rumeli Ciheti Haritaları'nda ise kilise ve rahip evi kütleleri büyük oranda günümüz ölçüleriyle benzerlik göstermektedir. Günümüzde var olan kuzeybatı yönündeki lojman kotuna erişimi sağlayan merdiven de bu haritada mevcuttur fakat günümüzde beşgen planlı apsis şeması haritada gösterilmemiştir. Yapının güneybatısı düz ve sadece bir kırılma noktası ile çizilmiştir ve şu anda mutfak olarak kullanılan yerde ne olduğu plan şemasından anlaşılamamaktadır (Şekil 5.3).

Şekil 5.3 : İstanbul Rumeli Ciheti Haritaları, Pafta No: A 35/3 (Atatürk Kitaplığı Arşivi).

6) Çalışma kapsamında HKK'dan 1937, 1950, 1954, 1959, 1966, 1972, 1976, 1982, 1987 tarihli hava fotoğraflarına ulaşılmıştır. 1937 tarihli fotoğrafta günümüzde mevcut olan mutfak bölümünün yer almadığı okunabilmektedir. Bu fotoğraflardan 1950-1982 yılları arasında mutfak görülmediği gibi yapıda da bir değişiklik tespit edilememiştir (Şekil E.1; Şekil E.2; Şekil E.3; Şekil E.4; Şekil E.5; Şekil E.6; Şekil E.7; Şekil E.8; Şekil E.9).

5.1.1 Yapının çağdaşı olan Ermeni Katolik Kiliseleri

Yapının çağdaşı olan Ermeni Katolik kiliselerine örnek olarak Surp Boğos Ermeni Katolik Kilisesi'ne yakın konumda bulunan Yeniköy Surp Hovhannes Mıgırdiç Ermeni Katolik Kilisesi ve Tarabya Surp Andon Ermeni Katolik Kilisesi ele alınmıştır.

Her üç kilisenin tarihsel oluşum süreci birbirine benzerdir. Bu kiliselerden Surp Andon Kilisesi 1871 yılında kârgir olarak inşa edilmiş, 1877 yılından itibaren kilise Ermeni Katolik Patrikhanesi'nin yönetimine geçmiştir. Kilisede üç adet sunak, bir adet galeri,

bir vaftizhane ve kutsal emanet odası bulunmaktadır. Kıрма çatılı kilisenin ön cephesinde iki adet çan kulesi vardır (Tcholakian, 1998: 387-392).

Surp Hovhannes Mıgırdiç Kilisesi ilk olarak 1848 yılında bir ahşap şapel ve üç ahşap konuttan ibaret olarak inşa edilmiştir. 1864 yılında kârgir olarak inşa edilmeye başlanıp 1866'da tamamlanmıştır (Tcholakian, 1998: 253). Surp Boğos Kilisesi'nde olduğu gibi yapıya bitişik konumda bir rahip evi bulunmaktadır. Bahsedilen her iki kilise de Rumeli Ciheti Haritaları'nda tespit edilebilmektedir (Şekil A.6, Şekil A7).

Her üç kilisenin neo-gotik cepheleri ve tek nefli plan şemaları benzerliği dikkat çekmektedir. Giriş cephelerinde yer alan gül pencereler, ana giriş kapısının biçimlenişi ve örtü biçimlenişleri önemli benzerliklerdir. Surp Andon Kilisesi'nde Surp Boğos Kilisesi'nde olduğu gibi ana giriş kapısının her iki yanında yükselen kuleler bulunmaktadır. Surp Hovhannes Mıgırdiç Kilisesi'nde de Surp Boğos Kilisesi'nde olduğu gibi içeride yer alan plastırlar dış cepheden de görülmektedir (Payanda foto) ayrıca yine Surp Boğos Kilisesi'nde olduğu gibi yapıya bitişik konumda iki katlı bir papaz evi de bulunmaktadır.

5.2 Restitüsyon Sorunları

Kilise günümüze oldukça iyi korunmuş durumda ulaşmıştır. Bahçeye eklenen ve analizlerde belirlenen kiliseye eklenmiş yapılar dışında, malzemelerde zamana ve niteliksiz onarıma bağlı olarak gelişen bozulmalar bulunmaktadır.

1800'lerin başında kilisenin arazisinde ahşap bir şapel inşa edildiği ve mülk sahibinin Boğos Bilezikçıyan olduğu yazılı belgelerden tespit edilebilmektedir. Bu şapelin mimarisi hakkında günümüze somut bir veri ulaşmamıştır. 1885 yılında inşa edilen kârgir kilise bu yapının restitüsyonu için birinci dönem olarak kabul edilmiştir. Bu kilisenin 1882 yılında nasıl planlandığına dair bir kroki çizimi mevcuttur ve söz konusu çizim yapının ruhsat izni için hazırlanmıştır. Bir önceki başlık altında detaylı olarak tariflenen bu belgenin inşa sürecinde ne ölçüde uygulandığı bilinmemektedir (Şekil A.5). Bu çizimde çanın yeri belirtilmemiştir ancak apsisin kuzeydoğusunda yer alan döner merdivenin çana ve papaz evinin üst katına ulaşmak için kullanıldığı düşünülebilir. Söz konusu merdiven mevcut durumda yerinde bulunmamaktadır. Günümüzde papaz evinin ikinci katına erişim Hol-1'de bulunan dökme mozaik merdivenle sağlanmaktadır. Çizimde güneybatı cephesinde görülen giriş, koro katına

ulaşımı sağlayan U biçimli ahşap merdiven ve bu katı destekleyen iki adet ahşap dikme günümüzde bulunmamaktadır.

Günümüzdeki mevcut yapının apsis bölümünün iki yanında bulunan 55 cm derinliğindeki ve döşeme ile hemzemin durumdaki nişlere gerek görsel ve çizili gerek anonim örneklerde rastlanmamıştır.

Şekil 5.2’de görülen belge ise çan mahallinin yerinin 1894 yılından sonra değiştirildiğini göstermektedir. Ancak çizimde yer alan çanın konumu günümüzden farklıdır.

1937 tarihli hava fotoğrafında kırma çatılı bir adet lojman ve günümüzdeki yerinde çan kulesi görülmektedir. Bu tarihten sonra incelenen hava fotoğraflarından çan kulesinin yerinin değişmediği görülmektedir. Söz konusu hava fotoğraflarından 1959 tarihli görsel, net bir yorum yapmaya uygun değildir ancak lojmanın çatısının değiştiği 1966 tarihli fotoğrafta görülebilmektedir.

Hol-1’de yer alan dökme mozaik merdiven ve Hol-2’de yer alan karo mozaik döşeme kaplamalarının yanı sıra papaz evinin betonarme kirişlerle, koro katının I putrel ile desteklenmesinin üçüncü dönemde gerçekleştiği düşünülmektedir.

Çanın yerinin ve yapının plan şemasının sürekliliğinin tespit edilebilmesi nedeniyle 1937’den ZK 10 Hol-4 ve ZK 11 Mutfak mahallerinin eklendiği 1990’lı yıllar arası yapının ikinci dönemi olarak ele alınmıştır. Bu müdahalelerden günümüze kadar olan zaman aralığı ise yapının üçüncü dönemi olarak kabul edilmiştir.

5.3 Restitüsyon Önerileri

Bu çalışmada yapının sağladığı izler, malzemeler ve tespit edilen görsel belgelerden yola çıkılarak yapının ikinci dönem restitüsyonu hazırlanmıştır.

Tespit edilen belge ve sorunlardan yola çıkılarak geliştirilen restitüsyon önerileri şunlardır;

- 1) Günümüzde vaziyet planında yapının güneybatısında konumlanmış olan kömürlük ve lojmanın güneybatısında bulunan tek katlı yönetim binası kaldırılmıştır.
- 2) Yapının kuzeybatısında yer alan lojman yapısının çatısı kırma çatı olarak düzenlenmiştir. 1937 tarihli hava fotoğrafından yola çıkarak çan kulesi mevcut konumda bırakılmıştır.

3) Avluda yer alan niteliksiz seramik döşeme kaplamaları karo mozaik ile değiştirilmiş, bahçe girişinin her iki yanında bulunan yeşil alanları sınırlayan duvarlardaki seramik kaplamalar kaldırılmıştır.

4) Yaklaşık 1933-1938 tarihli fotoğrafta görülen yapının ana giriş cephesindeki silmeler eklenmiştir. Ayrıca bu cephede ve yan cephelerde yer alan mozaik harç kaldırılmıştır (Şekil 5.4).

Şekil 5.4 : Salt Araştırma Arşivi, Türkiye Fotoğrafları Albümü II, AHTURAL001123.

5) Yapının cephesinde ve iç mekanında yer alan çağdaş elektrik ve tesisat donatıları kaldırılmıştır.

6) PL2 plastırı üzerine yerleştirilmiş olan litürjik öge kaldırılmış ve plastır bütünlenmiştir.

7) ZK 09, ZK 10 ve ZK 11 mekanları kaldırılmış, ZK 07 mekanından güneybatı duvarında bulunan kapı yerinde bırakılmıştır.

8) Hol-1 mahallinin döşeme kaplaması Hol-2’de olduğu gibi karo mozaik ile kaplanmıştır.

9) Hol-1’de yer alan PVC pencereler ahşap doğrama olarak düzenlenmiştir.

10) K 101 ile M 02 merdiveni arasındaki alüminyum doğrama ve K 101 mekanının üzerindeki ahşap panel kaldırılmıştır.

11) K 103, K 106 ve K 107 mahallerinin döşeme kaplaması ve süpürgelikleri K 101’de olduğu gibi karosiman ile değiştirilmiştir.

12) K 104 mahallinde bulunan niteliksiz çimento esaslı döşeme kaldırılmış, eksik ahşap rabitalar bütünlenmiştir. K 105 mahallinde bulunan PVC kaplama kaldırılmış ahşap rabita döşeme düzenlenmiştir.

13) Yapının tüm pencerelerinde yer alan niteliksiz metal ızgaralar ve demir parmaklıklar kaldırılmıştır.

14) Yapının mevcut kiremit örtüsünün bu dönemde de aynı olduğu düşünülmektedir. Restitüsyon çalışmasında niteliksiz izolasyon malzemesiyle kaplanmış olan çatı yüzeyleri kiremit ile örtülmüştür.

6. RESTORASYON

Surp Boğos Ermeni Katolik Kilisesi inşa edildiği dönemden itibaren aktif olarak kullanıldığı için yapı bu kullanıma yönelik olarak sürekli bakım görmüştür. Bu nedenle yapı mimari ve strüktürel anlamda büyük oranda özgünlüğünü korumuştur. Bu çalışmada yapının gerekli onarım, restorasyon ve işlev müdahaleleri ile özgünlüğünü kaybetmeden mevcudiyetini devam ettirmesi hedeflenmektedir.

Restorasyona yönelik öneriler, kullanım önerisi ve müdahale önerileri başlıkları altında anlatılmıştır. Kullanım önerisinde yapı çevresinde yer alan diğer anıtsal dinî yapılarla bir bütün olarak düşünülmüştür. Müdahale önerileri ise strüktürel müdahaleler, malzeme müdahaleleri ve mimari müdahaleler olmak üzere üç başlıkta ele alınmıştır.

6.1 Kullanım Önerisi

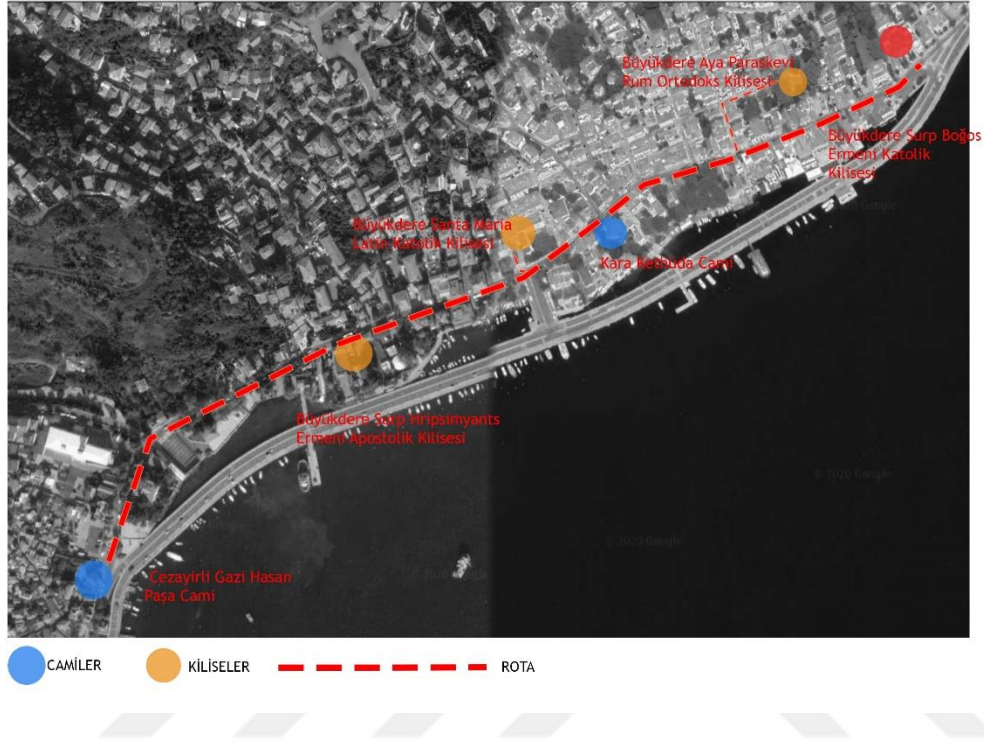
Bu çalışmada yapının özgün işlevine devam etmesi önerilmektedir ancak günümüzde kilise yalnızca yaz aylarında kullanılmaktadır. Bu durum kilisenin özgünlüğünü korumasına fayda sağlamakla birlikte yılın büyük bir döneminde atıl kalmasına sebep olmaktadır. Yapı, kültürel ve turistik amaçla görmek isteyen kullanıcılar için ibadet günleri haricinde ziyaret edilebilir durumda değildir.

Bölgede yer alan diğer anıtsal dinî yapıların da görünürlüğünü ortaya çıkartmak amacıyla bu yapıları bir bütün olarak ele alan bir kültür ve yürüyüş rotası oluşturulması önerilmektedir.

Bu rota Büyükdere Aya Paraskevi Rum Ortodoks Kilisesi, Büyükdere Surp Hripsimyants Ermeni Apostolik Kilisesi ve Büyükdere Santa Maria Latin Katolik Kilisesi, Kara Kethüda Camisi ve Cezayirli Gazi Hasan Paşa Camisi'ni gezme olanağı sunacak ve bölgenin kültürel ve dinî çeşitliliğinin algılanmasını sağlayacaktır.

Bu kültür rotasıyla bölgenin bir cazibe merkezi olmasından ziyade Büyükdere'yi ziyaret edenlerin bölgenin kültürel arka planını bir bütün olarak algılaması hedeflenmektedir. Rota sayesinde Surp Boğos Ermeni Katolik Kilisesi kapalı kaldığı

dönemlerde ulaşılabilir ve yaşayan bir yapı olacaktır. Bu kapsamda yapının gerek avlusunda gerek ziyarete açık naos mekanında bilgilendirme amaçlı hareketli panolar düzenlenecektir.

Şekil 6.1 : Önerilen yürüyüş rotası.

6.2 Müdahale Önerileri

Yapının müdahale önerilerinde, yapının özgün kimliğini koruyarak mevcudiyetini devam ettirmesi esas alınmıştır. Bozulmalar başlığı altında belirtildiği üzere yapıya acil müdahale gerektiren strüktürel bir bozulma bulunmamaktadır. Ancak yapının kullanımının devam edebilmesi için ileriye yönelik müdahale önerilerine de strüktürel müdahaleler başlığı altında değinilmiştir.

Malzeme müdahaleleri başlığı altında yapının özgün malzeme ve detaylarının kullanılması ana yaklaşımlardan biridir. Mimari müdahaleler başlığı altında ise mekansal kurguyu bozacak eklerin temizlenmesi öncelikli olarak değerlendirilmiştir.

6.2.1 Strüktürel müdahaleler

Bozulma analizlerinden tespit edildiği üzere yapıda görülen strüktürel çatlaklar, yapıya eklenen niteliksiz malzemelerden strüktüre etki edenler, insan müdahalesi

sonucu oluşmuş strüktürel hasarlar ve ahşap elemanlarda sudan kaynaklanan bozulmalar müdahale gerektirmektedir. Bu müdahaleler temizleme ve eklerden arındırma, sağlamlaştırma ve yenileme başlıkları altında ele alınmıştır.

6.2.1.1 Temizleme ve niteliksiz eklerin kaldırılması

P 2 plastırı kesilerek yerleştirilmiş olan litürjik öge bu yüzeyden uzaklaştırılmalı ve bağımsız olarak yeniden düzenlenmelidir.

PL1 ve PL2 plastırının kaidelerinde yer alan niteliksiz harç sistemden uzaklaştırılmalıdır.

K 104 Oda-1 mekanında yer alan niteliksiz çimento esaslı döşeme ve bunun üzerinde yer alan çürümüş ahşap giriş ve rabıta elemanları kaldırılmalıdır.

6.2.1.2 Sağlamaştırma

P 2 plastırında bulunan litürjik ögenin kaldırılmasının ardından bu plastırın düşey sürekliliği sağlanmalıdır. Bu sağlamaştırma çalışması özgün tuğlalar ile uyumlu olabilecek yeni tuğlalar ile yapılmalıdır. Sağlamaştırılan plastır yüzeyi yanındaki yüzeylerle uyumlu olacak sıva ve boya katmanıyla bütünlenmelidir.

Altarda yer alan sütun başlıklarında gözlemlenen çatlaklar, PL1' ve PL2' plastırının hizasındaki gergi demirlerinin, ikinci sıradaki başlıklarda oluşturdukları çatlaklar, giriş cephesinde kapının üzerinde yer alan mermer yüzeydeki çatlak, girişin sağında ve solunda bulunan sütunçelerdeki çatlaklar ve bu sütunçelerin başlık ve kaidelerinin birleştiği noktalarda meydana gelen ayrılmalar enjeksiyon yapılarak sağlamaştırılmalıdır.

6.2.1.3 Yenileme

Örtü sistemi ve malzeme bozulmaları başlıklarında belirtildiği üzere çatı strüktüründe sudan kaynaklanan bozulmalar olduğu anlaşılmaktadır. Bu nedenle restorasyon aşamasında çatı arasına girilerek, strüktürünün bozulma durumu tespit edilmelidir. Bu tespitten yola çıkılarak strüktürü oluşturduğu düşünülen ahşap elemanların onarılması ya da yenilenmesine karar verilmelidir. Öte yandan yapının oluk ve dere sistemi ve malzemeleri çağdaş metal malzemelerle yenilenmelidir. Yapının K 104 mekanının üstünü örten çatı strüktürü suyu uygun şekilde tahliye etmeye yönelik olarak düzenlenmelidir.

Bu çalışmanın ardından naosun örtüsünü oluşturan niteliksiz boya katmanıyla örtülü tüm ahşap elemanlar raspanıp temizlendikten sonra çürümüş olanlar özgün malzemeyle aynı özellikte olan malzeme ile yenilenmelidir. Yenilemenin ardından yüzeyler yeniden özgün malzemeyle uyumlu olabilecek ve ahşabı dış etkenlerden koruyabilecek bir boya ile boyanmalıdır.

K 104 Oda-1 mekanının ahşap döşeme kirişleri ve ahşap rabita kaplamalarının çürüten kısımları yerinde bulunan özgün malzemeyle aynı özellikte ahşap ile yenilenmelidir.

PL1 ve PL2 plastır kaidelerini oluşturan tuğlalar arasındaki bağlayıcı nitelikli harç, özgün malzeme ile uyumlu olarak yenilenmelidir. Bu harç kullanılarak yerinden ayrılmış olan mermer süpürgelikler yerlerine sabitlenmelidir.

Çan kulesini oluşturan tuğla örgülü sistemin derz boşluklarını dolduran niteliksiz çimento esaslı harç temizlenmeli ve mevcut tuğla malzemeyle uyumlu yeni bir harç karışımı kullanılmalıdır.

6.2.2 Malzeme müdahaleleri

Yapıda gözlemlenen malzeme bozulmalarına yönelik olarak temizleme ve eklerden arındırma ve bütünleme olarak iki müdahale başlığı belirlenmiştir. Temizleme başlığı altında iç ve dış mekanlarda bulunan metal, mermer ve boyalı tüm yüzeyler ele alınmıştır. Ayrıca dış mekanlarda gözlemlenen biyolojik oluşumlara yönelik çözümlere de temizlik başlığında değinilmiştir. Yapıda gözlemlenmiş olan kopma, yüzey kaybı ve ayrılmalara yönelik bozulmalara ait müdahaleler bütünleme başlığında önerilmiştir.

6.2.2.1 Temizleme ve niteliksiz eklerin kaldırılması

İç mekanda bezemeli olabilecek bütün yüzeyler müdahale görüp akrilik/plastik esaslı boya ile, bezemeli olmayan yüzeyler ise niteliksiz boya ile kaplanmıştır. Bu nedenle bütün iç mekan yüzeylerinde öncelikle araştırma raspası yapılması ve korunacak özgün katmanların tespit edilmesi gerekmektedir. Elde edilen özgün verilerden yola çıkılarak tüm yüzeylerde fiziksel ve kimyasal yüzey temizliği yapılmalı, özgün katmanlar sabitlenmeli, özgün olmayan kısımlar özgün katmanla uyumlu olacak bileşenlere sahip sıva ve boya ile bütünlenmelidir.

Yapının dış cephe duvar yüzeyleri niteliksiz sıva ve boya katmanıyla örtülüdür ve bu yüzeylerde lekelenmeler tespit edilmiştir. Bu sıva ve boya katmanlarının niteliksiz

olması nedeniyle cepheden kaldırılması ve yerlerine raspa çalışmasıyla tespit edilebilecek özgün katmanları referans alan yeni bir sıva ve boya katmanı uygulanması önerilmektedir.

Yapının özellikle güneydoğu cephesinde yer alan boyalı profil ve söveler, yan cephelerdeki pencerelerin söve ve denizliklerindeki boyalı yüzeylerdeki lekeler mekanik (kumlama) müdahalelerle temizlenmelidir. Ayrıca güneybatı ve kuzeydoğu cephesinde yer alan boyalı denizliklerin üzerini örten niteliksiz çinko kaplama kaldırılmalıdır.

Kuzeybatı ve güneybatı cephelerinde gözlemlenmiş olan yosunlanmalar kimyasal müdahalelerle temizlenmelidir.

Giriş cephesinde yer alan merdiven ve döşeme, iç mekan döşemesi, naosta bulunan süpürgelikler, giriş cephesini tanımlayan sütunçeler, giriş kapısının üzerinde yer alan üçgen yüzey ve burada yer alan kitabeden ibaret olan mermer yüzeylerin tamamında mekanik yöntemlerle yüzey temizliği yapılmalıdır. Ayrıca su ve pasa bağlı olarak giriş cephesinin mermer kaplı basamaklarında, M 01 kodlu merdivenin süpürgeliğinde ve kitabe ile bulunduğu yüzeyde yer alan lekelere yönelik kimyasal yöntemlerle mermer temizliği yapılması önerilmektedir.

Bozulmalarda tespit edildiği üzere yapının metal elemanlarında korozyon mevcuttur. Bu nedenle demir giriş kapısı, gergi demirleri ve koro katı hizasında bulunan I putrelde boya raspası yapılmalı, paslı yüzey temizlenmeli ve antipas uygulamasının ardından bu yüzeyler çevrelerinde yer alan boyalı yüzeylerle uyumlu olacak şekilde boyanmalıdır. Giriş cephesini tanımlayan üçgen alınlığı kargir yüzeye sabitleyen demir elemanlardaki korozyon da benzer bir şekilde temizlenmelidir. Tüm bu elemanların temizleme işleminde kesitlerindeki değişimler dikkate alınmalı, kesit azalması gözlemlenmesi durumunda bu elemanlar aynı ölçü ve ebatlarda uygun malzeme ile yenilenmelidir.

Çan kulesinde yer alan iki adet metal çanda ve kitabede kullanılan kılıçta da paslanma gözlemlenmiştir ve bu elemanlar da mekanik müdahaleler ile temizlenmelidir. Bu elemanlarda yer alacak kesit kayıpları strüktürel olmayacaktır ancak görsel bütünlük dikkate alınmalıdır.

6.2.2.2 Bütünleme

Güneydoğu cephesinde yer alan kulelerin bitkisel motiflerinin kaidelerindeki malzeme kopmaları özgün malzeme ile uyumlu bir şekilde bütünlenmelidir.

Kaidelerin kavlanmış olan kısımlarında ise gerekli yüzey temizliği yapıldıktan sonra bütünleme yapılmalıdır.

Çan kulesinde niteliksiz derz malzemesi nedeni ile yüzey kaybı yaşamış olan tuğlalarda kesit kalınlıkları dikkate alınarak bütünleme yapılmalıdır. Kesit kaybı nedeniyle taşıyıcı özelliğini yitirmiş olan münferit tuğlalar ise sökülerek yenilenmelidir.

6.2.3 Mimari müdahaleler

Mimari müdahaleler kapsamında yapıda niteliksiz olduğu tespit edilen yapı elemanları ve mekanlar kaldırılarak yerlerine yapının özgün detaylarıyla uyumlu elemanlar koyulmalıdır.

Yapının Hol-1 mekanında yer alan iki adet PVC pencere doğraması kaldırılarak mevcut ahşap pencere doğramaları ile aynı detaylı ahşap doğramalar üretilmelidir.

Hol-5 mekanında yer alan niteliksiz alüminyum doğrama ve üzerindeki ahşap panel özgün mekan düzenini bozduğu için yapıdan uzaklaştırılmalıdır.

Yapının bütün pencerelerinde olan demir parmaklıklar yerine çağdaş ve sade parmaklıklar önerilmektedir. Mevcut durumda bu parmaklıkların gerisinde bulunan demir kafesler ise kaldırılacaktır.

Kilisenin iç ve dış yüzeylerinde yer alan anten, kablo, aydınlatma ve ses elemanları yapıya zarar vermeyecek şekilde ve bir bütünlük içerisinde yeniden düzenlenecektir.

Yapının kuzeydoğu cephesine sabitlenmiş olan tente kaldırılarak yerine yapıya temas etmeyen kaldırılabilir bir eleman düzenlenmelidir.

K 102, K 103, K 105 mahallerinin döşemesini kaplayan PVC esaslı malzeme kaldırılmalıdır. K 102 Salon ve K 105 Oda mekanlarına ahşap rabita döşeme uygulanmalıdır. K 103 Hol-6 mahallinde, K 101 Hol-5 mahallinde mevcut durumda yer alan karosimanlar referans alınarak, döşeme ve süpürgelikler karosiman olarak düzenlenmelidir.

Aynı döşeme kaplaması K 107 Banyo mahallinde de kullanılmalıdır. Bu mahallin eksik süpürgelikleri mevcut karosiman süpürgelikler referans alınarak bütünlenmelidir. Banyo donatıları, niteliksiz olmaları nedeniyle çağdaş malzemelerle değiştirilmelidir. Duvarlarda yer alan seramikler ise kaldırılmalı, ıslak hacmin tamamı suya dayanıklı malzeme ile boyanmalıdır.

K 106 Mutfak donatılarının bir dönem eki olması nedeni ile korunmasına karar verilmiştir. Ancak döşeme kaplamasının ve süpürgeliğinin banyo ve hollerde olduğu gibi karosiman olması önerilmektedir.

Hol-1 mekânının döşemesinde yer alan seramikler kaldırılacak ve Hol-2’de yer alan karo mozaiklerden yararlanılarak döşeme karo mozaik kaplanacaktır.

Niteliksiz ZK 10 ve ZK 11 mahalleri, yapının bütünlüğünü bozmaları ve faal olarak bu mekanların kullanılmamaları nedeniyle kaldırılmalıdır. ZK 07 mahallinin kilisenin kuzeybatı duvarı yönüne açılan kapı açıklığı korunmalı, kapının doğraması çağdaş bir doğrama ile yenilenmelidir. Aynı mahalde bulunan lavabo ve ZK 09 Tuvalet mekanı ile beraber düşünülmelidir. Bu kapsamda ZK 07 ve ZK 09 mekanları çağdaş tuvalet kullanımına uygun olarak yeniden düzenlenmelidir.

Güneybatı yönünde yer alan depo amaçlı kullanılan mekan da vaziyet planının bütünlüğünün korunması amacıyla kaldırılmalıdır.

7. SONUÇ

İstanbul'un Rumeli yakasında bir Boğaz köyü olan Büyükdere'de Bizans Dönemi'nden bu yana yerleşim örneklerine rastlanmaktadır. 18. yüzyılın sonlarından itibaren yabancı elçiliklerin Büyükdere, Tarabya, Yeniköy gibi Boğaz köylerini yazlık sefarethaneleri için tercih etmeleri nedeni ile Büyükdere bu dönemden itibaren yoğunlaşarak kullanılmaya başlanmıştır. Bölge 19. yüzyıl boyunca, artan yabancı ve gayrimüslim azınlık nüfusuna rağmen sayfiye özelliğini korumuştur.

Ermenilerin İstanbul'da Bizans döneminden beri yaşadıkları bilinmektedir. Osmanlı İmparatorluğu döneminde de kent nüfusunun önemli bir parçasını oluşturmuşlardır. Ancak 19. yüzyıla kadar Büyükdere'de yoğun bir Ermeni nüfusu gözlemlenmemektedir ve bölgede yer alan ilk Apostolik Ermeni kilisesi 19. yüzyılın başına tarihlenmektedir. Öte yandan batılılaşma hareketleri ile birlikte Ermeni Katolik Cemaati'nin ayrı bir millet olarak kabul edilmesi ile Osmanlı İmparatorluğu'nda Ermeni Katolik kiliseleri yapılmaya başlanmıştır. Büyükdere'deki tek Ermeni Katolik Kilisesi olan Surp Boğos Ermeni Katolik Kilisesi de yine 19. yüzyılın ilk yarısında inşa edilmiştir. Yapının banisi olan Boğos Amira Bilezikçiyan Ermeni Katolikler'in ileri gelenlerindendir ve Büyükdere'de 1847 yılında ahşap bir şapel inşa ettirmiştir. Bu ahşap şapelin harap olması üzerine Ermeni Katolik Patrikliği'nin talebiyle yerine 1885 yılında kargir yeni bir kilise inşa edilmiştir ve teze konu olan bu kilise günümüze ulaşmıştır. Osmanlı arşiv belgelerine göre, 1882 yılı sonunda Büyükdere'de 315 katolik Ermeni yaşamakta ve bu nüfus yaz aylarında artmaktadır. Bu nedenle, daha büyük bir kargir kilisenin inşası uygun bulunarak ruhsat verilmiştir.

Mimarı Krikor Hürmüzyan olan bu kilise, ölçeği, kullanım amacı ve gotik üsluplu cephe özellikleri ile önem kazanmaktadır. Ana ibadet mekanı, iki katlı papaz evi ve servis alanlarından oluşan ana yapının etrafında kömürlük, bir adet yönetim binası ve üç katlı lojman bulunmaktadır.

Belgeleme alışmaları sonucunda yapının büyük oranda mimari şemasını koruduğu ancak iç mekanda özellikle malzemelerde kullanıcılar tarafından değişiklik yapıldığı ve yapının mevcut kullanımına engel olmayan strüktürel bozulmaları olduğu tespit edilmiştir.

Yazılı ve sözlü kaynaklardan faydalanarak yapının özgün özellikleri ve zaman içerisinde geçirdiği değişimler analiz edilmiş ve restorasyon müdahalelerinde bu verilerden yararlanılmıştır. Bu müdahaleler; strüktürel müdahaleler, malzeme müdahaleleri ve mimari müdahaleler başlıkları altında ele alınmıştır.

Ayrıca yapının ağdaş kullanımını teşvik etmek amacıyla bir kullanım nerisi geliştirilmiştir. Buna göre Büyükdere’de yer alan dinî anıtsal yapıların birarada ziyaret edilmesine olanak veren bir kültür yürüyüş rotası önerilmiştir. Planlanan bu rotayla bu bölgenin ve yapının bir turizm ve cazibe merkezine dönüşmesi kesinlikle hedeflenmemektedir. Bu rotanın amacı, bölgenin kültürel mozağını oluşturan yapıların kültürel kimliklerini bir bütün olarak sergilemelerine olanak verirken, Surp Boğos Ermeni Katolik Kilisesi’nin özgün işlevini koruyup kimliğini kaybetmeden kentin tüm kullanıcıları için kültürel amaçlı olarak ulaşılabilir olmasını sağlamaktır.

KAYNAKLAR

- Akdeğirmen Ercan, S.** (2019). Osmanlı Kentlerinde 19. Yüzyıldaki Dönüşümler: İstanbul, Büyükdere Örneği. *Meltem İzmir Akdeniz Araştırmaları Dergisi*. No.6, 75-96.
- Aysu, Ç.** (1994). 'Büyükdere'. *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, Cilt 2, 359-361. İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı.
- Baronyan, H.** (2014). *İstanbul Mahallelerinde Bir Gezinti*. (P. Hilda Teller Bebek, çev.). İstanbul: Can Sanat Yayınları.
- Başar, N.** (2007). Büyükdere Vapur İskelesi Restorasyon Projesi (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Batar, T.** (2007). *İstanbul Ermeni Kiliseleri Üzerine Bir Araştırma ve Narlıkapı Surp Hovhannes Ermeni Kilisesi (Eski Narlıkapı Ermeni Hastanesi)*. (Yüksek Lisans Tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Bebiroğlu, M.** (2008). *Osmanlı Devleti'nde Gayrimüslim Nizamnameleri*. İstanbul: Akademi Matbaası.
- Beydilli, K.** (1995). *II. Mahmud Devri'nde Katolik Ermeni Cemâati ve Kilisesi'nin Tanınması*. ABD : Harvard Üniversitesi Yakınoğu Dilleri ve Medeniyetleri Bölümü.
- Çelik, Z.** (2016). *19. Yüzyılda Osmanlı Başkenti Değişen İstanbul*: İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.
- Dadyan, S.** (2011). *Osmanlı'da Ermeni Aristokrasisi*. İstanbul: Everest Yayınları.
- Dionysios, B.** (2008). *Boğaziçi'nde Bir Gezinti*. İstanbul : Yapı Kredi Yayınları.
- Eyice, S.**, (2007). *Bizans Devrinde Boğaziçi*. İstanbul: Yeditepe Yayınevi.
- İnciyan, P. Ğ.** (1976). *18.Asırda İstanbul*. Çeviren Hrand D. Andreasyan İstanbul : Baha Matbaası.
- Jamgoçyan, O.** (2017). Osmanlı İmparatorluğu'nda Sarraflık Rumlar, Museviler, Frenkler, Ermeniler (1650-1850). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Kahraman, S., A., Dağlı, Y.** (2004). *Günümüz Türkçesiyle Evliya Çelebi Seyahatnamesi: İstanbul*. 1.Cilt -1. Kitap. İstanbul : Yapı Kredi Yayınları.
- Melling, M.** (1819). *Voyage Pittoresque de Constantinople et des Rives du Bosphore*. Paris: MM. Treuttel et Würtz.
- Pamukciyan, K.** (1994). 'Ermeniler'. *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*. Cilt 3, 190-194. İstanbul : Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı.

Seropyan, V. (1994). ‘Ermeni Okulları’. *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*. Cilt 3, 187. İstanbul : Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı.

Sönmez, E. (2014). *Büyükdere Aya Paraskevi Kilisesi Koruma Projesi*. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Tcholakian, Hovhannes. (1998). *L'Eglise Armenienne Catholique*, İstanbul: Ohan Matbaacılık.

Tuğlacı, P. (1991). *İstanbul Ermeni Kiliseleri*. İstanbul: Pars Yayın Ltd. Şti.

Yılmaz, A. (Ed). (2012). *2012 Beyannamesi İstanbul Ermeni Vakıflarının El Konan Mülkleri*. İstanbul: Hrant Dink Vakfı Yayınları.

Url 1 : <http://www.envanter.gov.tr/anit/index/detay/41518>

Url 2: <http://www.envanter.gov.tr/anit/index/detay/41573>

Url 3: <http://envanter.gov.tr/anit/kentsel/detay/41513>

EKLER

EK A: Eski Haritalar, Görseller ve Belgeler

EK B: Kullanılan Lazer Tarama Verileri

EK C: Yapıya ait Güncel Fotoğraflar

EK D: Yapıdaki Güncel Bozulma Fotoğrafları

EK E: Hava Kuvvetleri Komutanlığı Hava Fotoğrafları

EK F : Rölöve, Restitüsyon ve Restorasyon Çizimleri

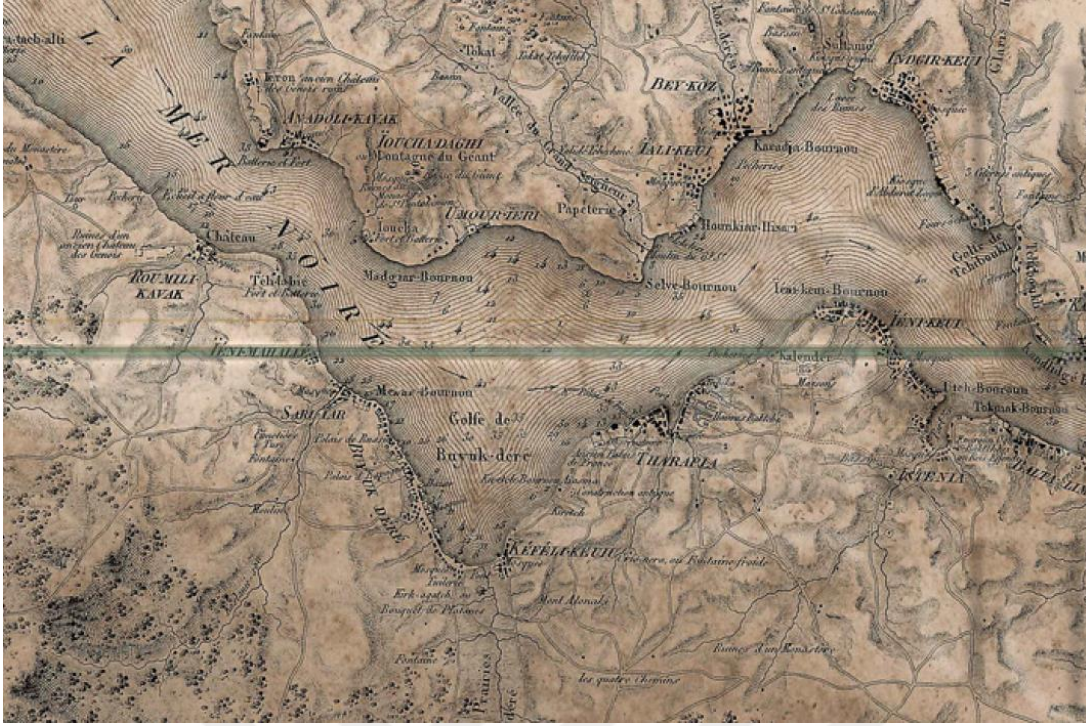
EK A

Şekil A.1 : Büyükdere Hava Fotoğrafı, 2020 (Google Maps).

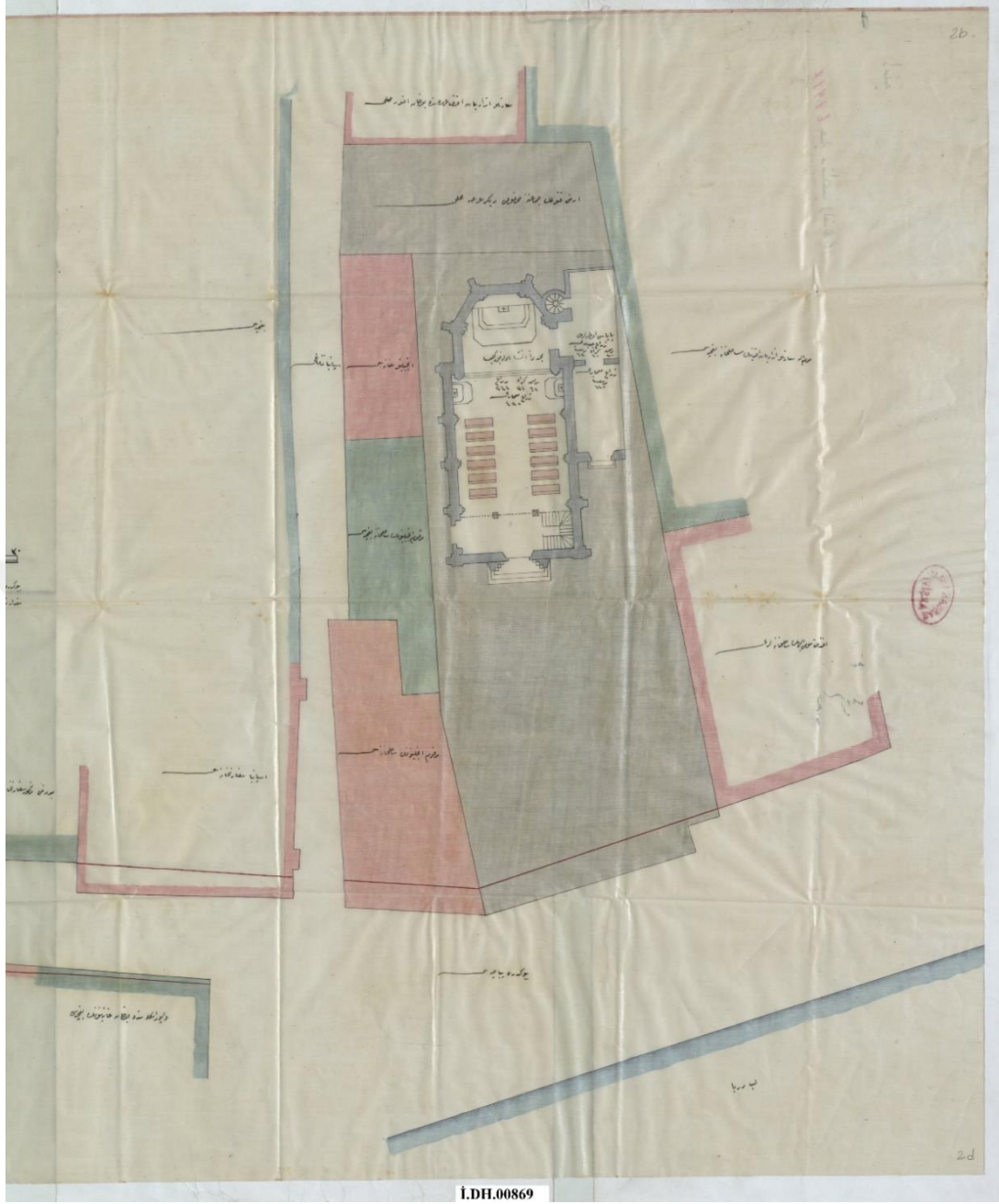
Şekil A.2 : Canal de Constantinople et de ses Environs, 1819 (İBB Atatürk Kütüphanesi).

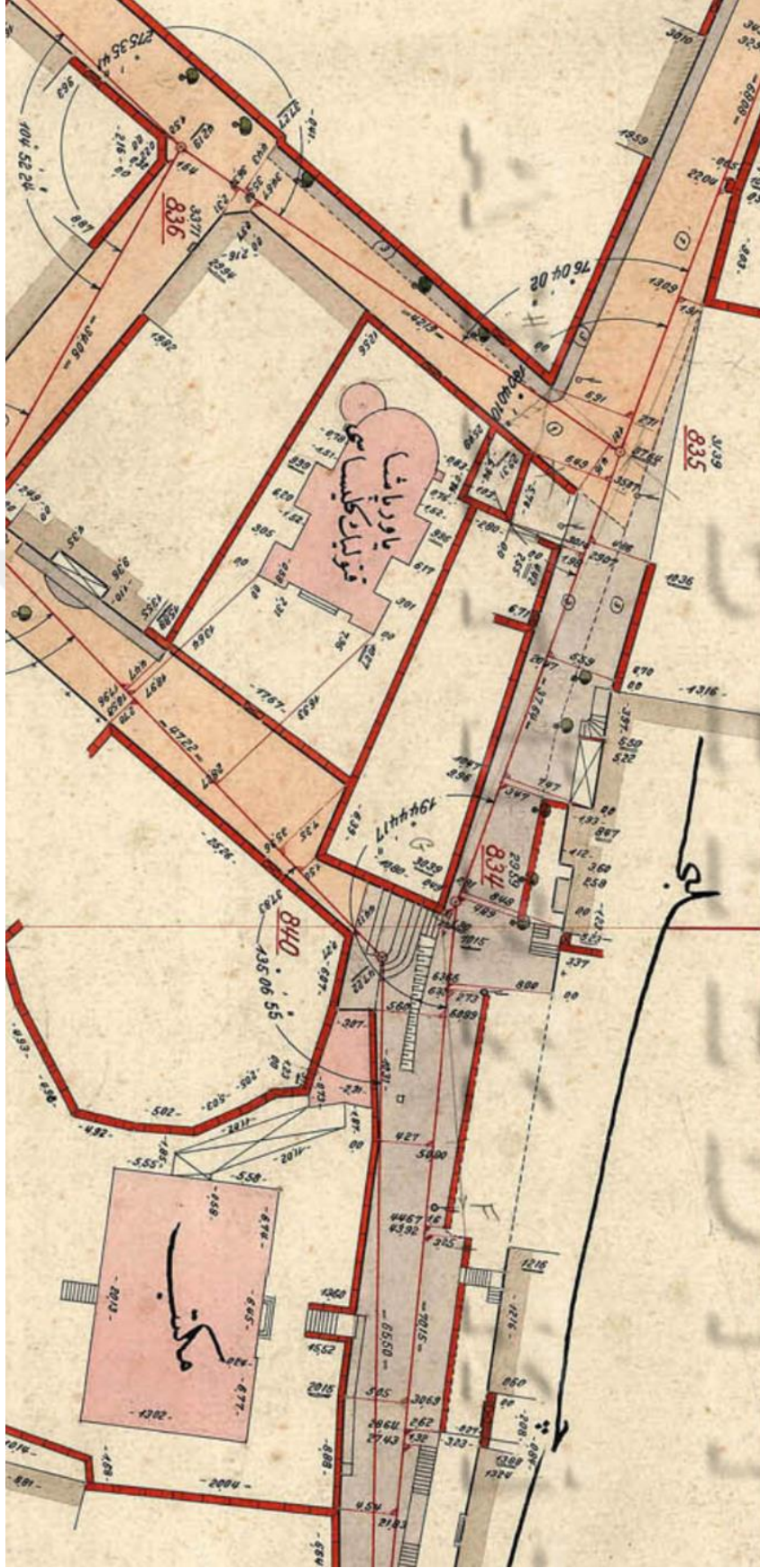
Şekil A.3 : Canal de Constantinople et de ses Environs Büyükdere Detayı, 1819 (İBB Atatürk Kitaplığı).

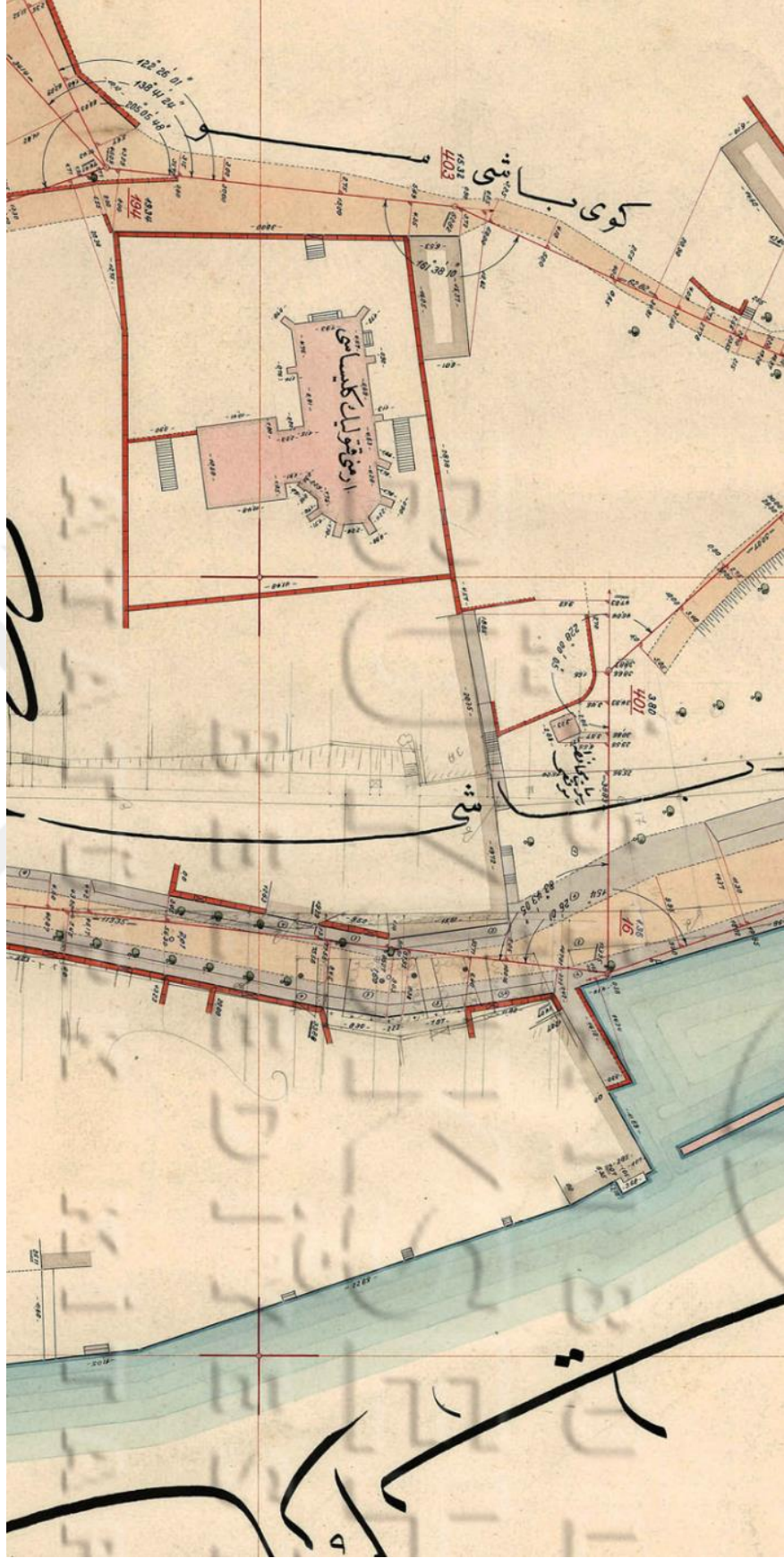
Şekil A.4 : Nedjip Bey Haritası Büyükdere Detayı, 1918 (İBB Atatürk Kitaplığı).

Şekil A.5 : BOA plan krokisi (BOA, 1884. İ.DH../
869-69497).

Şekil A.6 : İstanbul Rumeli Ciheti Haritaları.

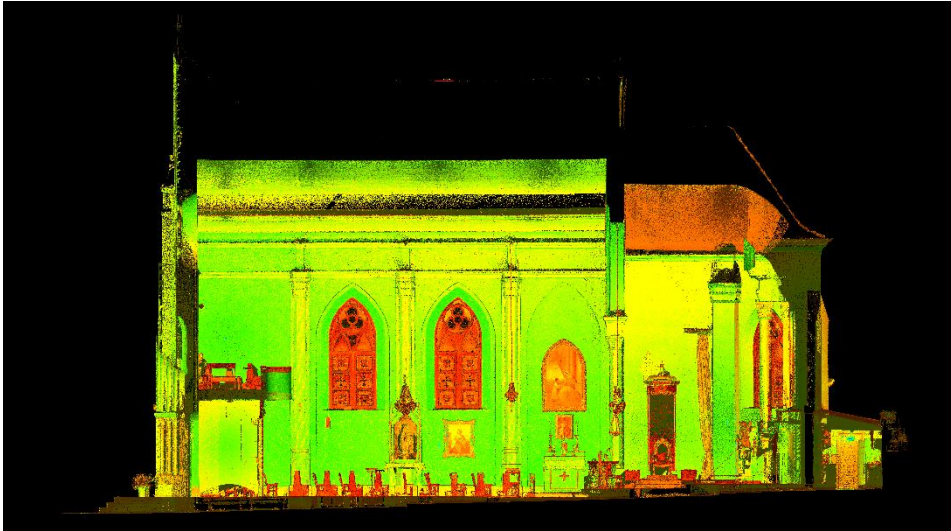

Şekil A.7 : İstanbul Rumeli Ciheti Haritaları.

EK B

Şekil B.1 : 1.50 m kotu plan ortofoto görüntüsü.

Şekil B.2 : A-A kesiti ortofoto görüntüsü.

EK C

Şekil C.1 : K01 Ana giriş kapısı.

Şekil C.2 : Kuzeydoğu cephesi giriş kapısı.

Şekil C.3 : K01 kapısı üzerindeki basık kemer.

Şekil C.4 : Rüzgarlık.

Şekil C.5 : M 01 kodlu merdiven.

Şekil C.6 : Naos.

Şekil C.7 : Rüzgarlık mahalli yanındaki nişler.

Şekil C.8 : Rüzgarlık mahalli yanındaki nişler.

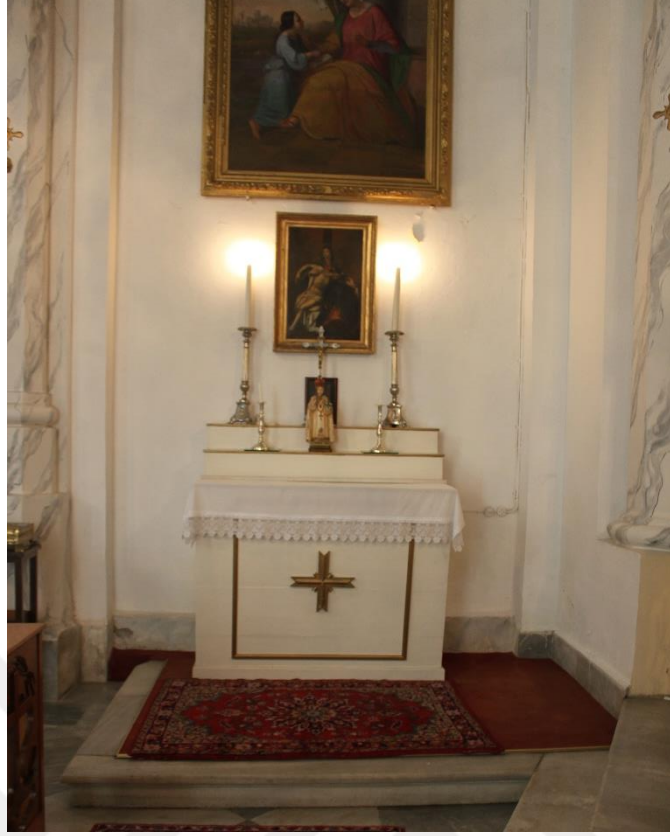
Şekil C.9 : Naosun güneybatı duvarında bulunan plastırlar.

Şekil C.10 : Naosun kuzeydoğu duvarında bulunan plastırlar.

Şekil C.11 : PL2 Plastırı üzerinde yer alan vitrin.

Şekil C.12 : Güneybatı duvarında bulunan yan altar.

Şekil C.13 : Kuzeydoğu duvarında bulunan yan altar.

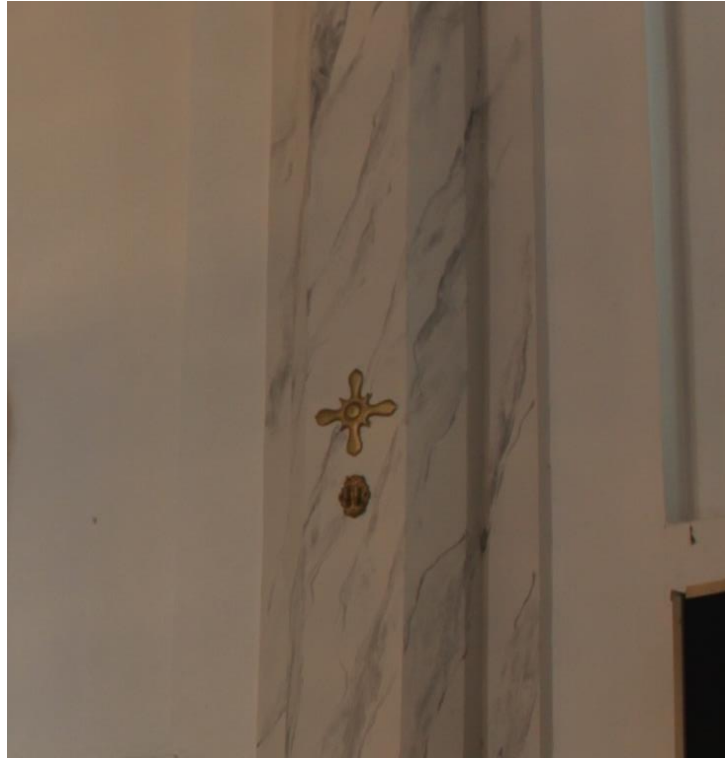
Şekil C.14 : K05 kodlu kapı.

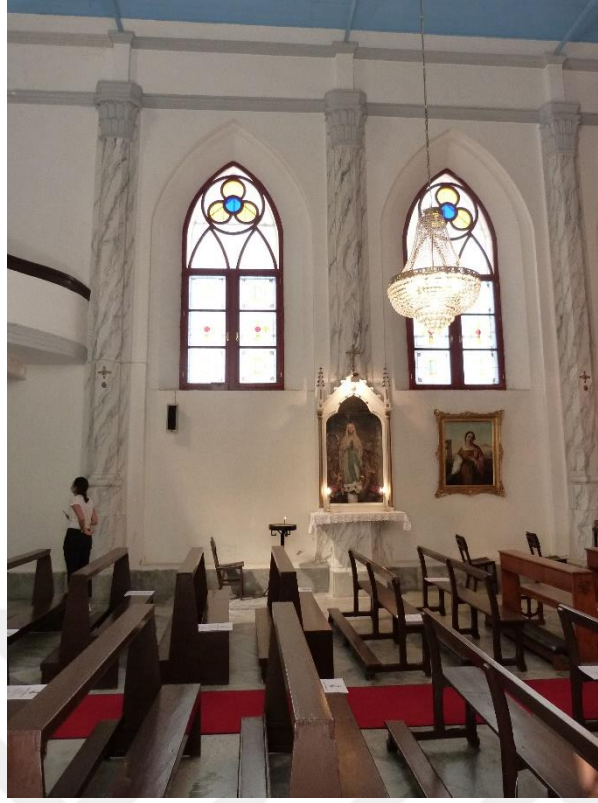
Şekil C.15 : Kutsal su kabı.

Şekil C.16 : Ambon.

Şekil C.17 : Madeni süsleme.

Şekil C.18 : Güneybatı yönünde bulunan silmeler.

Şekil C.19 : Kuzeydoğu ve güneybatı yönlerinde bulunan silmeler.

Şekil C.20 : Plastırlar arasında bulunan gergiler.

Şekil C.21 : Apsis mahalline giriş.

Şekil C.22 : Dökme demir korkuluk.

Şekil C.23 : Ana altara çıkılmasını sağlayan üç basamak.

Şekil C.24 : PL4 plastırı.

Şekil C.25 : Altarın kapatılmasını sağlayan perde.

Şekil C.26 : Apsis mahallinde yer alan nişler.

Şekil C.27 : P4 kodlu pencere.

Şekil C.28 : K17 kodlu apsis penceresi.

Şekil C.29 : That.

Şekil C.30 : K6 kodlu kapı.

Şekil C.31 : Koro katı.

Şekil C.32 : Koro katı ahşap platform ve küpeştesi.

Şekil C.33 : ZK 05 Hol-1 mahalli K7 kapısı.

Şekil C.34 : ZK 05 mahalli.

Şekil C.35 : ZK 05 Betonarme kirişler.

Şekil C.36 : M 02 kodlu merdiven.

Şekil C.37 : ZK 06 Hol-2.

Şekil C.38 : ZK 06 mahallinde bulunan kitabe.

Şekil C.39 : ZK 05 mahallinde bulunan nişler.

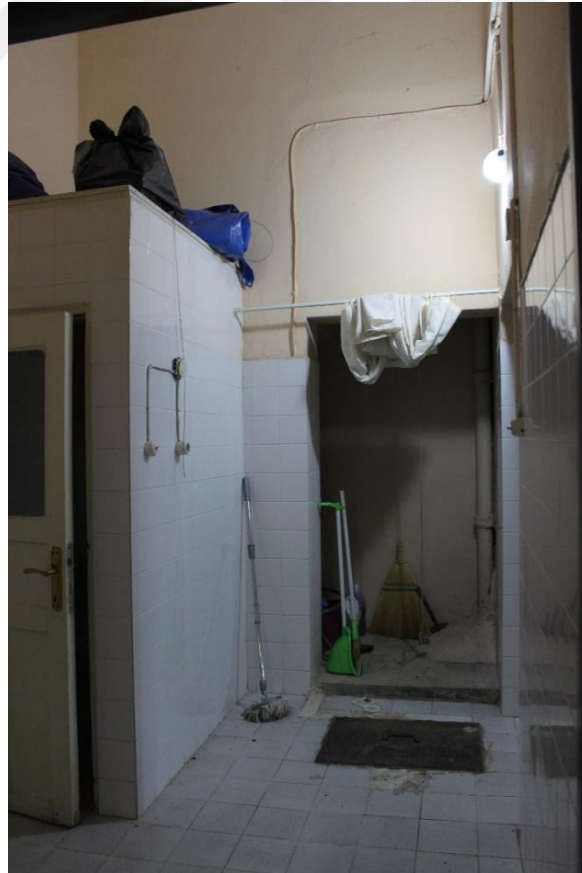
Şekil C.40 : ZK 07 Hol-3.

Şekil C.41 : ZK 07 Hol-3 mahallinde bulunan lavabo.

Şekil C.42 : ZK 07 Hol-3 döşeme kot farkı.

Şekil C.43 : ZK 08 Çan Kulesi.

Şekil C.44 : ZK 08 mahallinde bulunan çanın çalınmasını sağlayan halat.

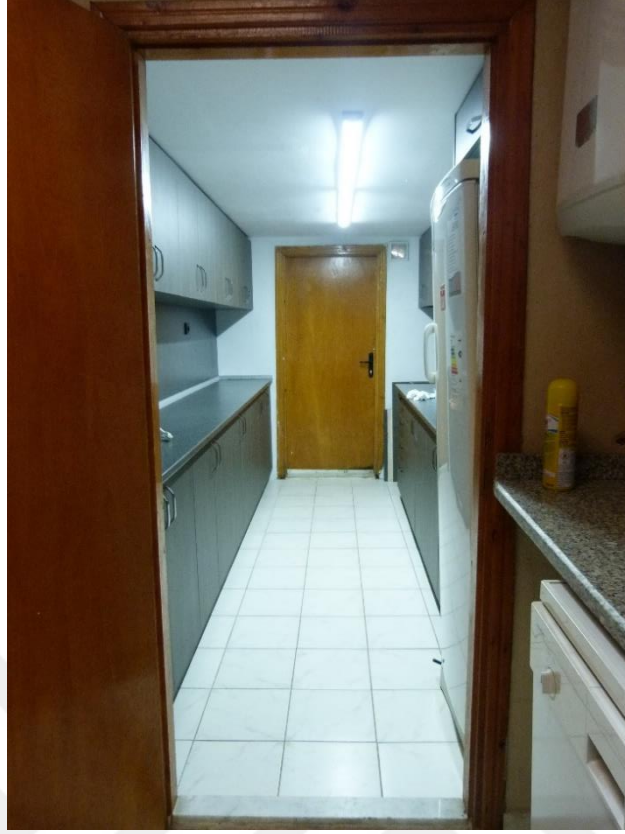
Şekil C.45 : ZK 09 Tuvalet.

Şekil C.46 : ZK 10 Hol-4.

Şekil C.47 : ZK 10 Hol-4 .

Şekil C.48 : ZK 11 mutfak.

Şekil C.49 : K 101 Hol-5 mahallinde bulunan alüminyum doğrama.

Şekil C.50 : K 101 mahalli zemin döşemesi.

Şekil C.51 : K 101 mahalli çıtalı ahşap tavanı.

Şekil C.52 : K 102 Salon mahalli.

Şekil C.53 : K 102 Salon mahalli.

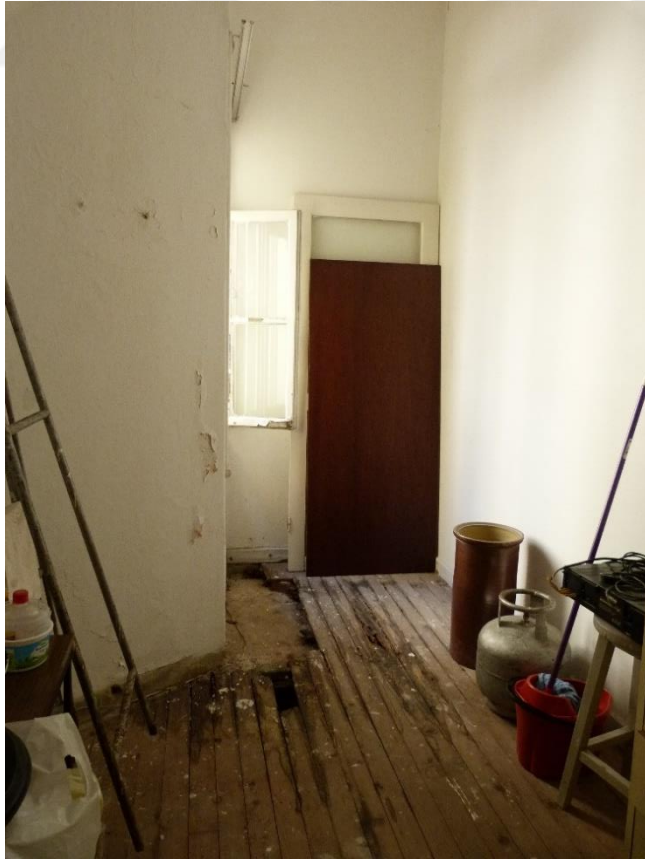
Şekil C.54 : K 102 Salon mahalli tavanı.

Şekil C.55 : K 103 Hol-6 mahal girişi.

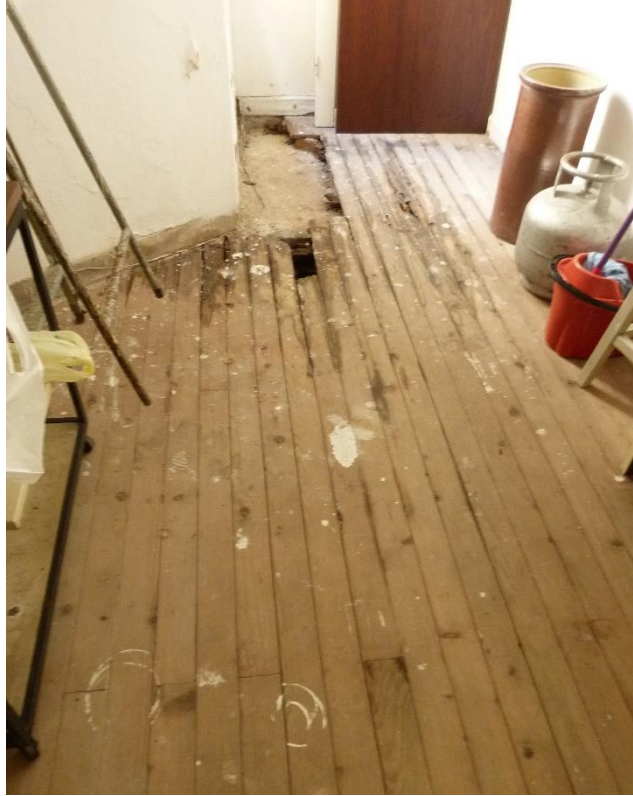
Şekil C.56 : K 103 Hol-6’da bulunan apsise açılan kapı.

Şekil C.57 : K 104 Oda 1.

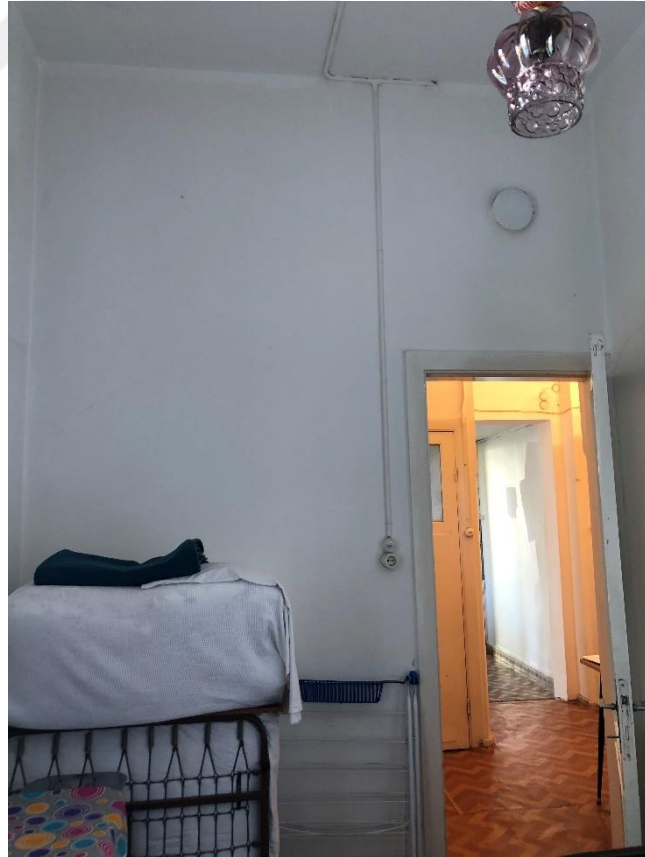
Şekil C.58 : K 104 Oda 1’de bulunan pencere.

Şekil C.59 : K 104 Oda 1.

Şekil C.60 : K 105 Oda 2.

Şekil C.61 : K 105 Oda 2.

Şekil C.62 : K 106 Mutfak.

Şekil C.63 : K 107 Banyo.

Şekil C.64 : Güneydoğu cephesi.

Şekil C.65 : Güneydoğu cephesinde bulunan kitabe.

Şekil C.66 : Güneydoğu cephesi.

Şekil C.67 : Kuzeybatı cephesi.

Şekil C.68 : Kuzeybatı cephesi.

Şekil C.69 : Güneybatı cephesi.

Şekil C.70 : Güneybatı cephesinde bulunan pencereler.

Şekil C.71 : Güneybatı cephesi.

Şekil C.72 : Güneybatı cephesi mutfak girişi.

Şekil C.73 : Kuzeydoğu cephesi.

Şekil C.74 : Kuzeydoğu cephesi.

Şekil C.75 : Naos mahallinde okunan temel duvarı izleri.

Şekil C.76 : Naos mahallinde bulunan plastırlar.

Şekil C.77 : ZK 01 Rüzgarlık mahallinin ahşap duvarları.

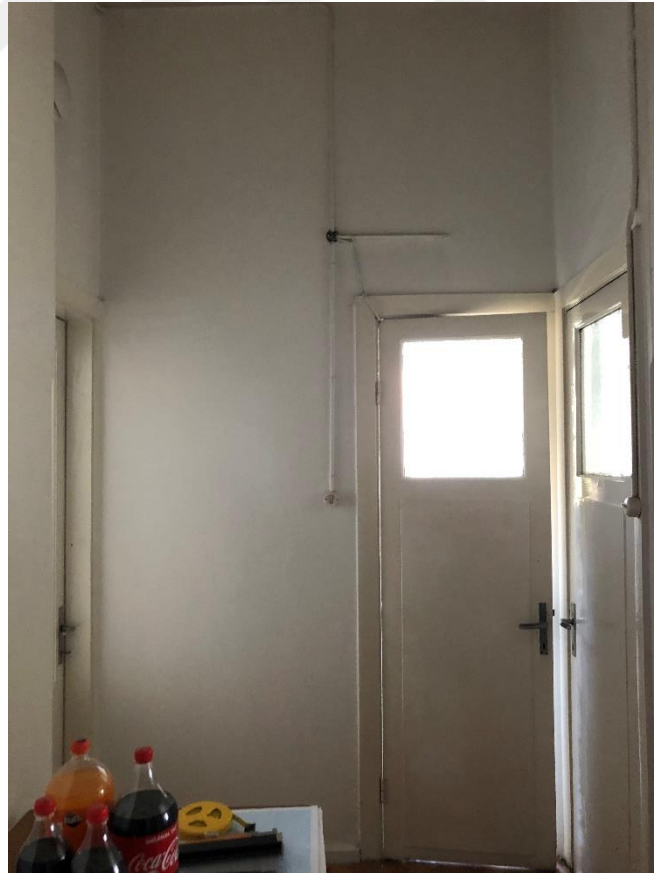
Şekil C.78 : ZK 05 Hol-1.

Şekil C.79 : Çan kulesi.

Şekil C.80 : K 101 ve K102 mahalleri arasında geçişi sağlayan kapı.

Şekil C.81 : K 103 Hol-6.

Şekil C.82 : Koro katını destekleyen I putrel.

Şekil C.83 : ZK 05 Hol-1 mahallinde bulunan betonarme kırışler.

Şekil C.84 : K 104 Oda 1 de görünen döşeme katmanları.

Şekil C.85 : M 01 kodlu merdiven korkuluk ve küpeştesi.

Şekil C.86 : M 02 kodlu merdiven.

Şekil C.87 : Naos mahallinin ahşap örtüsü.

Şekil C.88 : Apsis mahallinin örtüsü.

Şekil C.89 : Güneydoğu cephesinde bulunan taş malzemeler.

Şekil C.90 : Güneydoğu cephesinde bulunan taş malzemeler.

Şekil C.91 : Güneydoğu cephesinde bulunan mermer sütunçeler.

Şekil C.92 : Kaide ve süpürgeliklerde kullanılan mermer kaplama.

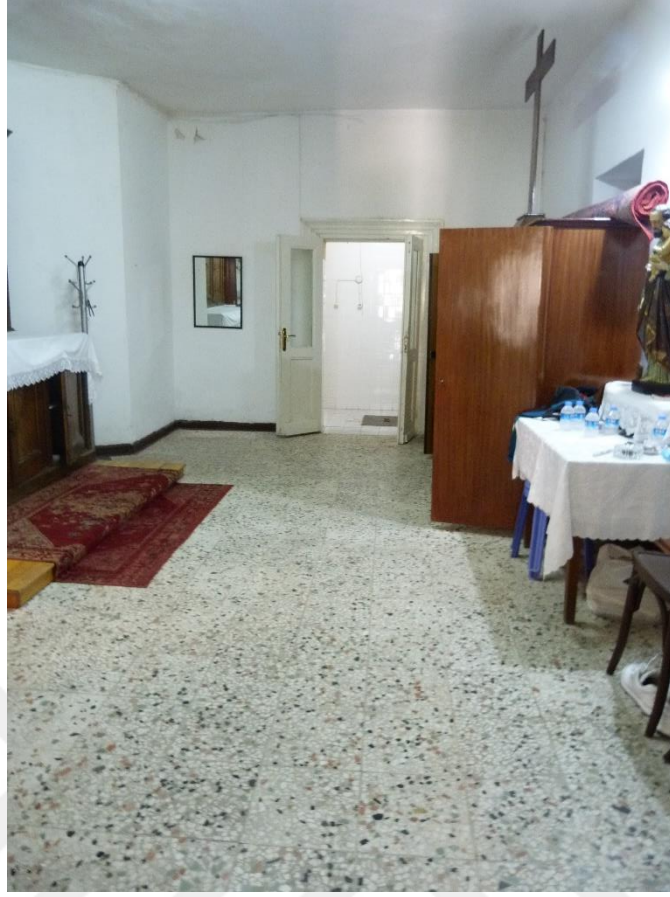
Şekil C.93 : Altarda kullanılan ahşap malzeme.

Şekil C.94 : Apsiste bulunan ahşap küpeşteli demir korkuluk.

Şekil C.95 : Strüktürel destek amaçlı kullanılan metal elemanlar.

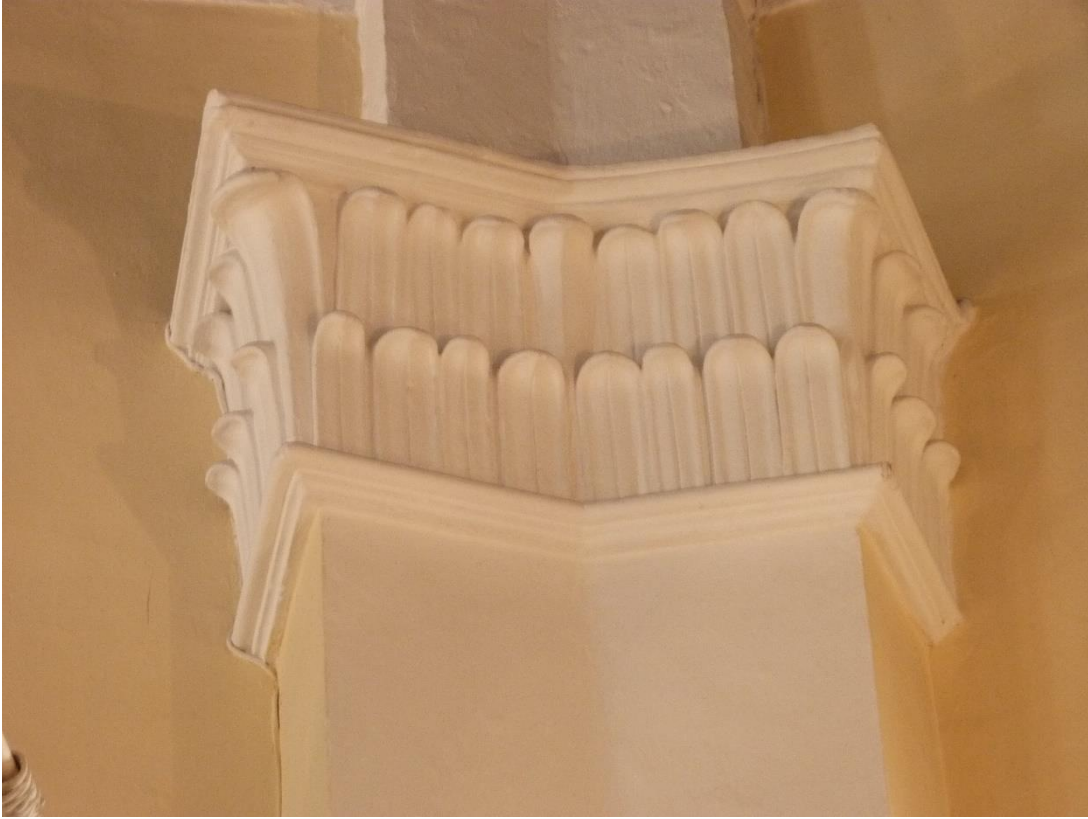
Şekil C.96 : Hol-2 de karo mozaik kullanımı.

Şekil C.97 : Hol-2'ye geçişi sağlayan mozaik merdiven.

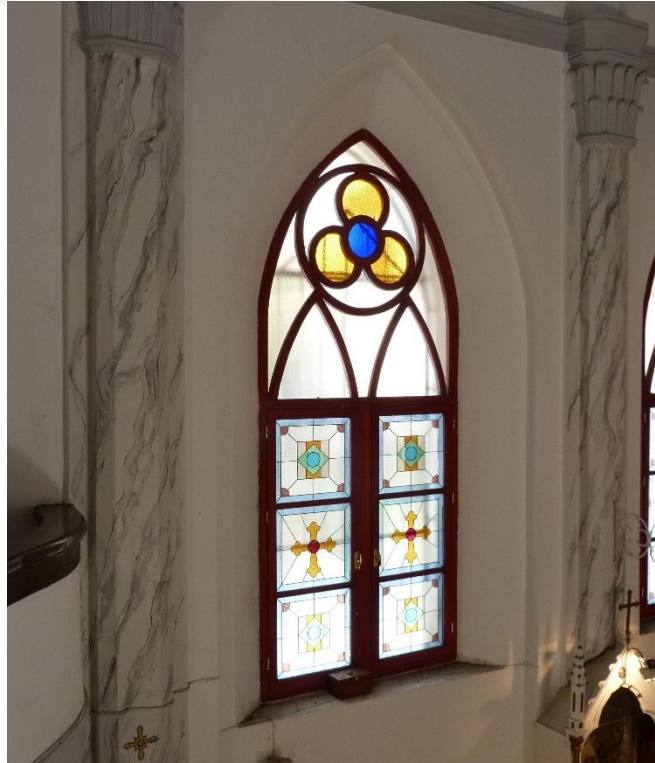
Şekil C.98 : Alçı başlık ve silmeler.

Şekil C.99 : PL4 plastır başlığı.

Şekil C.100 : Güneydoğu cephesinde bulunan alçı gül pencere.

Şekil C.101 : P1 kodlu pencere.

Şekil C.102 : P11 kodlu ispanyolet kilitli pencere.

Şekil C.103 : Ambon.

Şekil C.104 : Papaz tahtı.

Şekil C.105 : Altar.

Şekil C.106 : Ana giriş kapı bezemesi.

Şekil C.107 : Güneydoğu cephesinde bulunan nişler.

Şekil C.108 : S1, S1'sütunçeleri ve altın varak işli kemer.

EK D

Şekil D.1 : Ahşap tonozda suya bağlı lekelenmeler.

Şekil D.2 : Kesilen PL2 plastırı.

Şekil D.3 : Litürjik elemanın demir taşıyıcının duvara sabitlenmesi.

Şekil D.4 : Mermer sütun başlıklarında çatlaklar.

Şekil D.5 : K104 Oda 1 Ahşap kaplama ve kirişlerde çürüme.

Şekil D.6 : Gergi demirleri ve plastr başlıkları birleşiminde çatlaklar.

Şekil D.7 : Plastır kaidesinde harcın kalkması ve bağlayıcı malzemenin gevrekleşmesi.

Şekil D.8 : K01 kodlu giriş kapısı üzerinde yer alan mermer yüzeyde çatlak.

Şekil D.9 : Güneydoğu cephesi kule silme porfillerinde malzeme kaybı.

Şekil D.10 : Kule kaidesinde kavlanma.

Şekil D.11 : Çan kulesinde çimento esaslı harç kullanımı.

Şekil D.12 : Çan kulesinde malzeme ve yüzey kayıpları.

Şekil D.13 : Çan kulesinde malzeme kaybı.

Şekil D.14 : Plastırlar üzerinde sıva ve boya kaybı.

Şekil D.15 : K104 Oda 1 rabıta döşemesinde malzeme kaybı.

Şekil D.16 : Eksik kiremitler.

Şekil D.17 : Sütunçe başlıkları ile gövde birleşiminde malzeme kaybı.

Şekil D.18 : Naos mermer döşeme kaplamasında çatlaklar.

Şekil D.19 : Güneydoğu cephesi silmesinde gri-siyah renkli akma izi.

Şekil D.20 : Güneydoğu cephesinde gül pencere altında akma izleri.

Şekil D.21 : Güneydoğu cephesi çatı pencereleri altında akma izleri.

Şekil D.22 : Naos boyalı duvarlarında renk değişimi ve lekelenmeler.

Şekil D.23 : Hol-1 duvarında neme bağlı renk değişimleri.

Şekil D.24 : Naos bölümü duvar yüzeylerinde tuzlanma.

Şekil D.25 : M 01 merdiveni mermer kaplamalarında korozyon lekeleri.

Şekil D.26 : Parmaklık korozyonu nedeniyle lekelenme.

Şekil D.27 : Gotik alınlığını sabitleyen demir elemanlarda korozyon ve buna bağlı lekelenmeler.

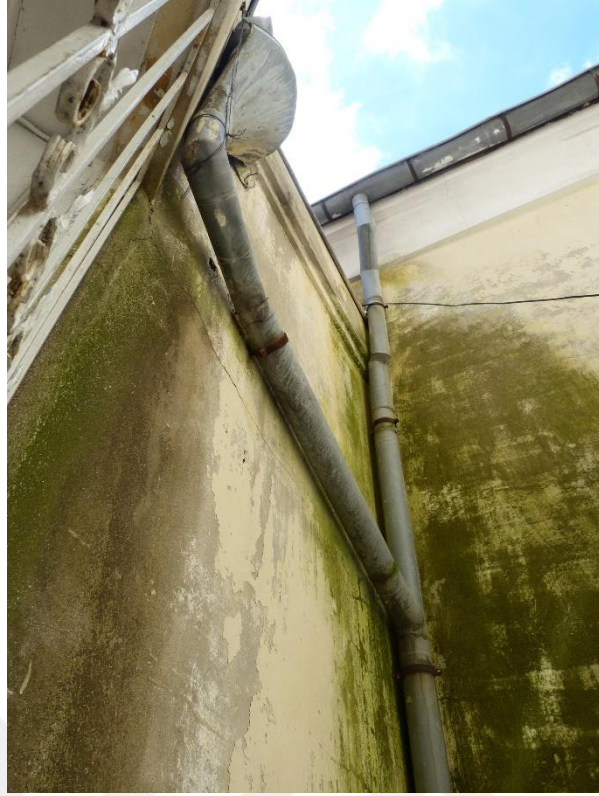
Şekil D.28 : Naos bölümü boyalı I putrel yüzeyinde kabarmalar.

Şekil D.29 : Giriş mermer basamaklarında lekelenmeler

Şekil D.30 : Demir ana giriş kapısında korozyon.

Şekil D.31 : Dış mekanda apsis ve lojman arasında kalan yüzeylerde biyolojik oluşumlar

Şekil D.32 : Kuzeybatı cephesinde P4 plastırı hizasında biyolojik oluşumlar.

Şekil D.33 : PL2 plastırı kaidesi malzemesinde koparak ayrılma.

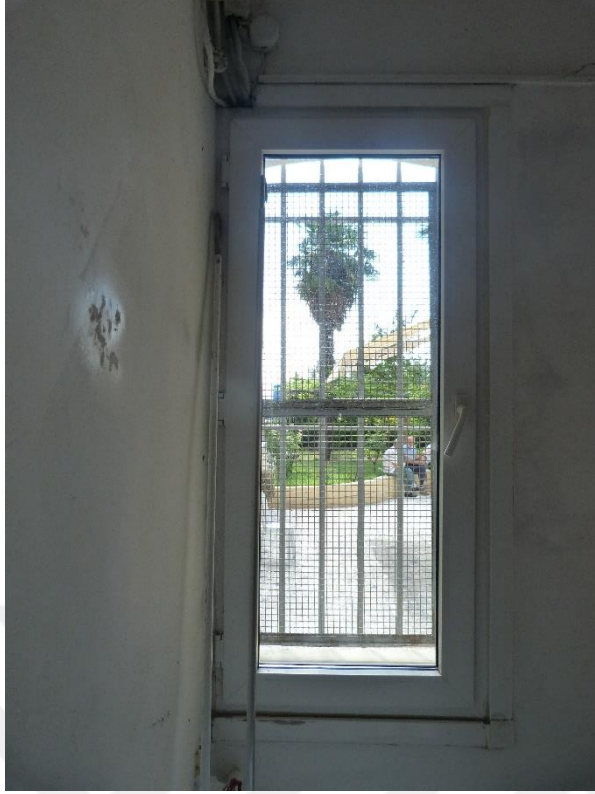
Şekil D.34 : Plastırlar üzerindeki niteliksiz boya ve malzeme kaybı.

Şekil D.35 : Altar yüzeyinde yağlı boya.

Şekil D.36 : Güneydoğu cephesinde niteliksiz mozaik sıva.

Şekil D.37 : Hol-1 mekanında PVC doğrama.

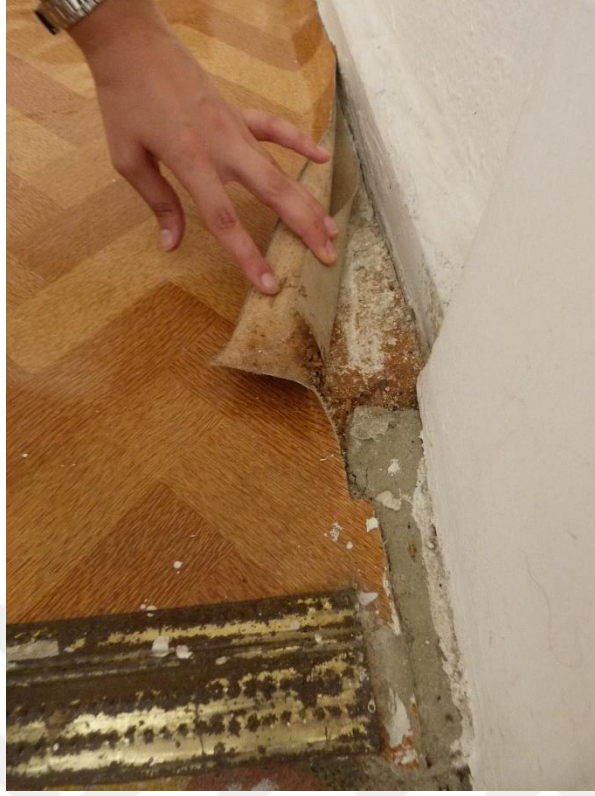
Şekil D.38 : Hol-5 mekanını sınırlayan niteliksiz alüminyum doğrama.

Şekil D.39 : Kuzeydoğu cephesine sabitlenmiş tente ve aydınlatma elemanı.

Şekil D.40 : Niteliksiz parmaklık.

Şekil D.41 : K 103 mekanı niteliksiz PVC döşeme kaplaması.

Şekil D.42 : Güneydoğu cephesinde yitirilmiş objelerin yer aldığı niş.

EK E

Şekil E.1 : 1937 tarihli HKK hava fotoğrafı.

Şekil E.2 : 1950 tarihli HKK hava fotoğrafı.

Şekil E.3 : 1954 tarihli HKK hava fotoğrafı.

Şekil E.4 : 1959 tarihli HKK hava fotoğrafı.

Şekil E.5 : 1966 tarihli HKK hava fotoğrafı.

Şekil E.6 : 1972 tarihli HKK hava fotoğrafı.

Şekil E.7 : 1976 tarihli HKK hava fotoğrafı.

Şekil E.8 : 1982 tarihli HKK hava fotoğrafı.

Şekil E.9 : 1987 tarihli HKK hava fotoğrafı.

EK F

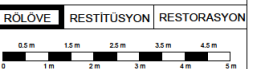
İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
RESTORASYON
YÜKSEK LİSANS
PROGRAMI
TEZ ÇALIŞMASI

İSTANBUL BÜYÜKDERE
SURP BOĞOS
ERMENİ KATOLİK KİLİSESİ
KORUMA PROJESİ

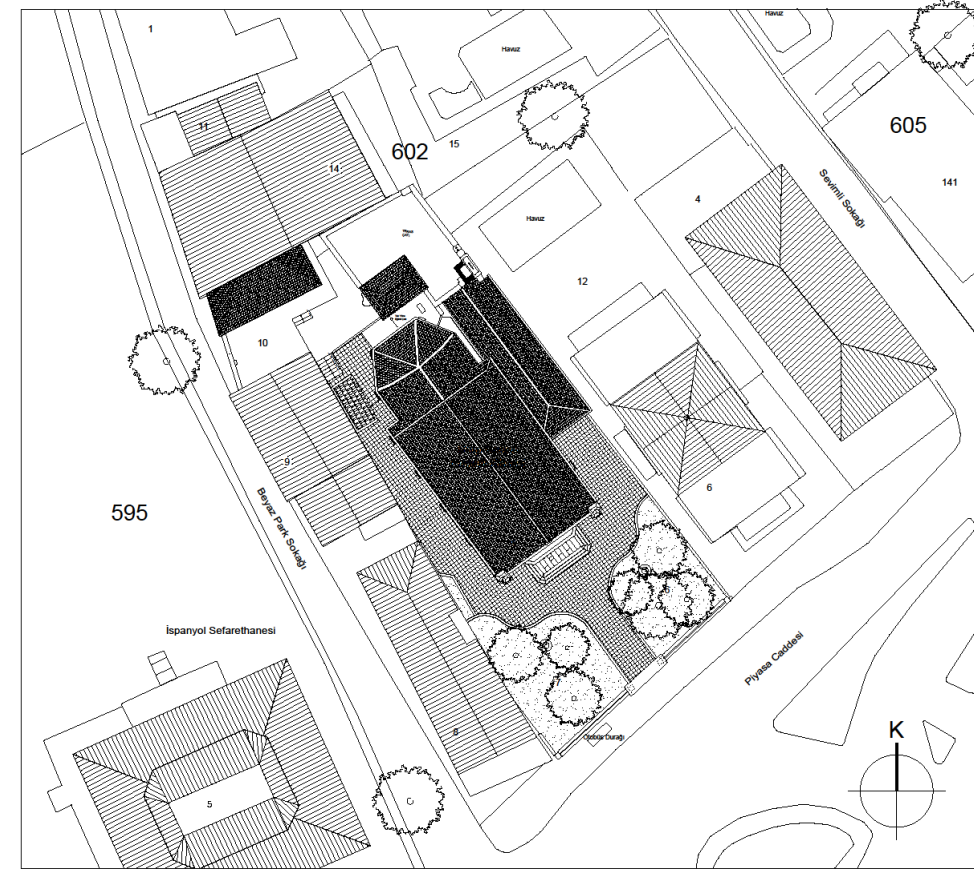
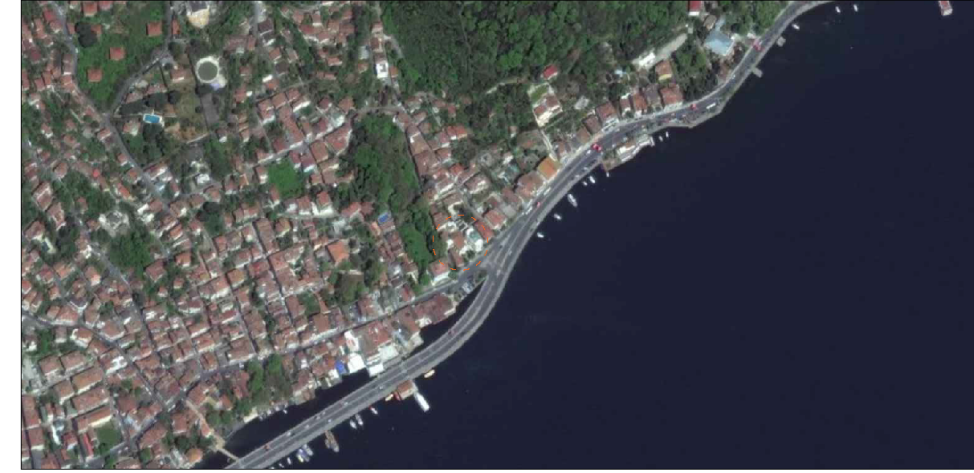
TEZ DANIŞMANI:
PROF. DR. DENİZ MAZLUM
HAZIRLAYAN:
GAYE KEPEÇ 502151209

Şekil F.1

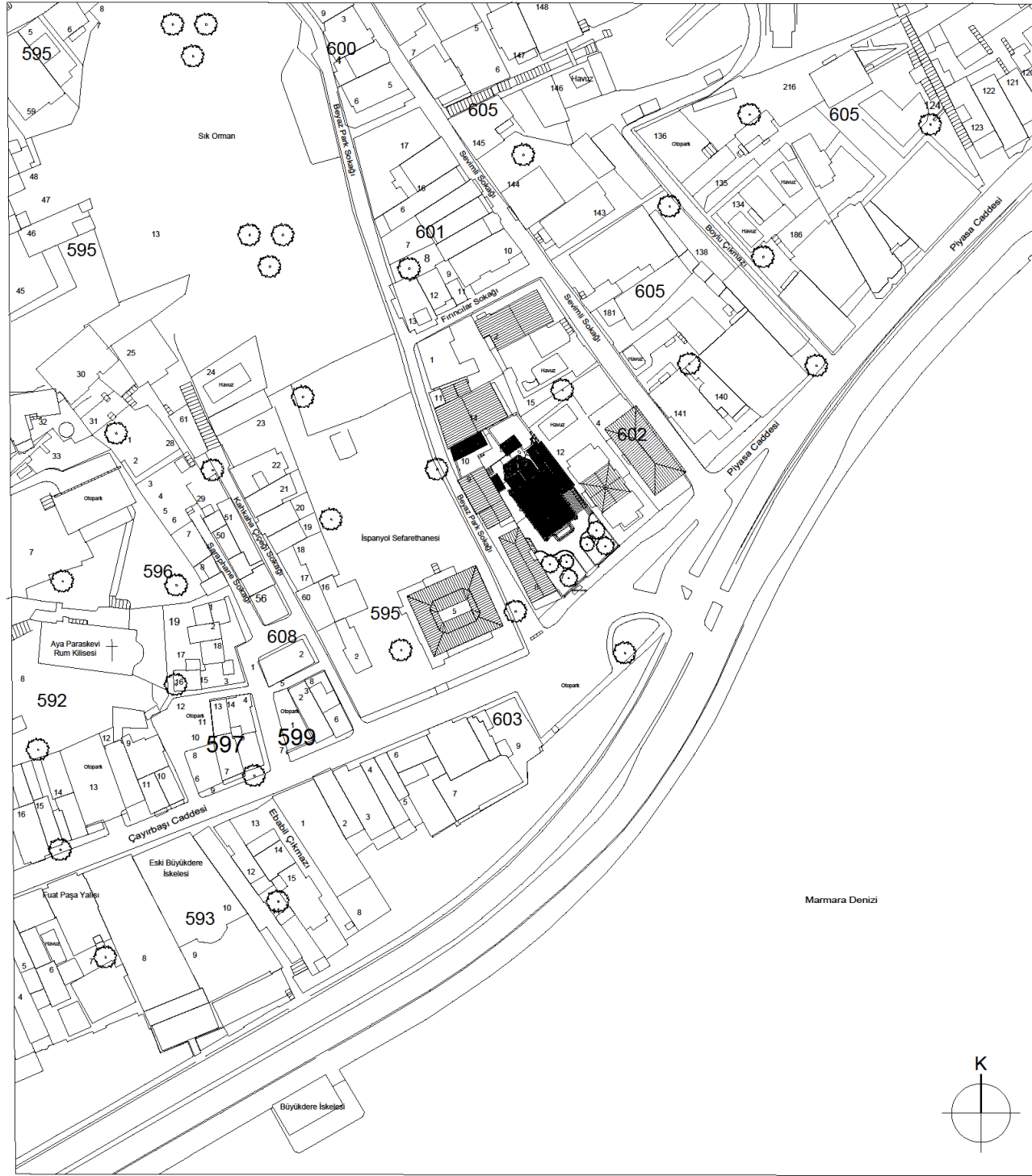
PAFTA ADI (sağ):
VAZİYET PLANI ÖLÇEK: 1/200
PAFTA ADI (sol):
VAZİYET PLANI ÖLÇEK: 1/500

EYLÜL 2020

VAZİYET PLANI ÖLÇEK: 1/200

VAZİYET PLANI ÖLÇEK: 1/500

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
RESTORASYON
YÜKSEK LİSANS
PROGRAMI
TEZ ÇALIŞMASI

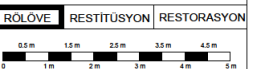
İSTANBUL BÜYÜKDERE
SURP BOĞOS
ERMENİ KATOLİK KİLİSESİ
KORUMA PROJESİ

TEZ DANIŞMANI:
PROF. DR. DENİZ MAZLUM
HAZIRLAYAN:
GAYE KEPIÇ 502151209

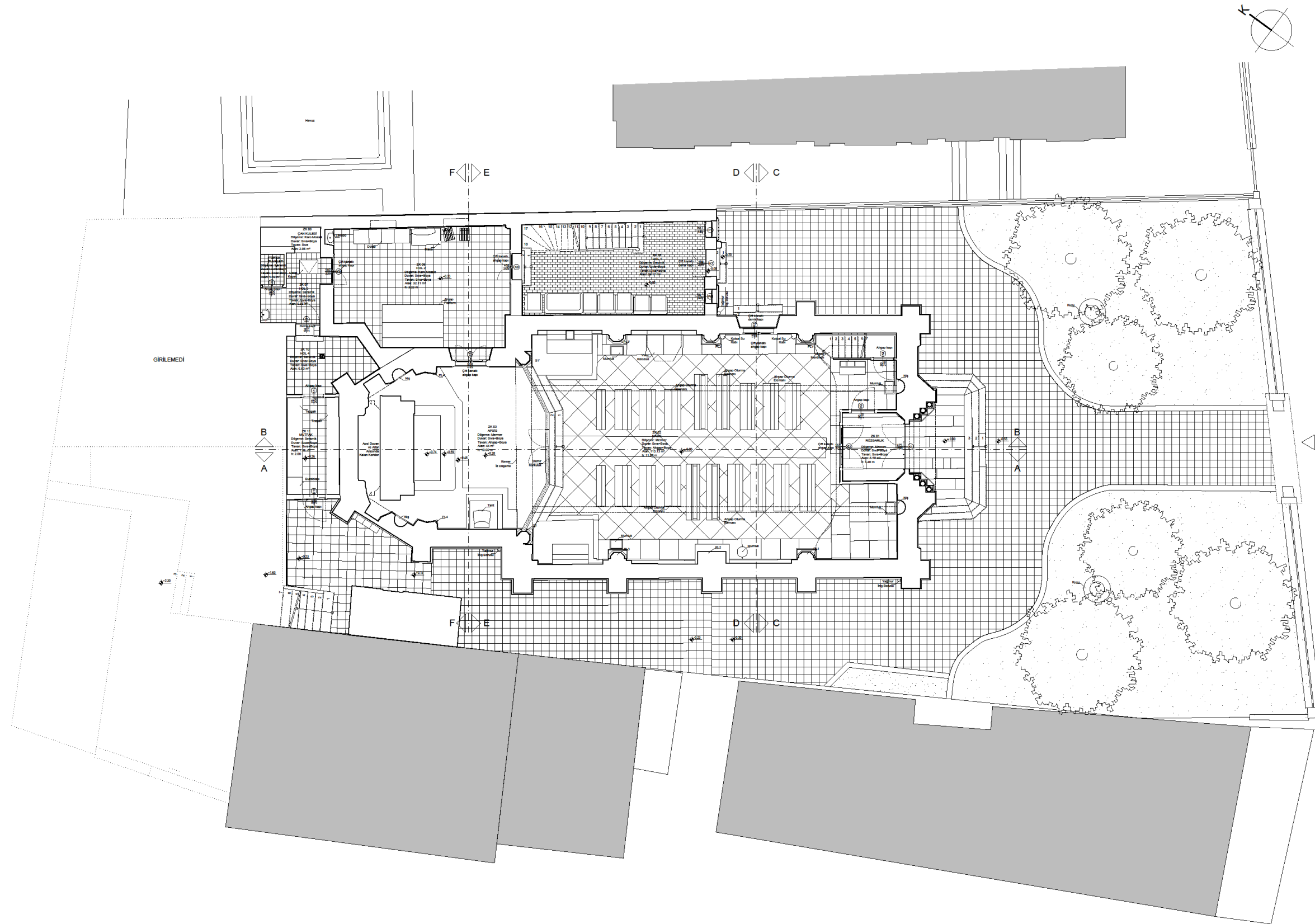
Şekil F.2

PAFTA ADI:
+1.50 KOTLU PLAN
ÖLÇEK: 1/50

EYLÜL 2020

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
RESTORASYON
YÜKSEK LİSANS
PROGRAMI
TEZ ÇALIŞMASI

İSTANBUL BÜYÜKDERE
SURP BOĞOS
ERMENİ KATOLİK KİLİSESİ
KORUMA PROJESİ

TEZ DANIŞMANI:
PROF. DR. DENİZ MAZLUM
HAZIRLAYAN:
GAYE KEPİÇ 502151209

Şekil F.3

PAFTA ADI:
+4.35/+5.50 KOTLU PLAN
ÖLÇEK: 1/50

ROLÖVE RESTİTÜSYON RESTORASYON
0 10 20 30 40 50
0 1m 2m 3m 4m 5m

EYLÜL 2020

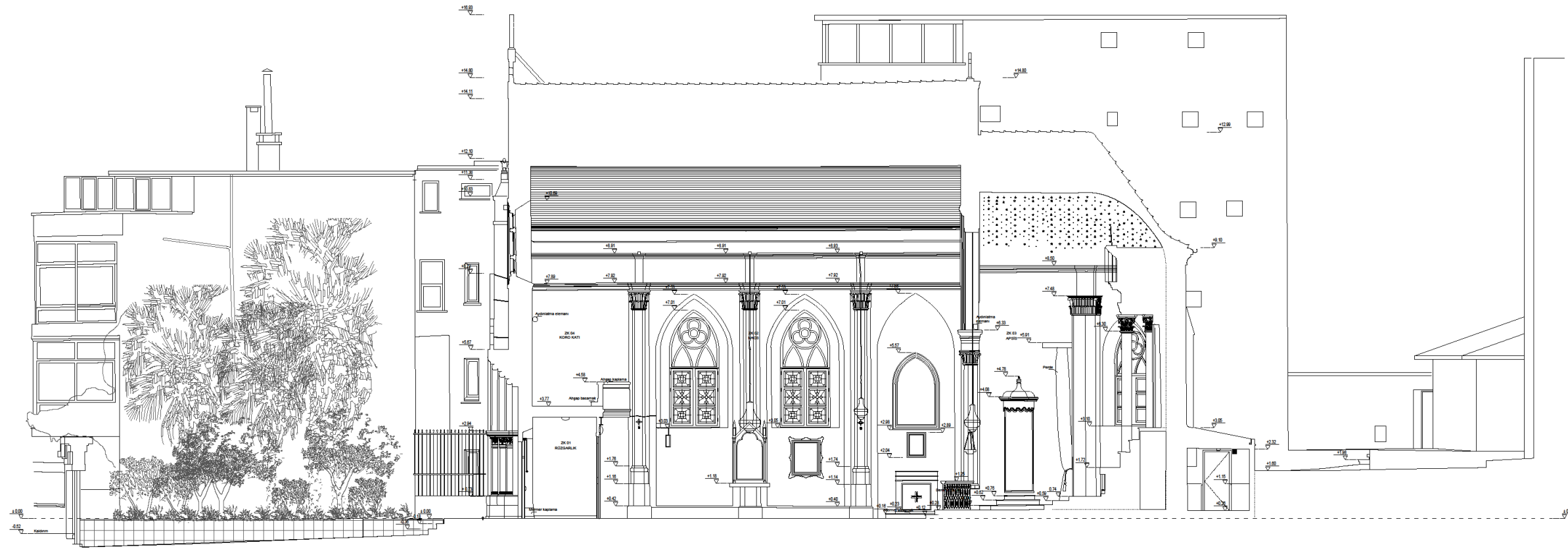

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
RESTORASYON
YÜKSEK LİSANS
PROGRAMI
TEZ ÇALIŞMASI

İSTANBUL BÜYÜKDERE
SURP BOĞOS
ERMENİ KATOLİK KİLİSESİ
KORUMA PROJESİ

TEZ DANIŞMANI:
PROF. DR. DENİZ MAZLUM
HAZIRLAYAN:
GAYE KEPEÇ 502151209

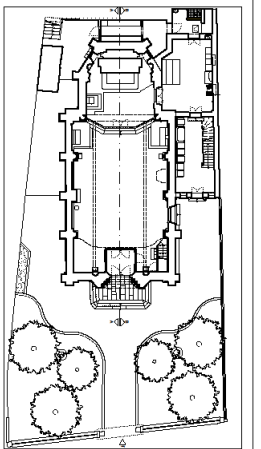

A-A KESİTİ

B-B KESİTİ

Şekil F.4

PAFTA ADI (üst):
A-A KESİTİ

PAFTA ADI (alt):
B-B KESİTİ

ÖLÇEK: 1/50

ROLÖVE RESTİTÜSYON RESTORASYON

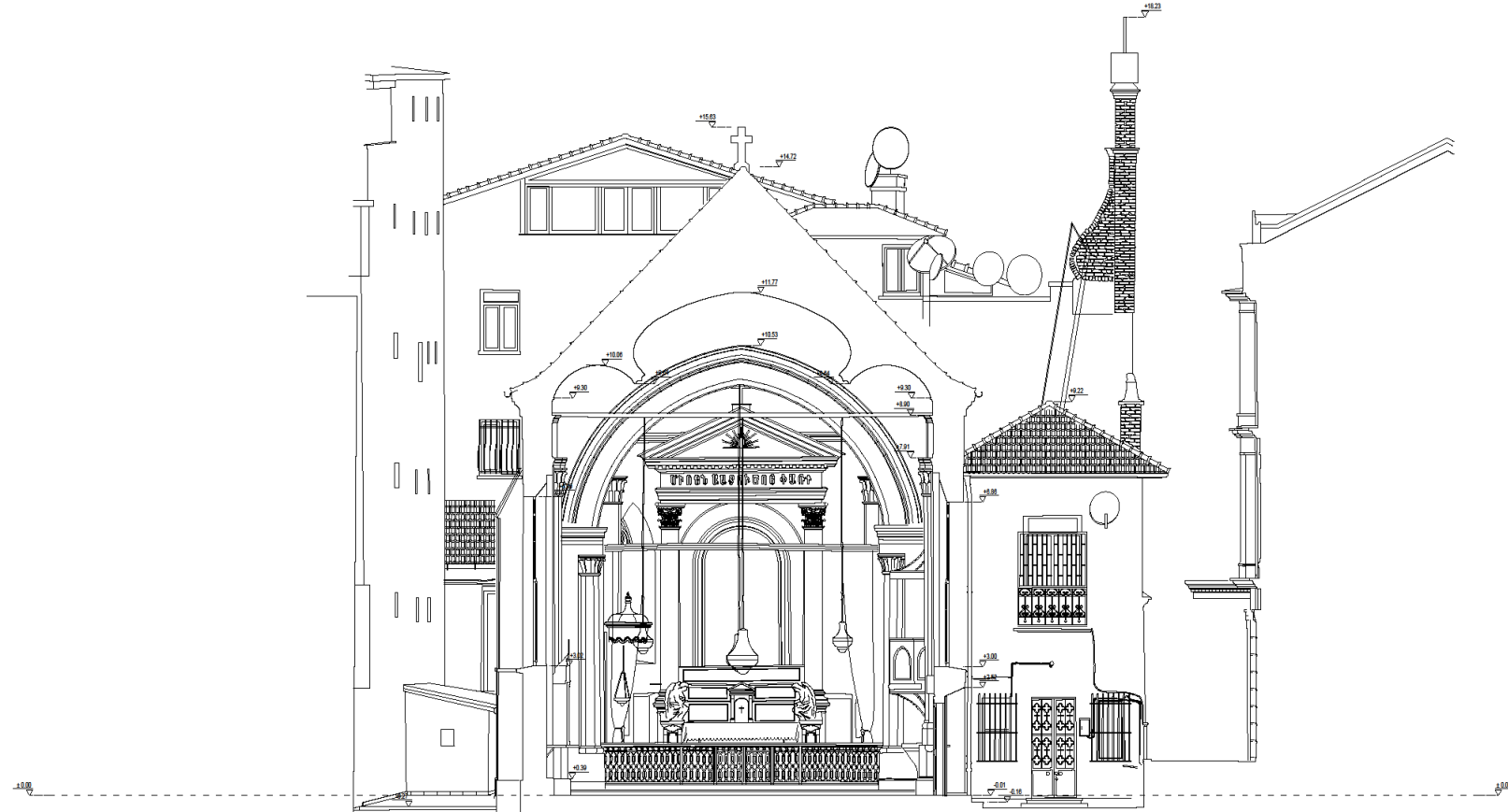

EYLÜL 2020

C-C KESİTİ

D-D KESİTİ

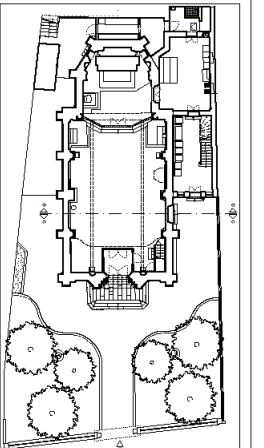
İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
RESTORASYON
YÜKSEK LİSANS
PROGRAMI
TEZ ÇALIŞMASI

İSTANBUL BÜYÜKDERE
SURP BOĞOS
ERMEİ KATOLİK KİLİSESİ
KORUMA PROJESİ

TEZ DANIŞMANI:
PROF. DR. DENİZ MAZLUM

HAZIRLAYAN:
GAYE KEPİÇ 502151209

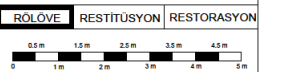
Şekil F.5

PAFTA ADI (üst):
C-C KESİTİ

PAFTA ADI (alt):
D-D KESİTİ

ÖLÇEK: 1/50

EYLÜL 2020

E-E KESİTİ

F-F KESİTİ

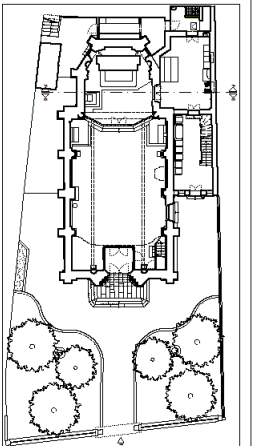
İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
RESTORASYON
YÜKSEK LİSANS
PROGRAMI
TEZ ÇALIŞMASI

İSTANBUL BÜYÜKDERE
SURP BOĞOS
ERMENİ KATOLİK KİLİSESİ
KORUMA PROJESİ

TEZ DANIŞMANI:
PROF. DR. DENİZ MAZLUM

HAZIRLAYAN:
GAYE KEPİÇ 502151209

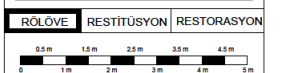
Şekil F.6

PAFTA ADI (üst):
E-E KESİTİ

PAFTA ADI (alt):
F-F KESİTİ

ÖLÇEK: 1/50

EYLÜL 2020

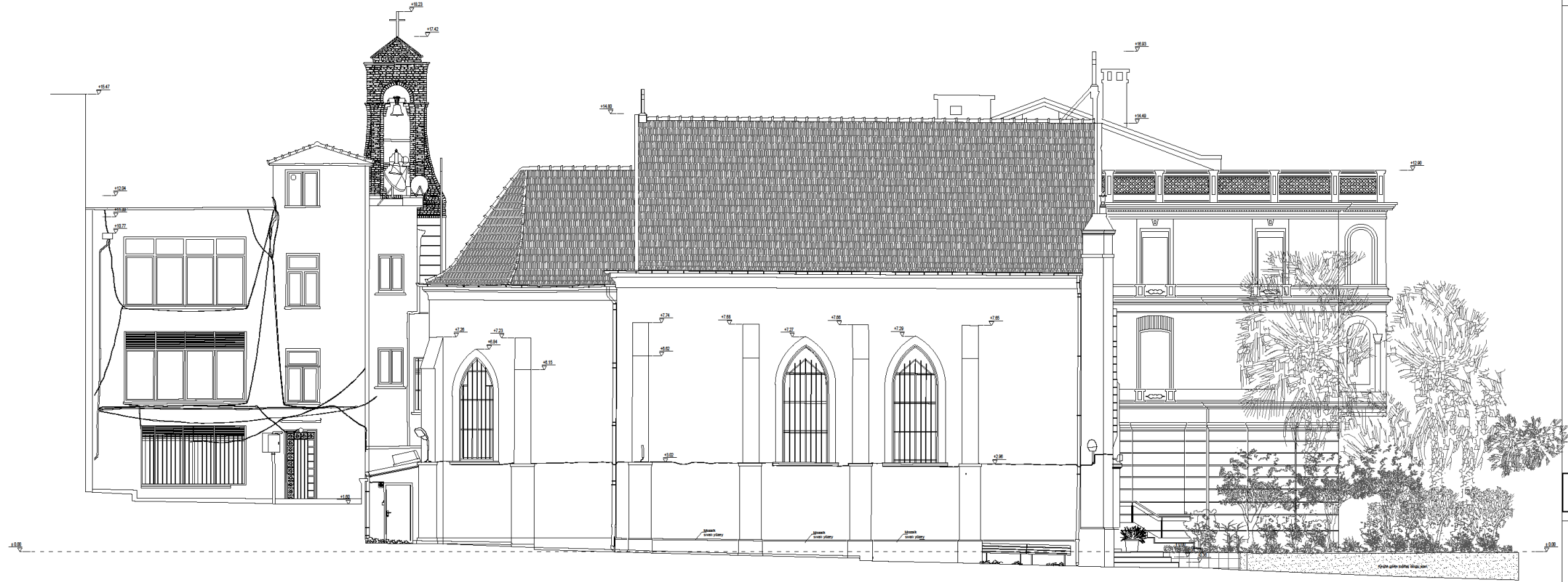
İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

RESTORASYON
YÜKSEK LİSANS
PROGRAMI
TEZ ÇALIŞMASI

İSTANBUL BÜYÜKDERE
SURP BOĞOS
ERMENİ KATOLİK KİLİSESİ
KORUMA PROJESİ

TEZ DANIŞMANI:
PROF. DR. DENİZ MAZLUM

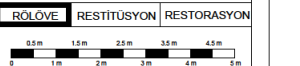
HAZIRLAYAN:
GAYE KEPİÇ 502151209

Şekil F.7

PAFTA ADI:
GÜNEYBATI CEPHESİ

ÖLÇEK: 1/50

EYLÜL 2020

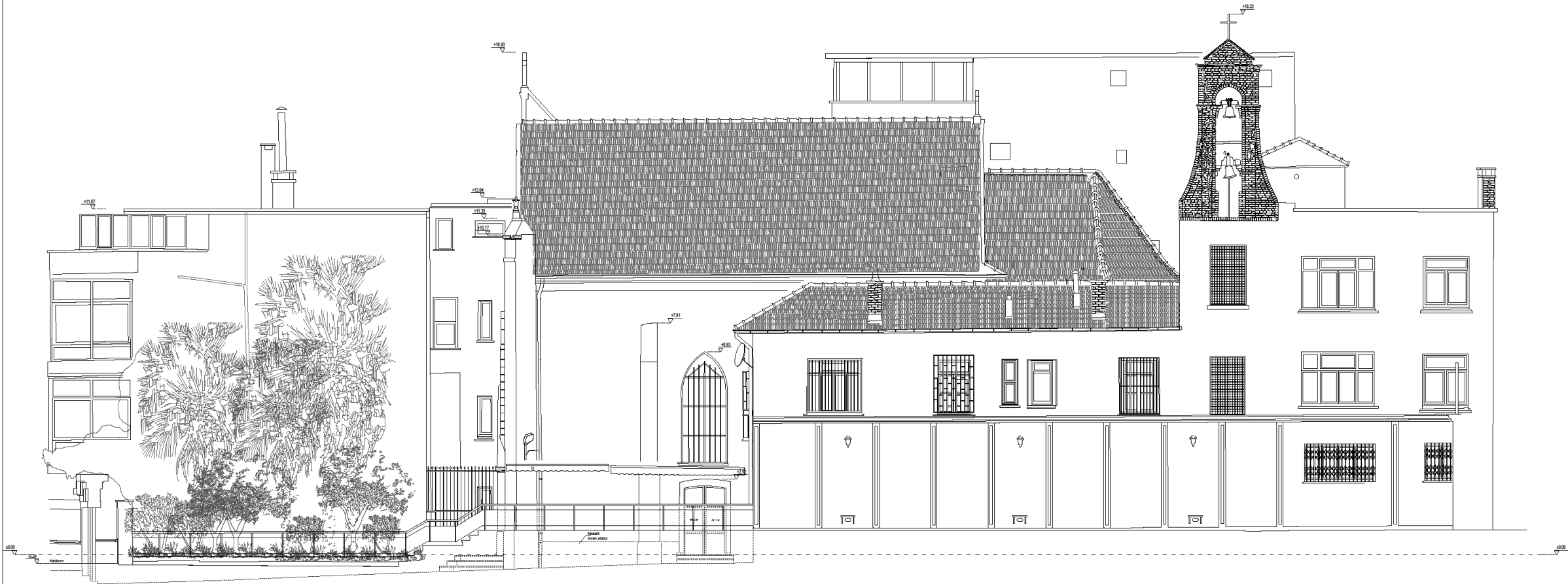
İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

RESTORASYON
YÜKSEK LİSANS
PROGRAMI
TEZ ÇALIŞMASI

İSTANBUL BÜYÜKDERE
SURP BOĞOS
ERMENİ KATOLİK KİLİSESİ
KORUMA PROJESİ

TEZ DANIŞMANI:
PROF. DR. DENİZ MAZLUM

HAZIRLAYAN:
GAYE KEPEÇ 502151209

Şekil F.8

PAFTA ADI:
KUZEYDOĞU CEPHESİ

ÖLÇEK: 1/50

RÖLÖVE RESTİTÜSYON RESTORASYON

EYLÜL 2020

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

RESTORASYON
YÜKSEK LİSANS
PROGRAMI
TEZ ÇALIŞMASI

İSTANBUL BÜYÜKDERE
SURP BOĞOS
ERMENİ KATOLİK KİLİSESİ
KORUMA PROJESİ

TEZ DANIŞMANI:
PROF. DR. DENİZ MAZLUM

HAZIRLAYAN:
GAYE KEPİÇ 502151209

Şekil F.9

PAFTA ADI:
GÜNEYDOĞU CEPHESİ

ÖLÇEK: 1/50

RÖLÖVE RESTİTÜSYON RESTORASYON

EYLÜL 2020

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
RESTORASYON
YÜKSEK LİSANS
PROGRAMI
TEZ ÇALIŞMASI

İSTANBUL BÜYÜKDERE
SURP BOĞOS
ERMENİ KATOLİK KİLİSESİ
KORUMA PROJESİ

TEZ DANIŞMANI:
PROF. DR. DENİZ MAZLUM

HAZIRLAYAN:
GAYE KEPİÇ 502151209

Şekil F.10

PAFTA ADI:
DETAYLAR
ÖLÇEK: 1/10

RÖLÖVE RESTİTÜSYON RESTORASYON

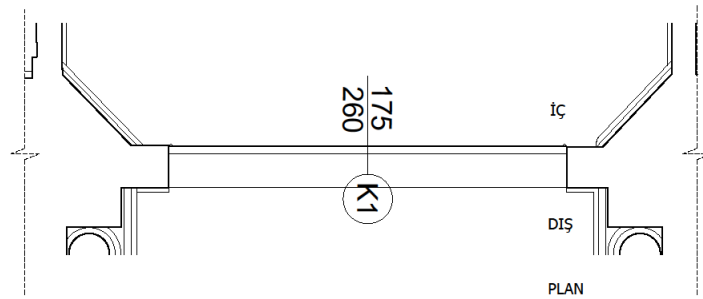

EYLÜL 2020

KESİT

DIŞ GÖRÜNÜŞ

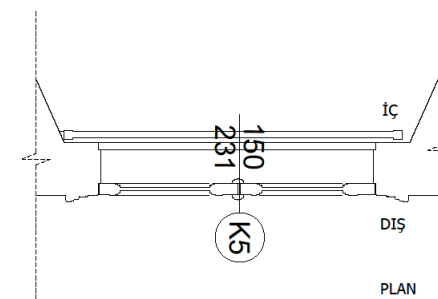
PLAN

DIŞ GÖRÜNÜŞ

İÇ GÖRÜNÜŞ

KESİT

PLAN

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
RESTORASYON
YÜKSEK LİSANS
PROGRAMI
TEZ ÇALIŞMASI

İSTANBUL BÜYÜKDERE
SURP BOĞOS
ERMENİ KATOLİK KİLİSESİ
KORUMA PROJESİ

TEZ DANIŞMANI:
PROF. DR. DENİZ MAZLUM
HAZIRLAYAN:
GAYE KEPİÇ 502151209

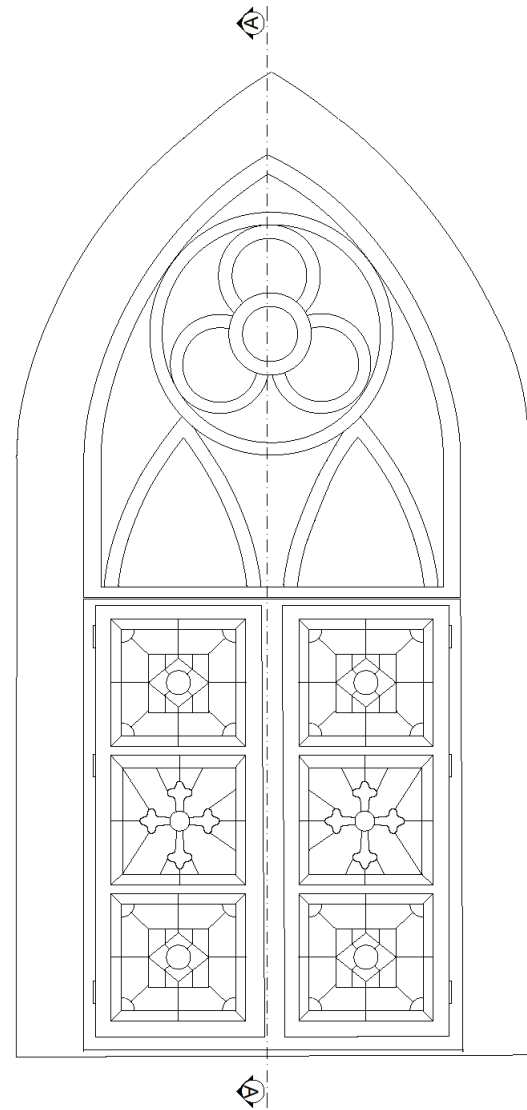
Şekil F.11

PAFTA ADI:
DETAYLAR
ÖLÇEK: 1/10

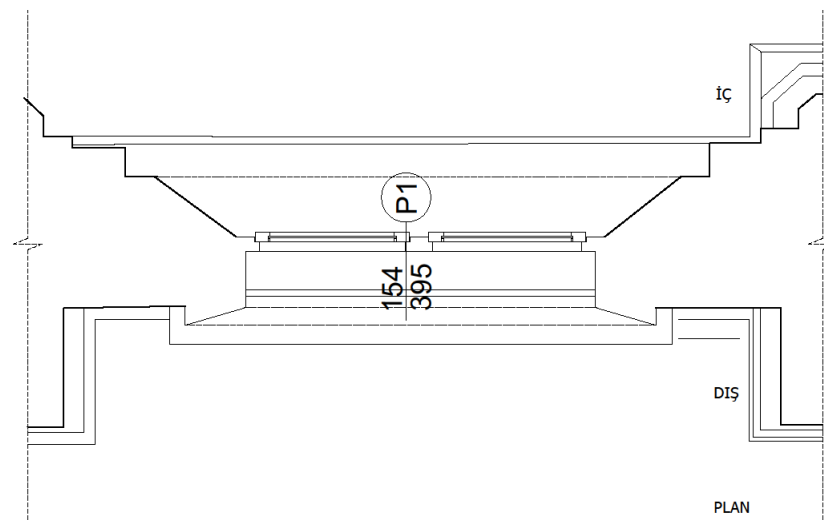
RÖLÖVE RESTİTÜSYON RESTORASYON

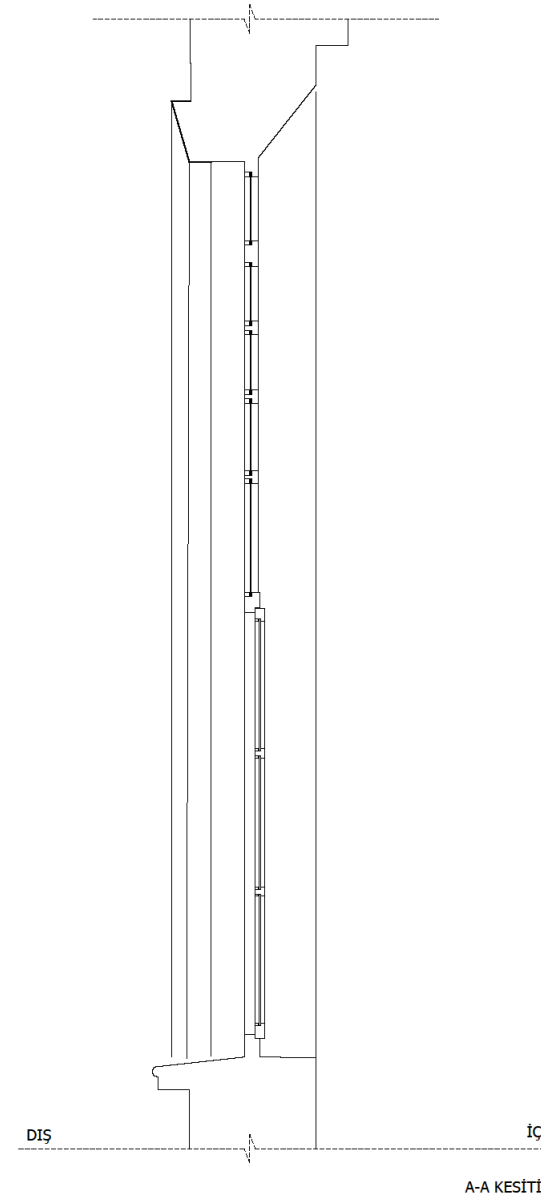
EYLÜL 2020

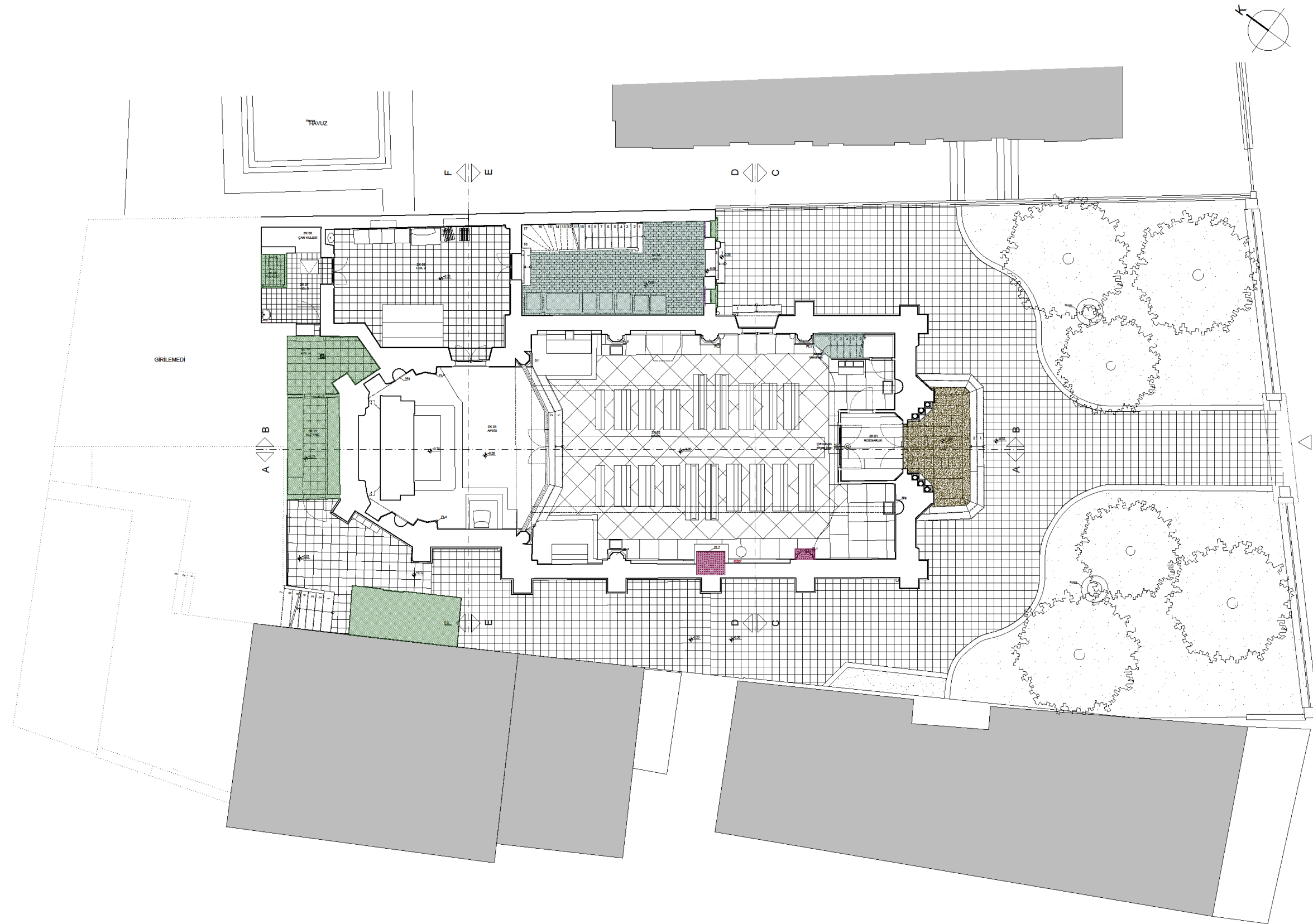
İÇ GÖRÜNÜŞ

PLAN

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
RESTORASYON
YÜKSEK LİSANS
PROGRAMI
TEZ ÇALIŞMASI

İSTANBUL BÜYÜKDERE
SURP BOĞOS
ERMENİ KATOLİK KİLİSESİ
KORUMA PROJESİ

TEZ DANIŞMANI:
PROF. DR. DENİZ MAZLUM
HAZIRLAYAN:
GAYE KEPİÇ 502151209

TAŞIYICI SİSTEMDE GÖRÜLEN BOZULMALAR

- Kesit Kaybı
- Strüktürel Çatlak

MALZEMELERDE GÖRÜLEN BOZULMALAR

- Kopma
- Korozyon
- Yüzey Kirliliği
- Boya Kaybı
- Sıva Kaybı
- Lekelenme
- Tuz Kristalleri
- Yosunlanma
- Boya Kabarması
- Yüzey Kaybı
- Ahşapta Çürüme
- Kaviyanma

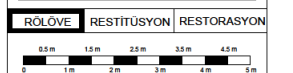
İNSAN KAYNAKLI BOZULMALAR

- Mimari Eleman Kaybı
- Niteliksiz Onarımlar
- Niteliksiz Ekler

Şekil F.12

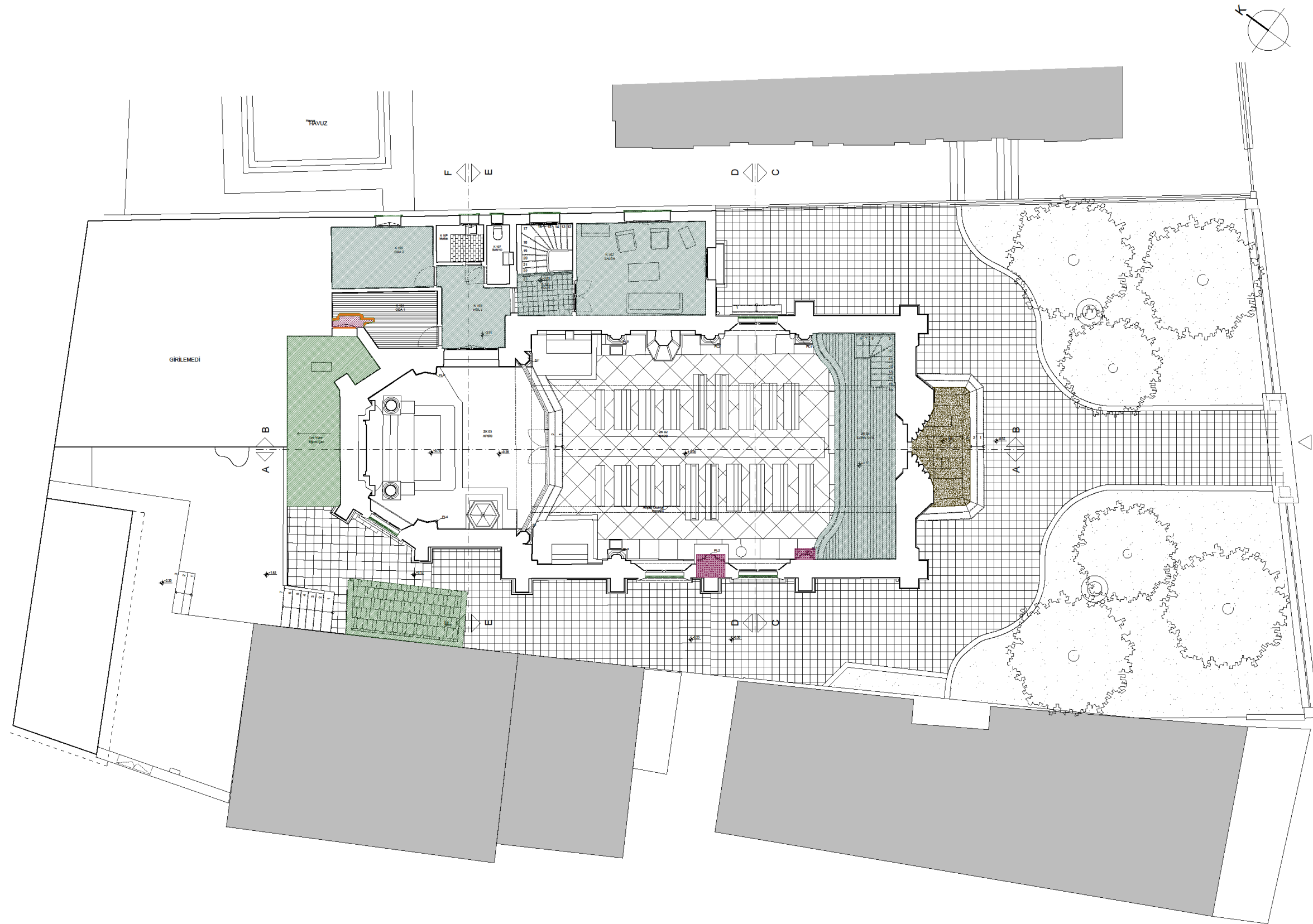

PAFTA ADI:
+1.50 KOTLU PLAN
ÖLÇEK: 1/50

EYLÜL 2020

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
RESTORASYON
YÜKSEK LİSANS
PROGRAMI
TEZ ÇALIŞMASI

İSTANBUL BÜYÜKDERE
SURP BOĞOS
ERMENİ KATOLİK KİLİSESİ
KORUMA PROJESİ

TEZ DANIŞMANI:
PROF. DR. DENİZ MAZLUM
HAZIRLAYAN:
GAYE KEPİÇ 502151209

TAŞIYICI SİSTEMDE GÖRÜLEN BOZULMALAR

- Kesit Kaybı
- Strüktürel Çatlak

MALZEMELERDE GÖRÜLEN BOZULMALAR

- Kopma
- Korozyon
- Yüzey Kirliliği
- Boya Kaybı
- Sıva Kaybı
- Lekelenme
- Tuz Kristalleri
- Yosunlanma
- Boya Kabarması
- Yüzey Kaybı
- Ahşap Çürüme
- Kaviyanma

İNSAN KAYNAKLI BOZULMALAR

- Mimari Eleman Kaybı
- Niteliksiz Onarımlar
- Niteliksiz Ekler

Şekil F.13

PAFTA ADI:
+4.35/+5.50 KOTLU PLAN
ÖLÇEK: 1/50

RÖLÖVE RESTİTÜSYON RESTORASYON

0 1.5 3 4.5 6 m

EYLÜL 2020

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

RESTORASYON
YÜKSEK LİSANS
PROGRAMI
TEZ ÇALIŞMASI

İSTANBUL BÜYÜKDERE
SURP BOĞOS
ERMENİ KATOLİK KİLİSESİ
KORUMA PROJESİ

TEZ DANIŞMANI:
PROF. DR. DENİZ MAZLUM

HAZIRLAYAN:
GAYE KEPİÇ 502151209

TAŞIYICI SİSTEMDE GÖRÜLEN BOZULMALAR

- Kesit Kaybı
- Strüktürel Çatlak

MALZEMELERDE GÖRÜLEN BOZULMALAR

- Kopma
- Korozyon
- Yüzey Kirliliği
- Boya Kaybı
- Sıva Kaybı
- Lekelenme
- Tuz Kristalleri
- Yosunlanma
- Boya Kabarması
- Yüzey Kaybı
- Ahşapta Çürüme
- Kavlanma

İNSAN KAYNAKLI BOZULMALAR

- Mimarî Eleman Kaybı
- Niteliksiz Onarımlar
- Niteliksiz Ekler

Şekil F.14

PAFTA ADI (üst):

A-A KESİTİ

PAFTA ADI (alt):

B-B KESİTİ

ÖLÇEK: 1/50

RÖLÖVE RESTİTÜSYON RESTORASYON

0 1 m 2 m 3 m 4 m 5 m

B-B KESİTİ

EYLÜL 2020

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

RESTORASYON
YÜKSEK LİSANS
PROGRAMI
TEZ ÇALIŞMASI

İSTANBUL BÜYÜKDERE
SURP BOĞOS
ERMEKİ KATOLİK KİLİSESİ
KORUMA PROJESİ

TEZ DANIŞMANI:
PROF. DR. DENİZ MAZLUM

HAZIRLAYAN:
GAYE KEPEÇ 502151209

TAŞIYICI SİSTEMDE GÖRÜLEN BOZULMALAR

- Kesit Kaybı
- Strüktürel Çatlak

MALZEMELERDE GÖRÜLEN BOZULMALAR

- Kopma
- Korozyon
- Yüzey Kirliliği
- Boya Kaybı
- Sıva Kaybı
- Lekelenme
- Tuz Kristalleri
- Yosunlanma
- Boya Kabarması
- Yüzey Kaybı
- Ahşapla Çürüme
- Kavlanma

İNSAN KAYNAKLI BOZULMALAR

- Mimarî Eleman Kaybı
- Niteliksiz Onarımlar
- Niteliksiz Ekler

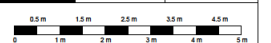
Şekil F.15

PAFTA ADI (üst):
E-E KESİTİ

PAFTA ADI (alt):
F-F KESİTİ

ÖLÇEK: 1/50

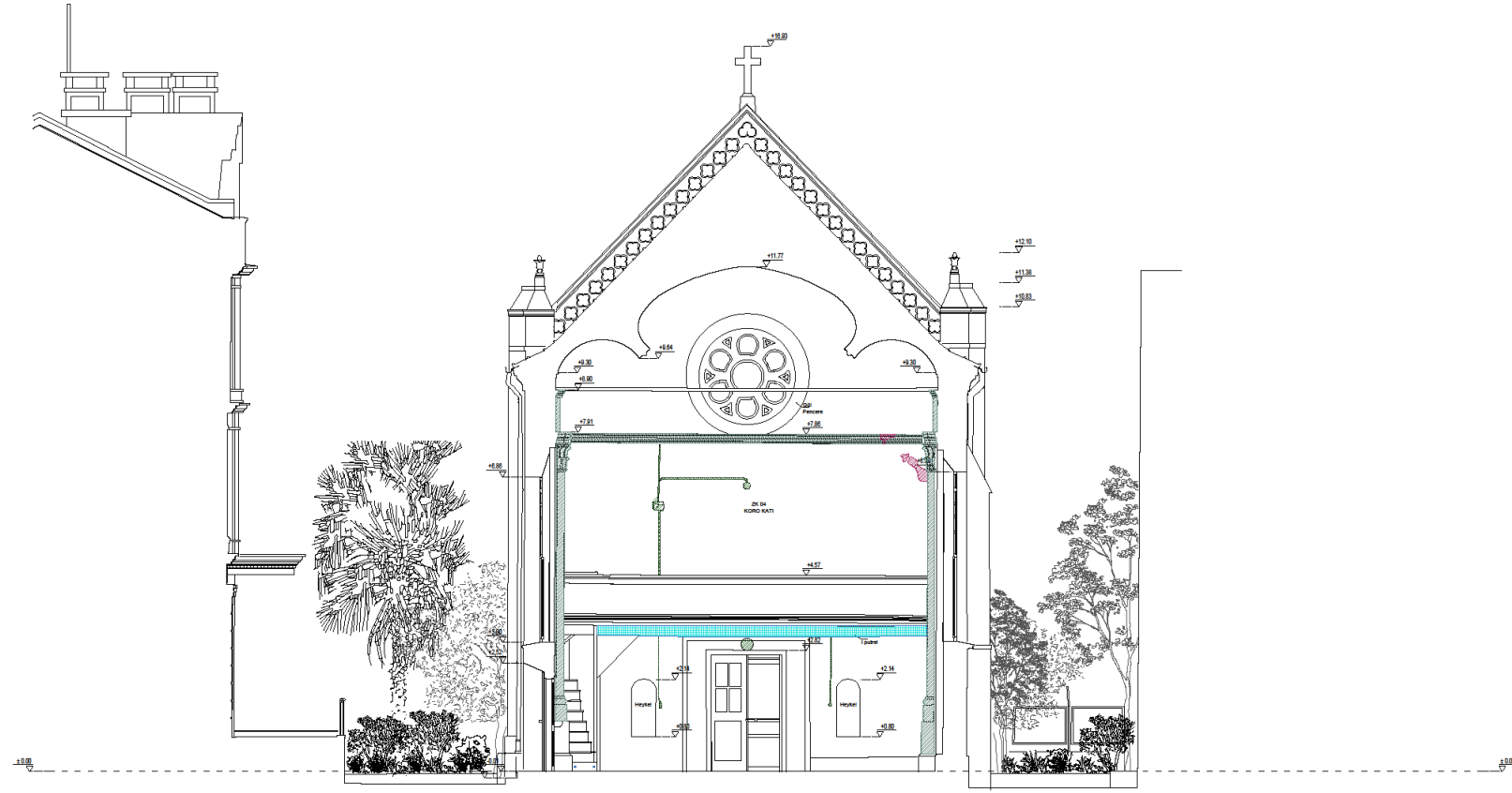
RÖLÖVE RESTİTÜSYON RESTORASYON

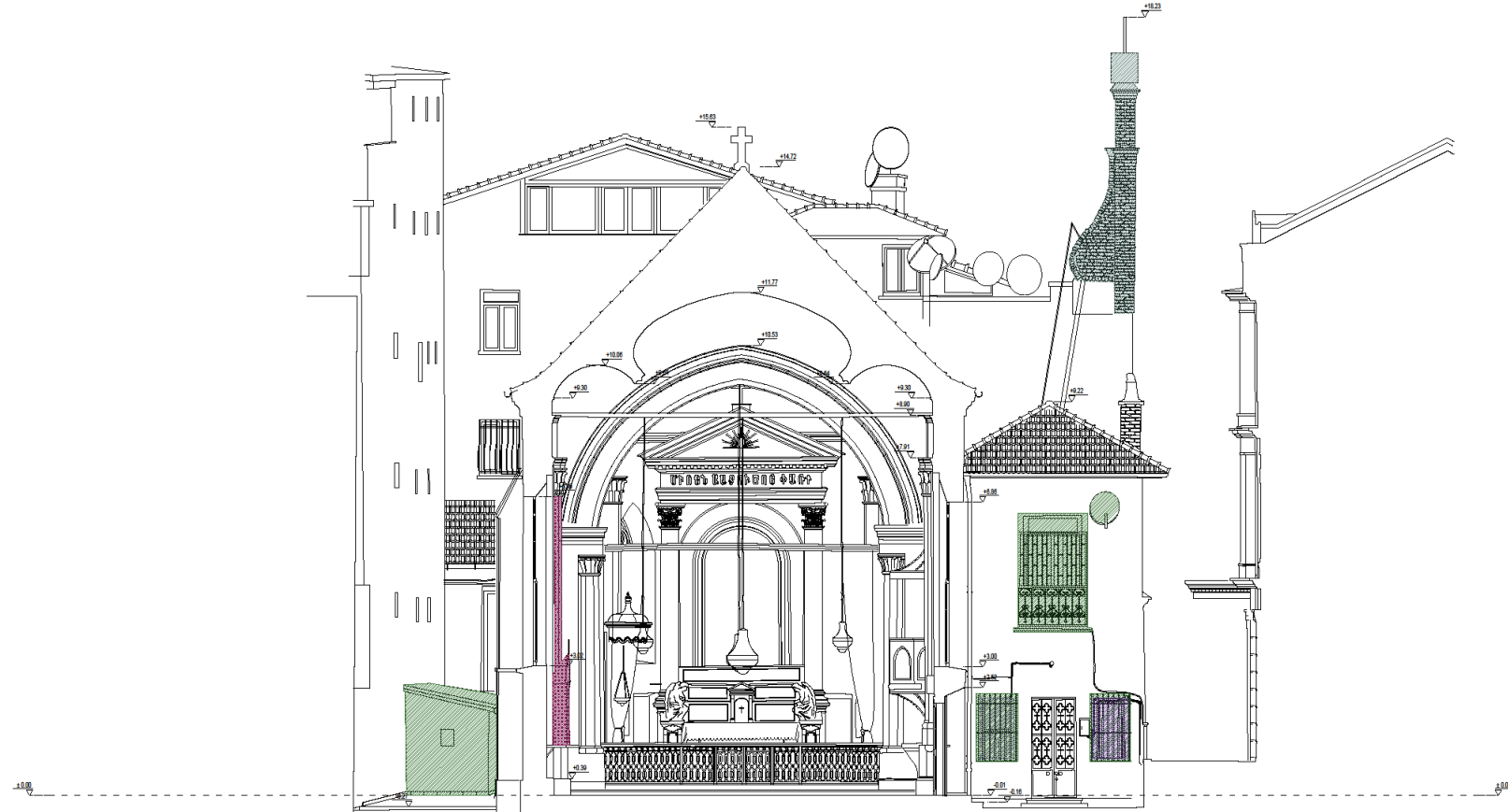
EYLÜL 2020

C-C KESİTİ

D-D KESİTİ

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
RESTORASYON
YÜKSEK LİSANS
PROGRAMI
TEZ ÇALIŞMASI

İSTANBUL BÜYÜKDERE
SURP BOĞOS
ERMENİ KATOLİK KİLİSESİ
KORUMA PROJESİ

TEZ DANIŞMANI:
PROF. DR. DENİZ MAZLUM
HAZIRLAYAN:
GAYE KEPİÇ 502151209

TAŞIYICI SİSTEMDE GÖRÜLEN BOZULMALAR

- Kesit Kaybı
- Strüktürel Çatlak

MALZEMELERDE GÖRÜLEN BOZULMALAR

- Kopma
- Korozyon
- Yüzey Kirliliği
- Boya Kaybı
- Sıva Kaybı
- Lekelenme
- Tuz Kristalleri
- Yosunlanma
- Boya Kabarması
- Yüzey Kaybı
- Ahşapta Çürüme
- Kavlama

İNSAN KAYNAKLI BOZULMALAR

- Mimari Eleman Kaybı
- Nitelsiz Onarımlar
- Nitelsiz Ekler

Şekil F.16

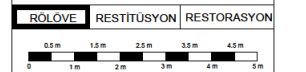
PAFTA ADI (üst):

C-C KESİTİ

PAFTA ADI (alt):

D-D KESİTİ

ÖLÇEK: 1/50

EYLÜL 2020

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

RESTORASYON
YÜKSEK LİSANS
PROGRAMI
TEZ ÇALIŞMASI

İSTANBUL BÜYÜKDERE
SURP BOĞOS
ERMENİ KATOLİK KİLİSESİ
KORUMA PROJESİ

TEZ DANIŞMANI:
PROF. DR. DENİZ MAZLUM
HAZIRLAYAN:
GAYE KEPİÇ 502151209

TAŞIYICI SİSTEMDE GÖRÜLEN BOZULMALAR

- Kesit Kaybı
- Strüktürel Çatlak

MALZEMELERDE GÖRÜLEN BOZULMALAR

- Kopma
- Korozyon
- Yüzey Kirliliği
- Boya Kaybı
- Sıva Kaybı
- Lekelenme
- Tuz Kristalleri
- Yosunlanma
- Boya Kabarması
- Yüzey Kaybı
- Ahşapta Çürüme
- Kavlanma

İNSAN KAYNAKLI BOZULMALAR

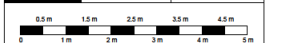
- Mimarî Eleman Kaybı
- Niteliksiz Onarımlar
- Niteliksiz Ekler

Şekil F.17

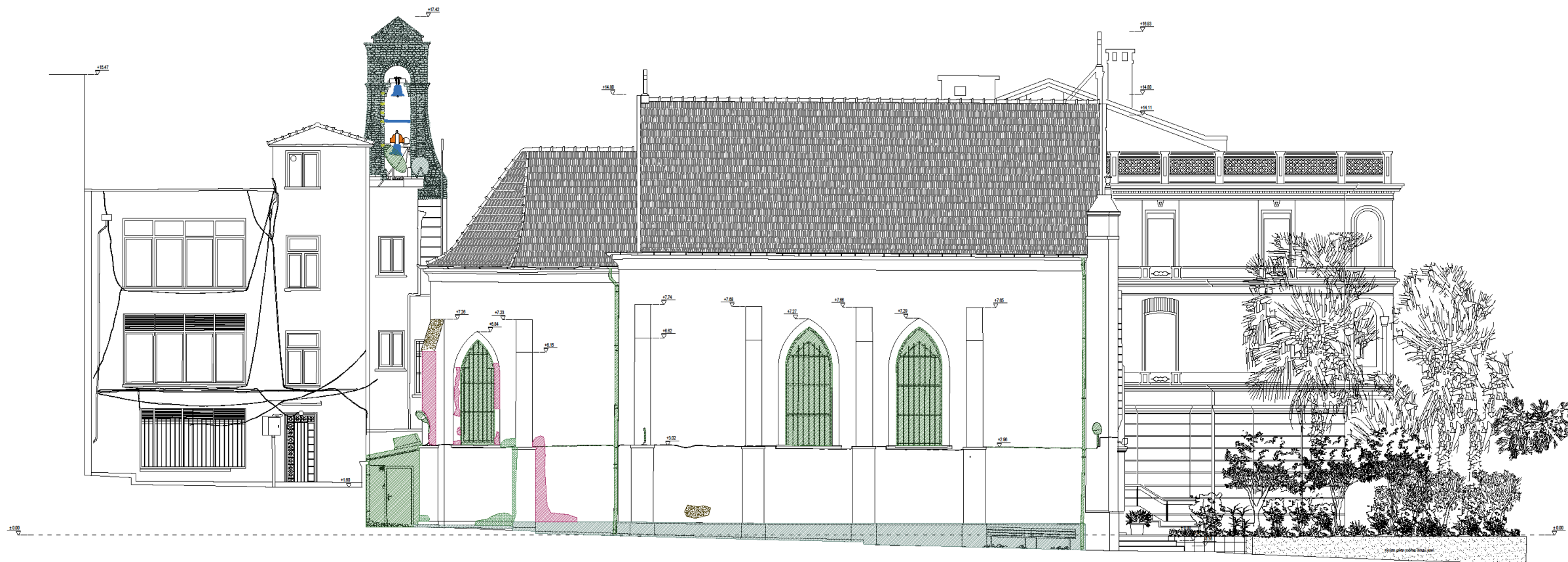
PAFTA ADI:
GÜNEYBATI CEPHESİ

ÖLÇEK: 1/50

RÖLÖVE RESTİTÜSYON RESTORASYON

EYLÜL 2020

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

RESTORASYON
YÜKSEK LİSANS
PROGRAMI
TEZ ÇALIŞMASI

İSTANBUL BÜYÜKDERE
SURP BOĞOS
ERMENİ KATOLİK KİLİSESİ
KORUMA PROJESİ

TEZ DANIŞMANI:
PROF. DR. DENİZ MAZLUM

HAZIRLAYAN:
GAYE KEPİÇ 502151209

TAŞIYICI SİSTEMDE GÖRÜLEN BOZULMALAR

- Kesit Kaybı
- Strüktürel Çatlak

MALZEMELERDE GÖRÜLEN BOZULMALAR

- Kopma
- Korozyon
- Yüzey Kirliliği
- Boya Kaybı
- Sıva Kaybı
- Lekelenme
- Tuz Kristalleri
- Yosunlanma
- Boya Kabarması
- Yüzey Kaybı
- Ahşapta Çürüme
- Kavlanma

İNSAN KAYNAKLI BOZULMALAR

- Mimarî Eleman Kaybı
- Niteliksiz Onarımlar
- Niteliksiz Ekler

Şekil F.18

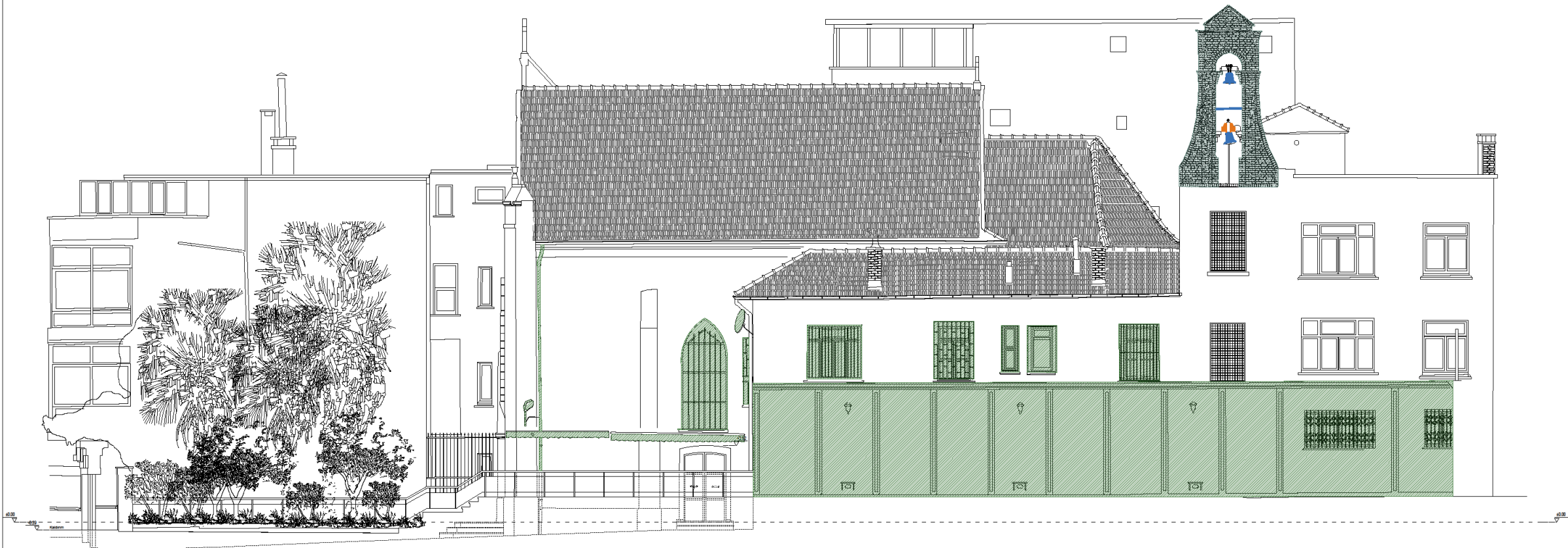
PAFTA ADI:
KUZEYDOĞU CEPHESİ

ÖLÇEK: 1/50

RÖLÖVE RESTİTÜSYON RESTORASYON

EYLÜL 2020

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

RESTORASYON
YÜKSEK LİSANS
PROGRAMI
TEZ ÇALIŞMASI

İSTANBUL BÜYÜKDERE
SURP BOĞOS
ERMENİ KATOLİK KİLİSESİ
KORUMA PROJESİ

TEZ DANIŞMANI:
PROF. DR. DENİZ MAZLUM

HAZIRLAYAN:
GAYE KEPİÇ 502151209

TAŞIYICI SİSTEMDE GÖRÜLEN BOZULMALAR

- Kesit Kaybı
- Strüktürel Çatlak

MALZEMELERDE GÖRÜLEN BOZULMALAR

- Kopma
- Korozyon
- Yüzey Kirliliği
- Boya Kaybı
- Sıva Kaybı
- Lekelenme
- Tuz Kristalleri
- Yosunlanma
- Boya Kabarması
- Yüzey Kaybı
- Ahşapta Çürüme
- Kavlanma

İNSAN KAYNAKLI BOZULMALAR

- Mimarî Eleman Kaybı
- Niteliksiz Onarımlar
- Niteliksiz Ekler

Şekil F.19

PAFTA ADI:
GÜNEYDOĞU CEPHESİ

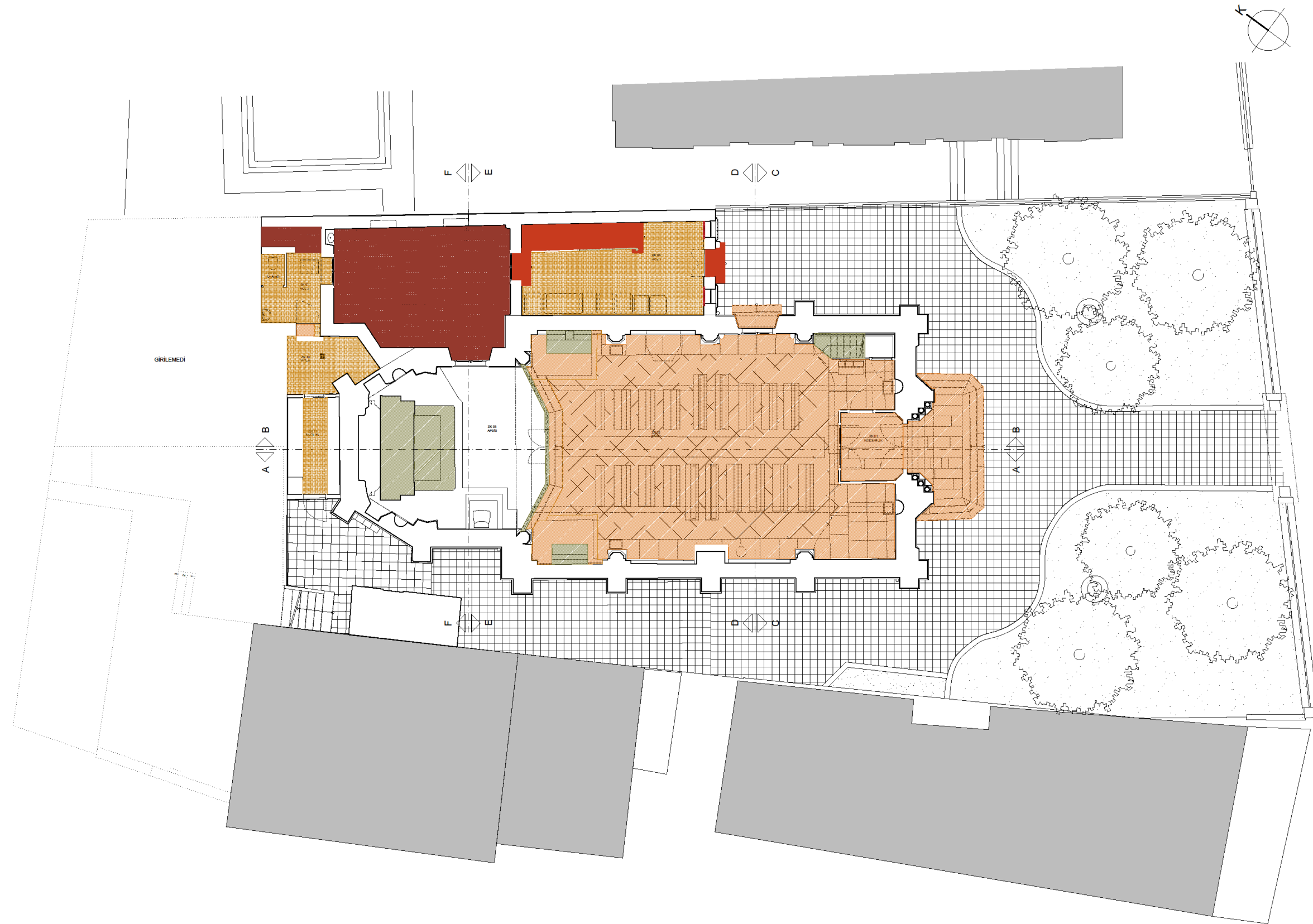
ÖLÇEK: 1/50

RÖLÖVE RESTİTÜSYON RESTORASYON

EYLÜL 2020

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
RESTORASYON
YÜKSEK LİSANS
PROGRAMI
TEZ ÇALIŞMASI

İSTANBUL BÜYÜKDERE
SURP BOĞOS
ERMENİ KATOLİK KİLİSESİ
KORUMA PROJESİ

TEZ DANIŞMANI:
PROF. DR. DENİZ MAZLUM
HAZIRLAYAN:
GAYE KEPİÇ 502151209

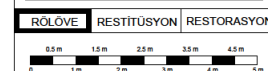
MALZEME LEJANDI

- Memer
- Taş
- Mozak Harcı
- Karo Mozak
- Karosiman
- Dökme Mozak
- Seramik
- Alçı
- Ahşap
- Kiremit
- Tuğla
- Beton
- Demir
- Pirinç
- Çinko
- Alüminyum
- Boyalı Yüzey
- Cam
- PVC
- Membran

Şekil F.20

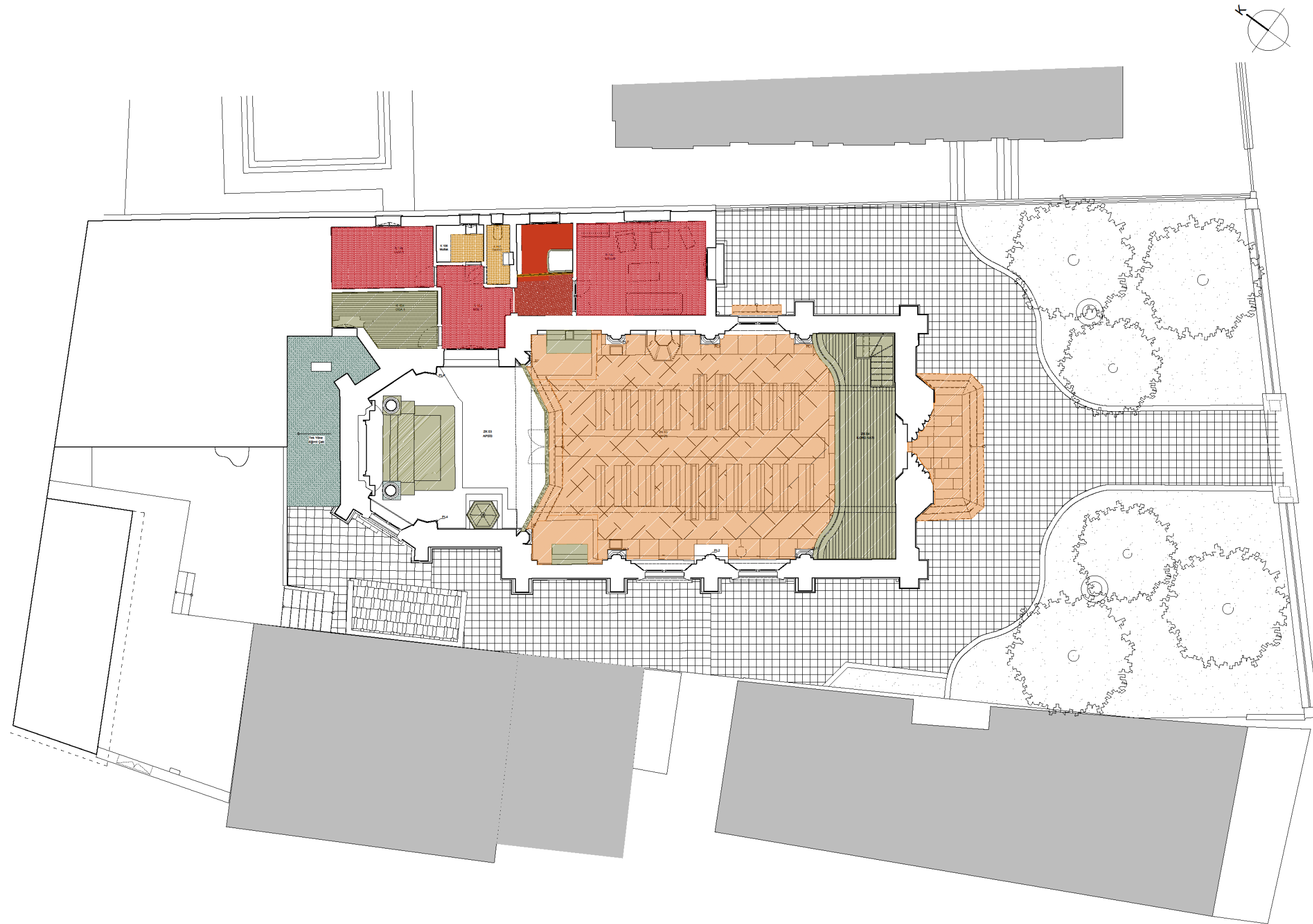

PAFTA ADI:
+1.50 KOTLU PLAN
ÖLÇEK: 1/50

EYLÜL 2020

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

RESTORASYON
YÜKSEK LİSANS
PROGRAMI
TEZ ÇALIŞMASI

İSTANBUL BÜYÜKDERE
SURP BOĞOS
ERMENİ KATOLİK KİLİSESİ
KORUMA PROJESİ

TEZ DANIŞMANI:
PROF. DR. DENİZ MAZLUM

HAZIRLAYAN:
GAYE KEPİÇ 502151209

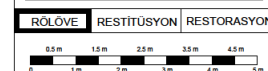
MALZEME LEJANDI

- Memer
- Taş
- Mozak Harcı
- Karo Mozaik
- Karosiman
- Dökme Mozaik
- Seramik
- Alçı
- Ahşap
- Kiremit
- Tuğla
- Beton
- Demir
- Pirinç
- Çinko
- Alüminyum
- Boyalı Yüzey
- Cam
- PVC
- Membran

Şekil F.21

PAFTA ADI:
+4.35/+5.50 KOTLU PLAN
ÖLÇEK: 1/50

EYLÜL 2020

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

RESTORASYON
YÜKSEK LİSANS
PROGRAMI
TEZ ÇALIŞMASI

İSTANBUL BÜYÜKDERE
SURP BOĞOS
ERMENİ KATOLİK KİLİSESİ
KORUMA PROJESİ

TEZ DANIŞMANI:
PROF. DR. DENİZ MAZLUM

HAZIRLAYAN:
GAYE KEPEÇ 502151209

MALZEME LEJANDI

- Memer
- Taş
- Mozak Harcı
- Karo Mozak
- Karosiman
- Dökme Mozak
- Seramik
- Alçı
- Ahşap
- Kiremit
- Tuğla
- Beton
- Demir
- Pirinç
- Çinko
- Alüminyum
- Boyalı Yüzey
- Cam
- PVC
- Membran

Şekil F.22

PAFTA ADI (üst):
A-A KESİTİ

PAFTA ADI (alt):
B-B KESİTİ

ÖLÇEK: 1/50

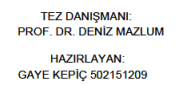
RÖLÖVE RESTİTÜSYON RESTORASYON

0 1.5 3 4.5 6 m

B-B KESİTİ

EYLÜL 2020

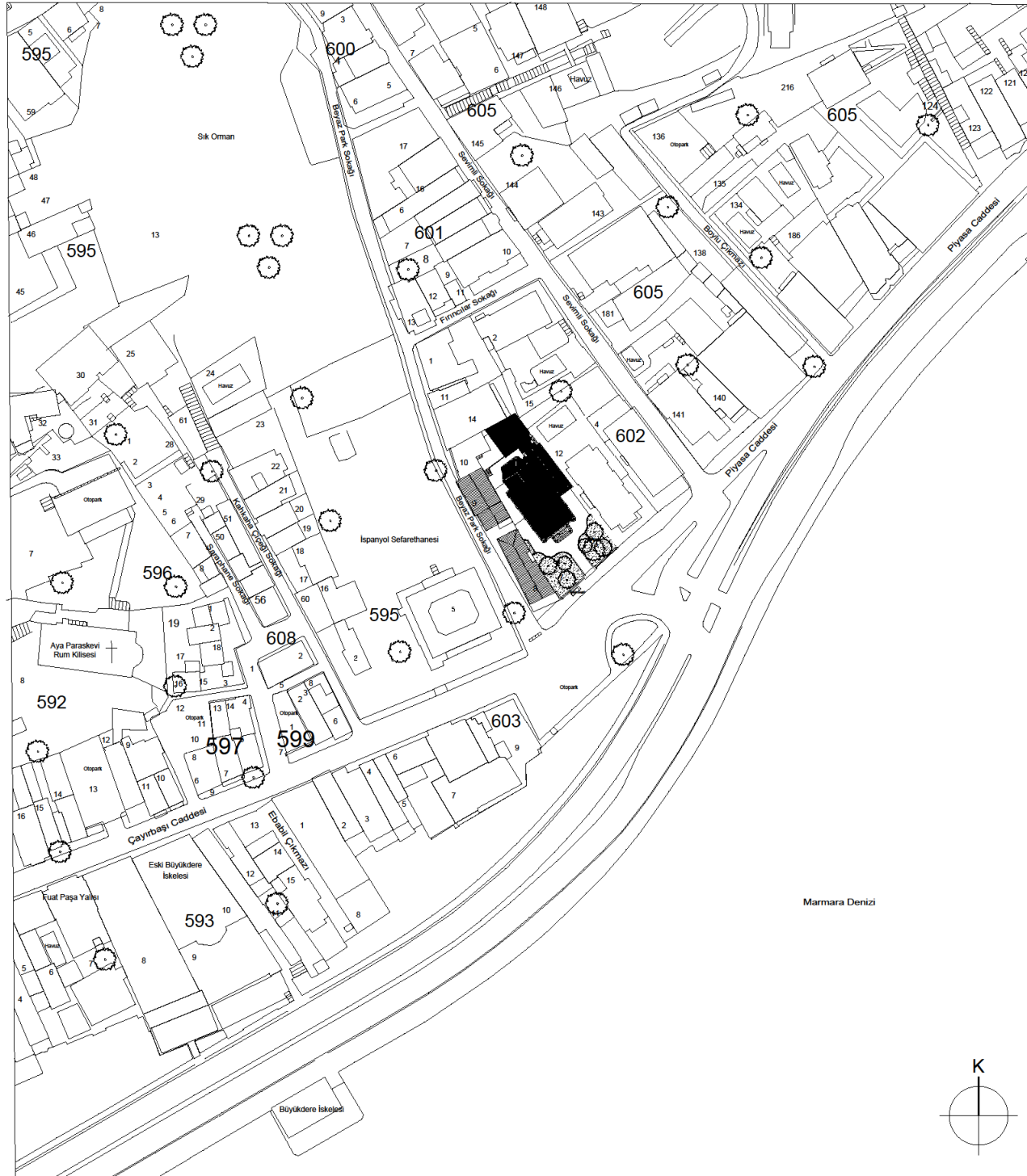

ÖLÇEK: 1/50

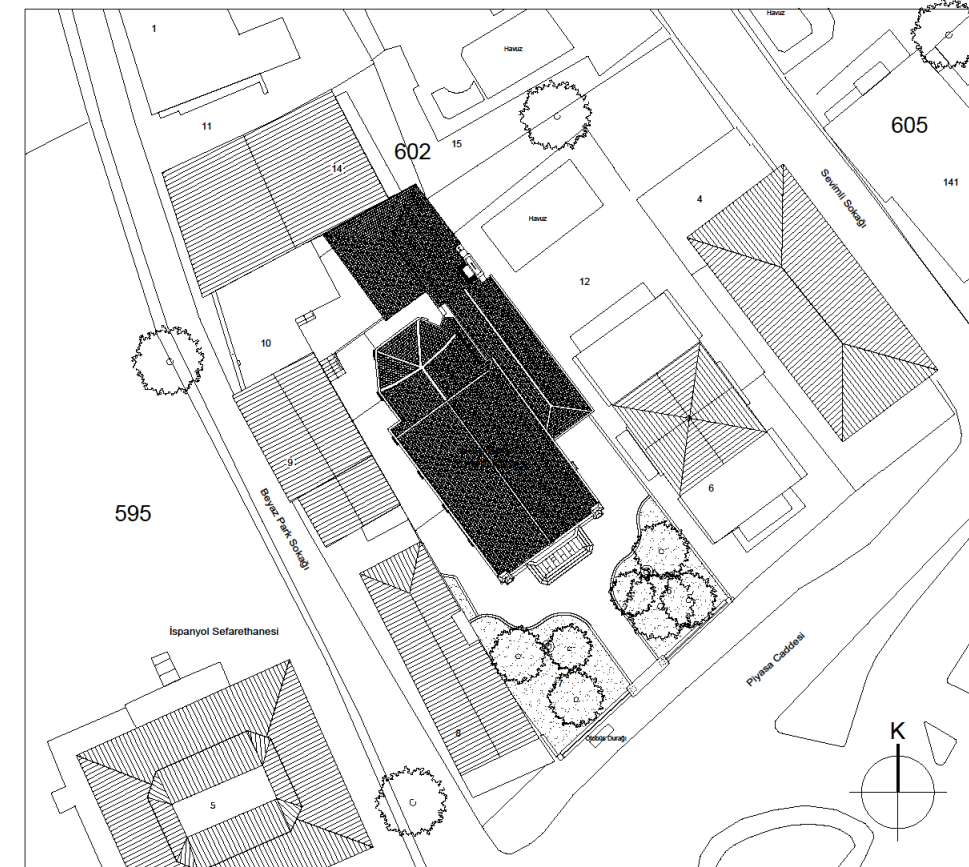
A diagram of a 5m runway. The runway is divided into five segments of alternating black and white. The segments are labeled with their lengths: 0.5 m, 1.5 m, 2.5 m, 3.5 m, and 4.5 m. The total length is 5 m.

EYLÜL 2020

VAZİYET PLANI ÖLÇEK: 1/500

VAZİYET PLANI ÖLÇEK: 1/200

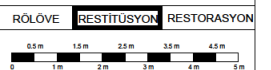
İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
RESTORASYON
YÜKSEK LİSANS
PROGRAMI
TEZ ÇALIŞMASI

İSTANBUL BÜYÜKDERE
SURP BOĞOS
ERMENİ KATOLİK KİLİSESİ
KORUMA PROJESİ

TEZ DANIŞMANI:
PROF. DR. DENİZ MAZLUM
HAZIRLAYAN:
GAYE KEPEÇ 502151209

Şekil F.24

PAFTA ADI (sol):
VAZİYET PLANI ÖLÇEK: 1/500
PAFTA ADI (sağ):
VAZİYET PLANI ÖLÇEK: 1/200

EYLÜL 2020

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

RESTORASYON
YÜKSEK LİSANS
PROGRAMI
TEZ ÇALIŞMASI

İSTANBUL BÜYÜKDERE
SURP BOĞOS
ERMENİ KATOLİK KİLİSESİ
KORUMA PROJESİ

TEZ DANIŞMANI:
PROF. DR. DENİZ MAZLUM

HAZIRLAYAN:
GAYE KEPEÇ 502151209

Şekil F.25

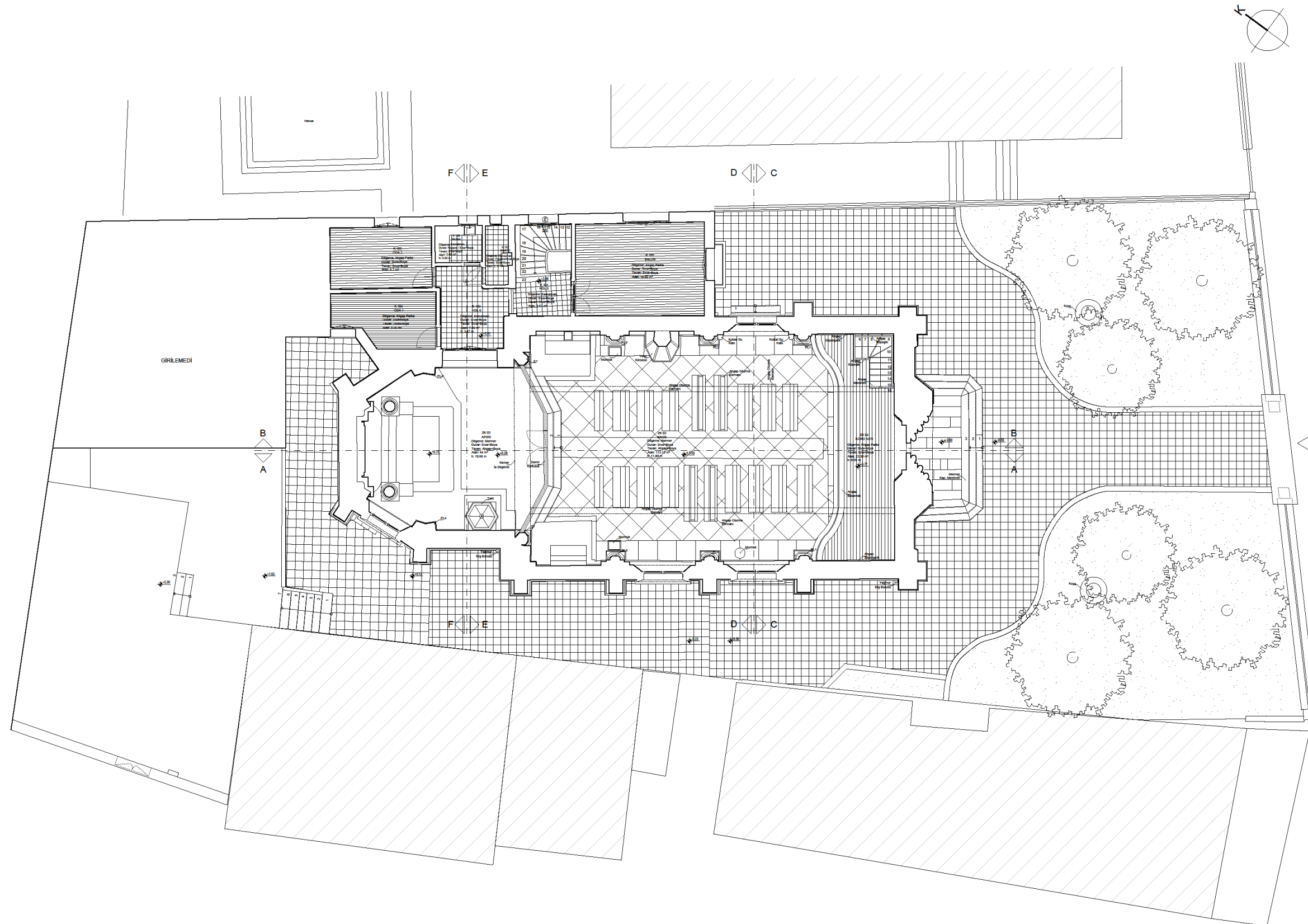
PAFTA ADI:
+1.50 KOTLU PLAN
ÖLÇEK: 1/50

RÖLÖVE RESTİTÜSYON RESTORASYON

EYLÜL 2020

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

RESTORASYON
YÜKSEK LİSANS
PROGRAMI
TEZ ÇALIŞMASI

İSTANBUL BÜYÜKDERE
SURP BOĞOS
ERMENİ KATOLİK KİLİSESİ
KORUMA PROJESİ

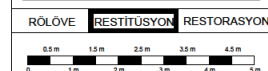
TEZ DANIŞMANI:
PROF. DR. DENİZ MAZLUM

HAZIRLAYAN:
GAYE KEPIÇ 502151209

Şekil F.26

PAFTA ADI:
+4.35/+5.50 KOTLU PLAN
ÖLÇEK: 1/50

EYLÜL 2020

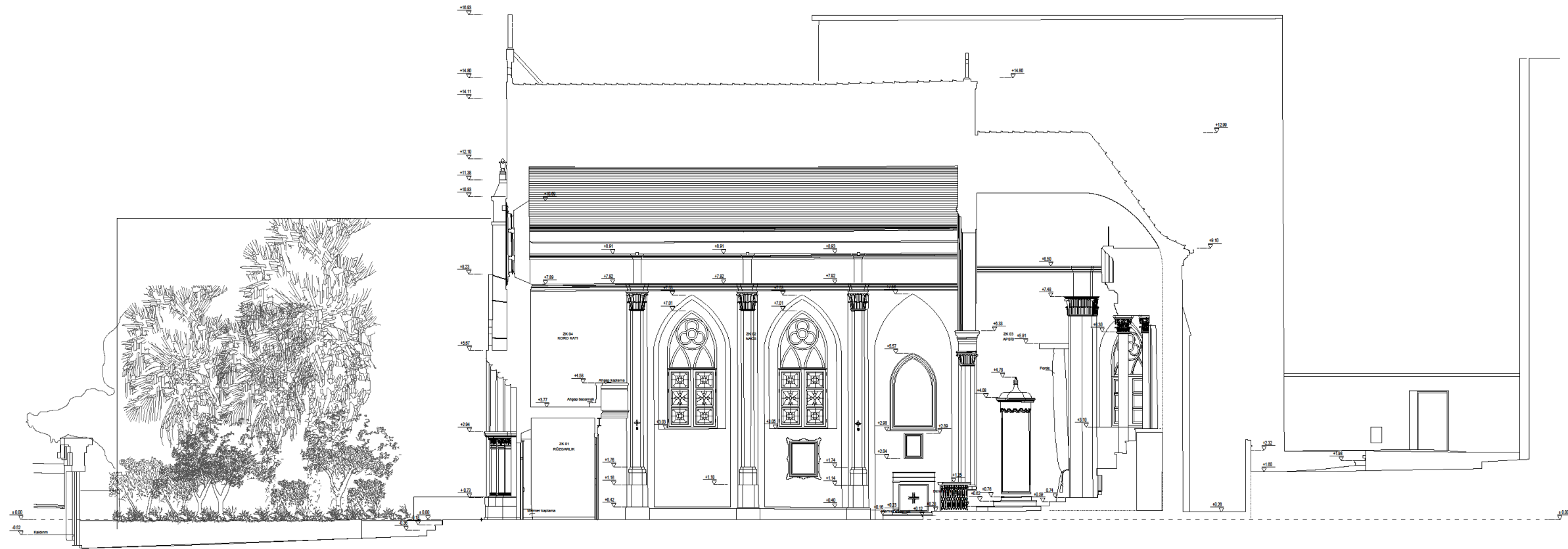
İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

RESTORASYON
YÜKSEK LİSANS
PROGRAMI
TEZ ÇALIŞMASI

İSTANBUL BÜYÜKDERE
SURP BOĞOS
ERMENİ KATOLİK KİLİSESİ
KORUMA PROJESİ

TEZ DANIŞMANI:
PROF. DR. DENİZ MAZLUM

HAZIRLAYAN:
GAYE KEPEÇ 502151209

A-A KESİTİ

B-B KESİTİ

Şekil F.27

PAFTA ADI (üst):
A-A KESİTİ

PAFTA ADI (alt):
B-B KESİTİ

ÖLÇEK: 1/50

RÖLÖVE RESTİTÜSYON RESTORASYON

0.5 m 1.5 m 2.5 m 3.5 m 4.5 m

EYLÜL 2020

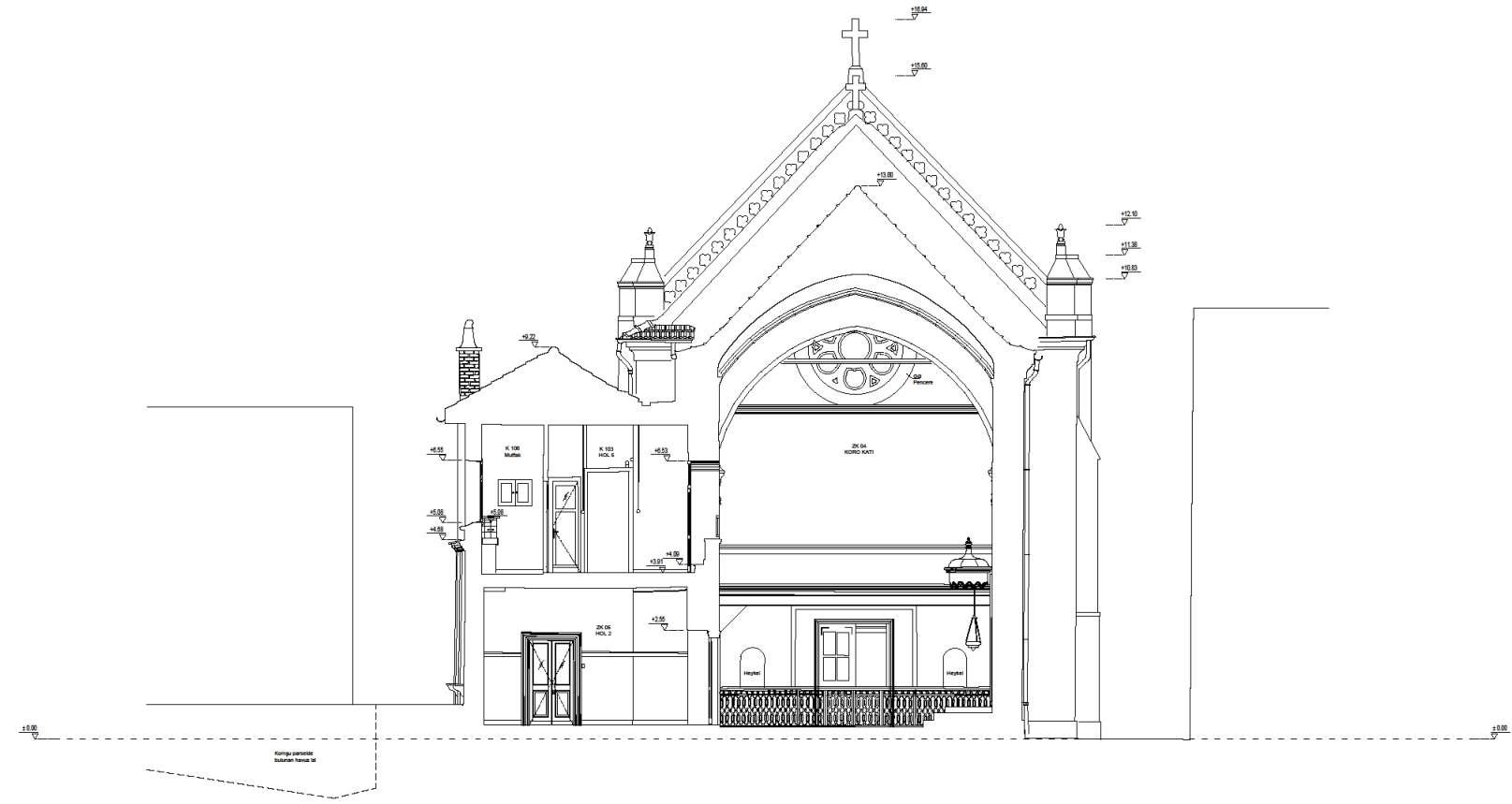
İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

RESTORASYON
YÜKSEK LİSANS
PROGRAMI
TEZ ÇALIŞMASI

İSTANBUL BÜYÜKDERE
SURP BOĞOS
ERMENİ KATOLİK KİLİSESİ
KORUMA PROJESİ

TEZ DANIŞMANI:
PROF. DR. DENİZ MAZLUM

HAZIRLAYAN:
GAYE KEPIÇ 502151209

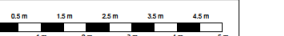
Şekil F.28

PAFTA ADI (üst):
E-E KESİTİ

PAFTA ADI (alt):
F-F KESİTİ

ÖLÇEK: 1/50

RÖLÖVE RESTİTÜSYON RESTORASYON

EYLÜL 2020

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
RESTORASYON
YÜKSEK LİSANS
PROGRAMI
TEZ ÇALIŞMASI

İSTANBUL BÜYÜKDERE
SURP BOĞOS
ERMENİ KATOLİK KİLİSESİ
KORUMA PROJESİ

TEZ DANIŞMANI:
PROF. DR. DENİZ MAZLUM
HAZIRLAYAN:
GAYE KEPIÇ 502151209

Şekil F.29

PAFTA ADI (üst):
C-C KESİTİ

PAFTA ADI (alt):
D-D KESİTİ

ÖLÇEK: 1/50

RÖLÖVE RESTİTÜSYON RESTORASYON

0.5 m 1.5 m 2.5 m 3.5 m 4.5 m
0 1 m 2 m 3 m 4 m 5 m

EYLÜL 2020

C-C KESİTİ

D-D KESİTİ

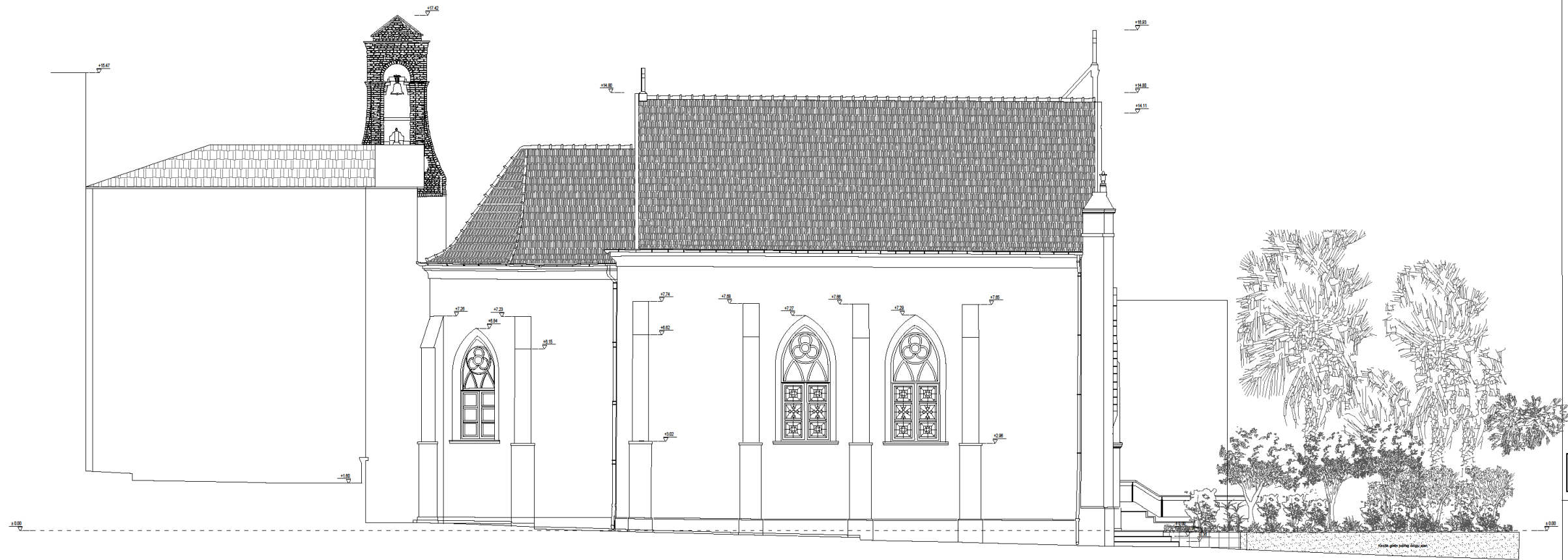

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
RESTORASYON
YÜKSEK LİSANS
PROGRAMI
TEZ ÇALIŞMASI

İSTANBUL BÜYÜKDERE
SURP BOĞOS
ERMENİ KATOLİK KİLİSESİ
KORUMA PROJESİ

TEZ DANIŞMANI:
PROF. DR. DENİZ MAZLUM
HAZIRLAYAN:
GAYE KEPEÇ 502151209

Şekil F.30

PAFTA ADI:
GÜNEYBATI CEPHESİ

ÖLÇEK: 1/50

RÖLÖVE RESTİTÜSYON RESTORASYON

0.5 m 1.5 m 2.5 m 3.5 m 4.5 m
0 1 2 3 4 5 m

EYLÜL 2020

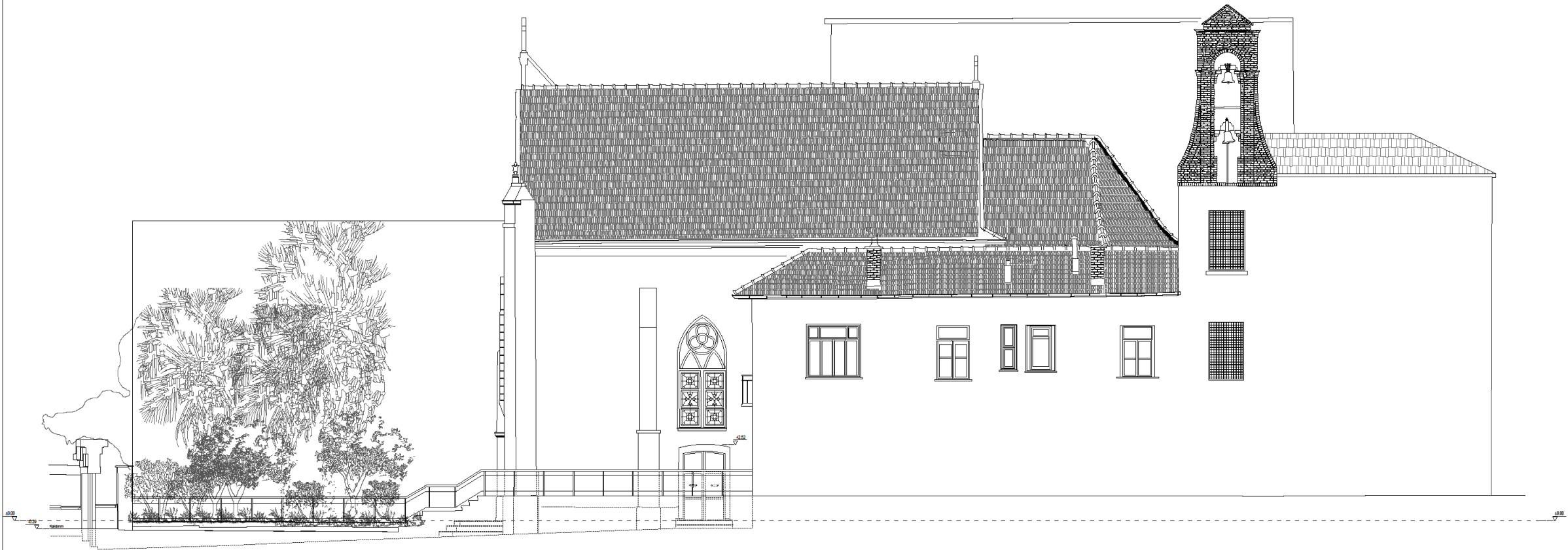

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
RESTORASYON
YÜKSEK LİSANS
PROGRAMI
TEZ ÇALIŞMASI

İSTANBUL BÜYÜKDERE
SURP BOĞOS
ERMENİ KATOLİK KİLİSESİ
KORUMA PROJESİ

TEZ DANIŞMANI:
PROF. DR. DENİZ MAZLUM

HAZIRLAYAN:
GAYE KEPIÇ 502151209

Şekil F.31

PAFTA ADI:
KUZEYDOĞU CEPHESİ

ÖLÇEK: 1/50

RÖLÖVE **RESTİTÜSYON** RESTORASYON

0.5 m 1.5 m 2.5 m 3.5 m 4.5 m
0 1 2 3 4 5 m

EYLÜL 2020

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
RESTORASYON
YÜKSEK LİSANS
PROGRAMI
TEZ ÇALIŞMASI

İSTANBUL BÜYÜKDERE
SURP BOĞOS
ERMENİ KATOLİK KİLİSESİ
KORUMA PROJESİ

TEZ DANIŞMANI:
PROF. DR. DENİZ MAZLUM

HAZIRLAYAN:
GAYE KEPIÇ 502151209

Şekil F.32

PAFTA ADI:
GÜNEYDOĞU CEPHESİ

ÖLÇEK: 1/50

RÖLÖVE RESTİTÜSYON RESTORASYON

EYLÜL 2020

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
RESTORASYON
YÜKSEK LİSANS
PROGRAMI
TEZ ÇALIŞMASI

İSTANBUL BÜYÜKDERE
SURP BOĞOS
ERMENİ KATOLİK KİLİSESİ
KORUMA PROJESİ

TEZ DANIŞMANI:
PROF. DR. DENİZ MAZLUM

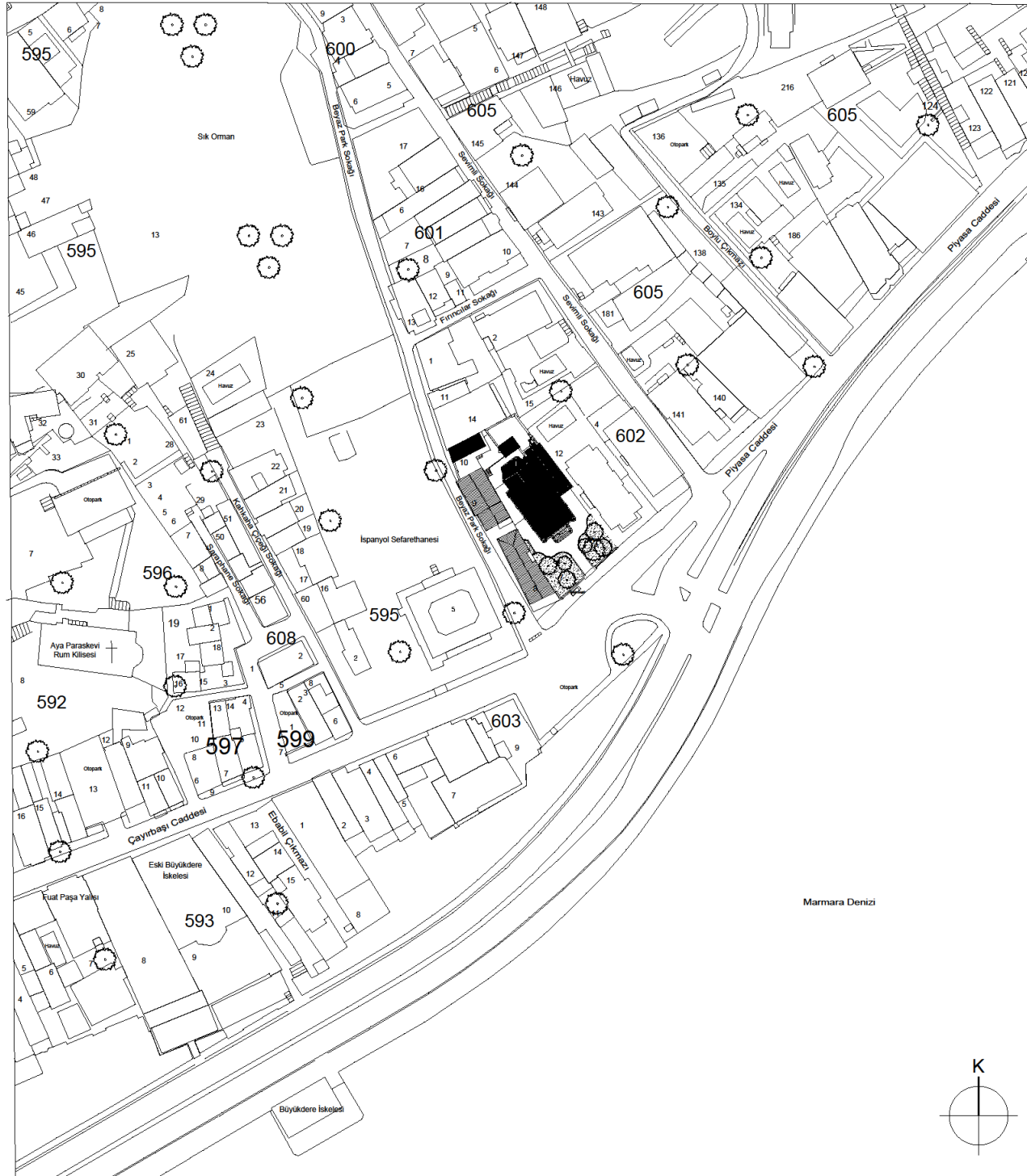
HAZIRLAYAN:
GAYE KEPEÇ 502151209

Şekil F.33

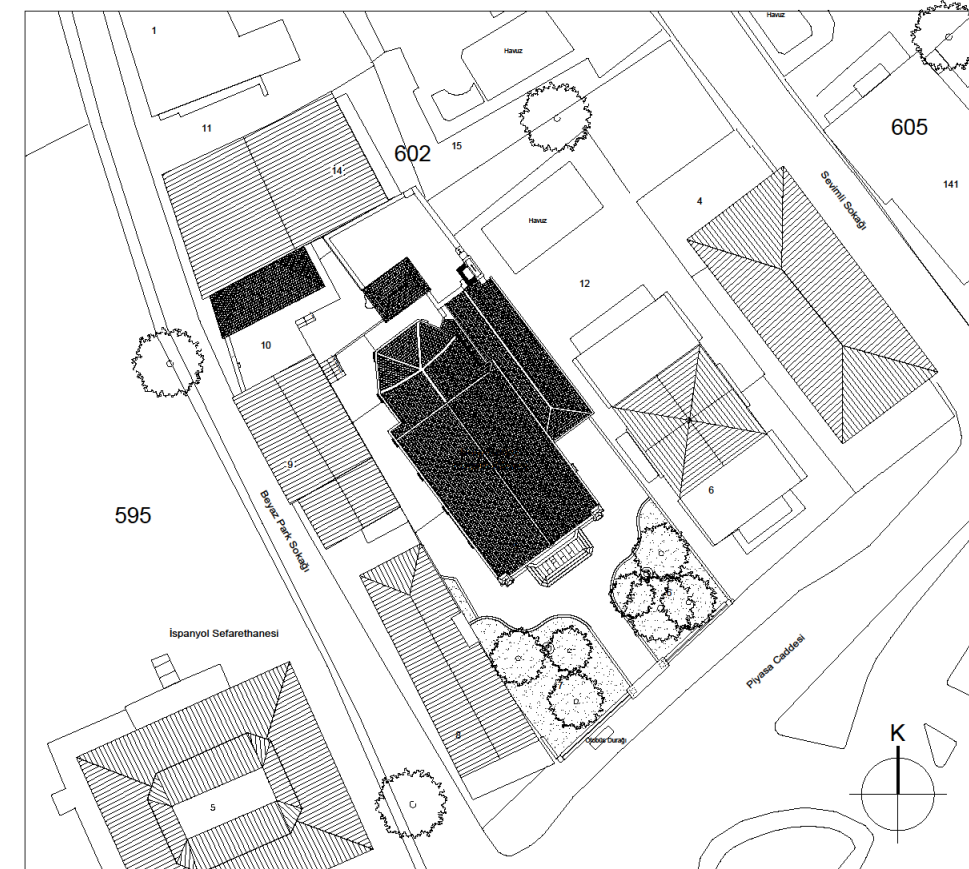
PAFTA ADI (sol):
VAZİYET PLANI ÖLÇEK: 1/500
PAFTA ADI (sağ):
VAZİYET PLANI ÖLÇEK: 1/200

RÖLÖVE RESTİTÜSYON RESTORASYON

EYLÜL 2020

VAZİYET PLANI ÖLÇEK: 1/500

VAZİYET PLANI ÖLÇEK: 1/200

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

RESTORASYON
YÜKSEK LİSANS
PROGRAMI
TEZ ÇALIŞMASI

İSTANBUL BÜYÜKDERE
SURP BOĞOS
ERMENİ KATOLİK KİLİSESİ
KORUMA PROJESİ

TEZ DANIŞMANI:
PROF. DR. DENİZ MAZLUM

HAZIRLAYAN:
GAYE KEPEÇ 502151209

Şekil F.34

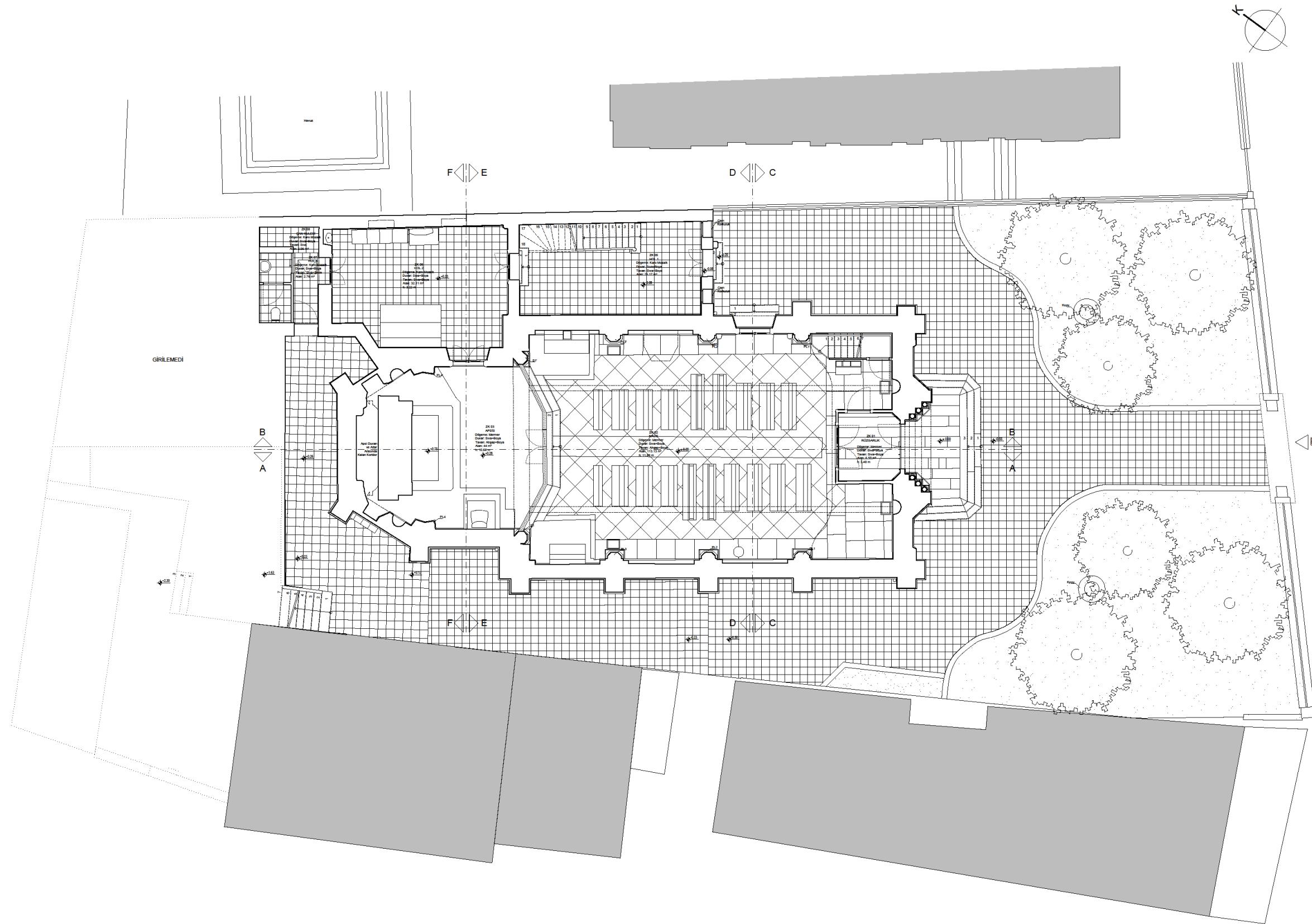

PAFTA ADI:
+1.50 KOTLU PLAN
ÖLÇEK: 1/50

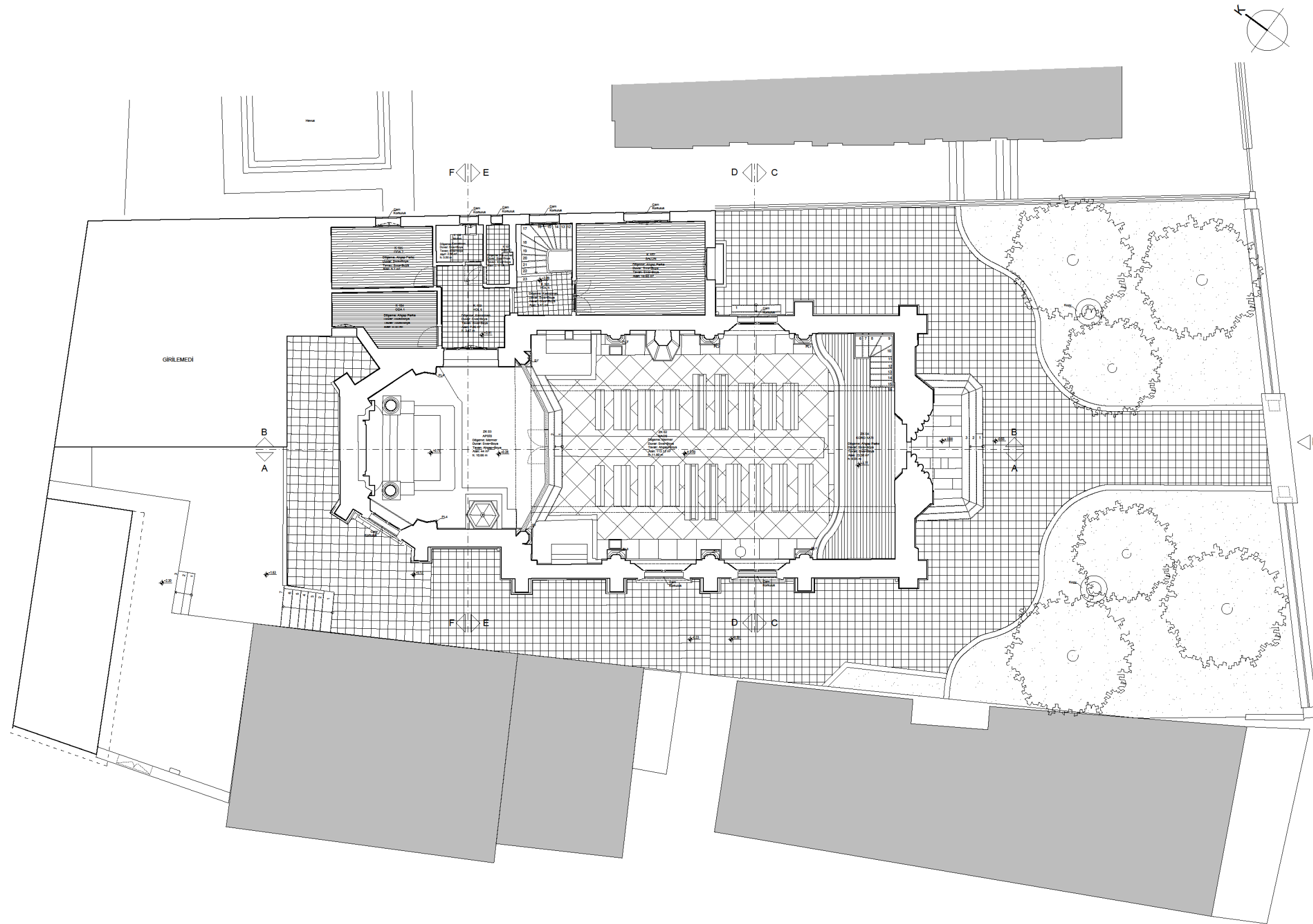
RÖLÖVE RESTİTÜSYON RESTORASYON

EYLÜL 2020

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

RESTORASYON
YÜKSEK LİSANS
PROGRAMI
TEZ ÇALIŞMASI

İSTANBUL BÜYÜKDERE
SURP BOĞOS
ERMENİ KATOLİK KİLİSESİ
KORUMA PROJESİ

TEZ DANIŞMANI:
PROF. DR. DENİZ MAZLUM

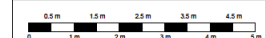
HAZIRLAYAN:
GAYE KEPEÇ 502151209

Şekil F.35

PAFTA ADI:
+4.35/+5.50 KOTLU PLAN
ÖLÇEK: 1/50

RÖLÖVE RESTİTÜSYON RESTORASYON

EYLÜL 2020

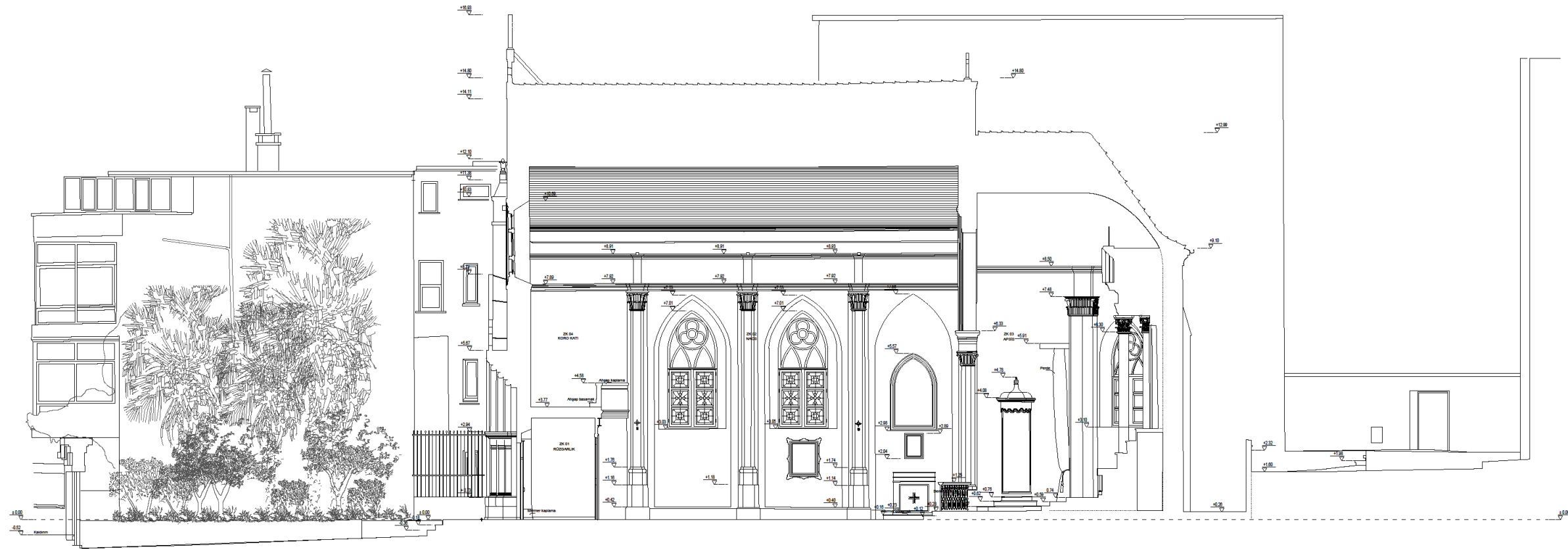
İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

RESTORASYON
YÜKSEK LİSANS
PROGRAMI
TEZ ÇALIŞMASI

İSTANBUL BÜYÜKDERE
SURP BOĞOS
ERMENİ KATOLİK KİLİSESİ
KORUMA PROJESİ

TEZ DANIŞMANI:
PROF. DR. DENİZ MAZLUM

HAZIRLAYAN:
GAYE KEPİÇ 502151209

A-A KESİTİ

B-B KESİTİ

Şekil F.36

PAFTA ADI (üst):
A-A KESİTİ

PAFTA ADI (alt):
B-B KESİTİ

ÖLÇEK: 1/50

RÖLÖVE RESTİTÜSYON RESTORASYON

0 5 m 10 m 15 m 20 m 25 m 30 m 35 m 40 m 45 m 50 m

EYLÜL 2020

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

RESTORASYON
YÜKSEK LİSANS
PROGRAMI
TEZ ÇALIŞMASI

İSTANBUL BÜYÜKDERE
SURP BOĞOS
ERMENİ KATOLİK KİLİSESİ
KORUMA PROJESİ

TEZ DANIŞMANI:
PROF. DR. DENİZ MAZLUM

HAZIRLAYAN:
GAYE KEPEÇ 502151209

E-E KESİTİ

F-F KESİTİ

Şekil F.37

PAFTA ADI (üst):
E-E KESİTİ

PAFTA ADI (alt):
F-F KESİTİ

ÖLÇEK: 1/50

RÖLÖVE RESTİTÜSYON RESTORASYON

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

RESTORASYON
YÜKSEK LİSANS
PROGRAMI
TEZ ÇALIŞMASI

İSTANBUL BÜYÜKDERE
SURP BOĞOS
ERMENİ KATOLİK KİLİSESİ
KORUMA PROJESİ

TEZ DANIŞMANI:
PROF. DR. DENİZ MAZLUM

HAZIRLAYAN:
GAYE KEPİÇ 502151209

C-C KESİTİ

D-D KESİTİ

Şekil F.38

PAFTA ADI (üst):
C-C KESİTİ

PAFTA ADI (alt):
D-D KESİTİ

ÖLÇEK: 1/50

RÖLÖVE RESTİTÜSYON RESTORASYON

EYLÜL 2020

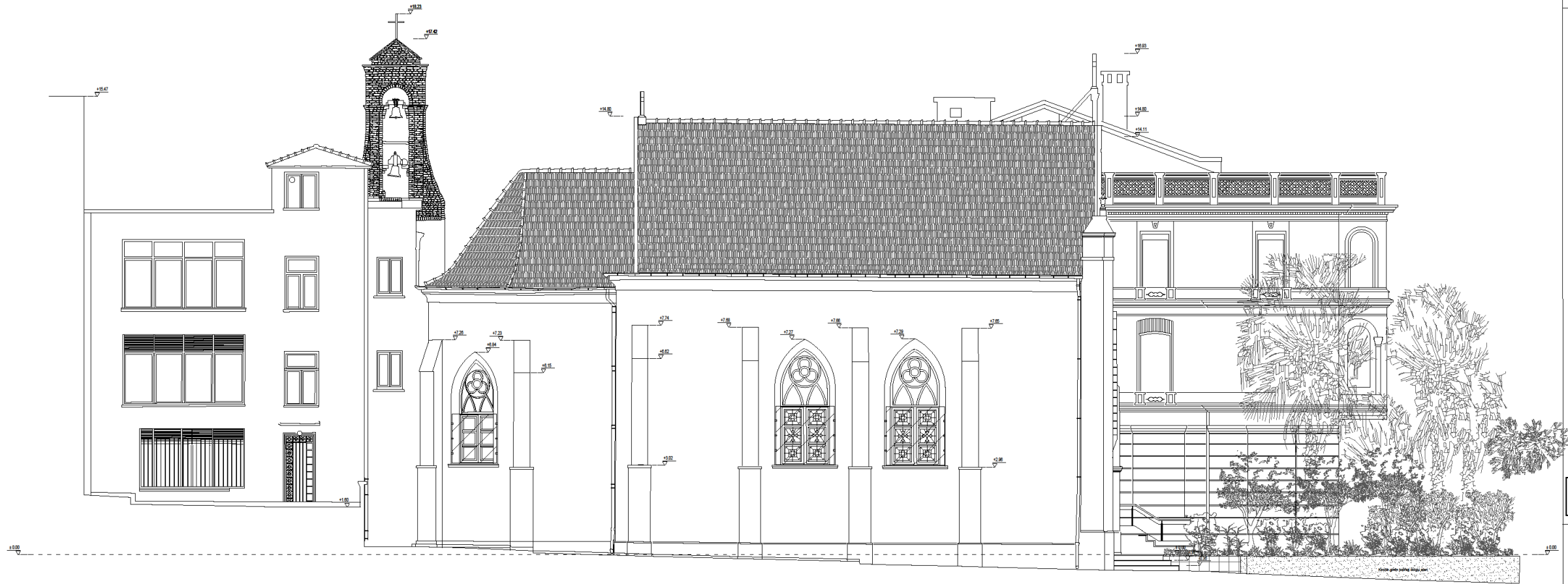
İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

RESTORASYON
YÜKSEK LİSANS
PROGRAMI
TEZ ÇALIŞMASI

İSTANBUL BÜYÜKDERE
SURP BOĞOS
ERMENİ KATOLİK KİLİSESİ
KORUMA PROJESİ

TEZ DANIŞMANI:
PROF. DR. DENİZ MAZLUM

HAZIRLAYAN:
GAYE KEPEÇ 502151209

Şekil F.39

PAFTA ADI:
GÜNEYBATI CEPHESİ

ÖLÇEK: 1/50

RÖLÖVE RESTİTÜSYON RESTORASYON

EYLÜL 2020

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

RESTORASYON
YÜKSEK LİSANS
PROGRAMI
TEZ ÇALIŞMASI

İSTANBUL BÜYÜKDERE
SURP BOĞOS
ERMENİ KATOLİK KİLİSESİ
KORUMA PROJESİ

TEZ DANIŞMANI:
PROF. DR. DENİZ MAZLUM

HAZIRLAYAN:
GAYE KEPEÇ 502151209

Şekil F.40

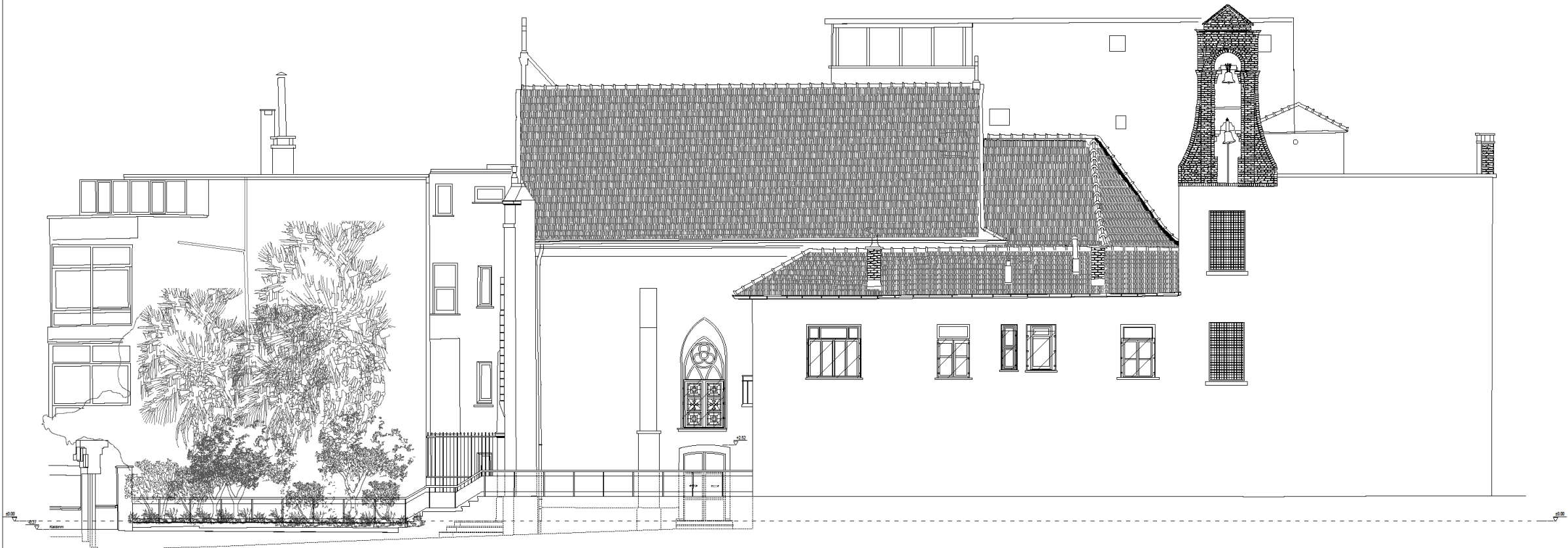
PAFTA ADI:
KUZEYDOĞU CEPHESİ

ÖLÇEK: 1/50

RÖLÖVE RESTİTÜSYON RESTORASYON

EYLÜL 2020

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

RESTORASYON
YÜKSEK LİSANS
PROGRAMI
TEZ ÇALIŞMASI

İSTANBUL BÜYÜKDERE
SURP BOĞOS
ERMENİ KATOLİK KİLİSESİ
KORUMA PROJESİ

TEZ DANIŞMANI:
PROF. DR. DENİZ MAZLUM

HAZIRLAYAN:
GAYE KEPIÇ 502151209

Şekil F.41

PAFTA ADI:
GÜNEYDOĞU CEPHESİ

ÖLÇEK: 1/50

RÖLÖVE RESTİTÜSYON RESTORASYON

EYLÜL 2020

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
RESTORASYON
YÜKSEK LİSANS
PROGRAMI
TEZ ÇALIŞMASI

İSTANBUL BÜYÜKDERE
SURP BOĞOS
ERMEKİ KATOLİK KİLİSESİ
KORUMA PROJESİ

TEZ DANIŞMANI:
PROF. DR. DENİZ MAZLUM

HAZIRLAYAN:
GAYE KEPEÇ 502151209

TAŞIYICI SİSTEM MÜDAHALELERİ

Sağlamlaştırma
Strüktürel patlakların enjeksiyon yöntemi ile;
kesilme plakların bütünlükleri ile sağlamlaştırılması.

Yenileme
niteliksiz eklerin uzaklaştırılması
ve malzemelerin yenilenmesi

MALZEME MÜDAHALELERİ

Boyalı - Sıvalı Yüzey Temizliği ve Bütünlük
niteliksiz boyaların nasırlanması ve yüzeyin özgün malzeme ile uyumlu şekilde bütünlük.

Boyalı - Sıvalı Yüzeyde Leke Temizliği
genel yüzey temizliği dışında; nem, pis, tuz gibi
etkenler nedeniyle oluşan lekeli yüzeylerin
mekanik ve kimyasal yöntemlerle temizlenmesi.

Metal Temizliği
metal yüzeylerde korozyonun mekanik ve kimyasal
yöntemlerle temizlenmesi, yüzeyin özgün malzeme ile
uyumlu malzeme ile boyanması

Biyolojik Oluşumların Temizlenmesi
mekanik ve kimyasal yöntemlerle biyolojik
oluşumların yapının uzaklaştırılması

Bütünlük
Yapının özgün mimari eleman ve yüzeylerin özgün
detay ve malzeme ile uyumlu şekilde bütünlük.

MİMARİ MÜDAHALELER

Yeniden Üretim
Yapının özgün mimari elemanların özgün detay ve
malzemeleri ile yeniden üretilmesi.

Çağdaş Malzeme ve Donatıların Eklenmesi
Yapının mevcut ihtiyaçlarına cevap verecek
donatıların yapıya zarar vermeyecek şekilde çağdaş
malzeme ve detaylar ile üretilmesi.

Niteliksiz eklerin kaldırılması
yapının özgünlüğünü olumsuz etkileyen mimari
elemanlar, donatılar, ince yapı elemanlarının yapıya
zarar vermeden kaldırılması.

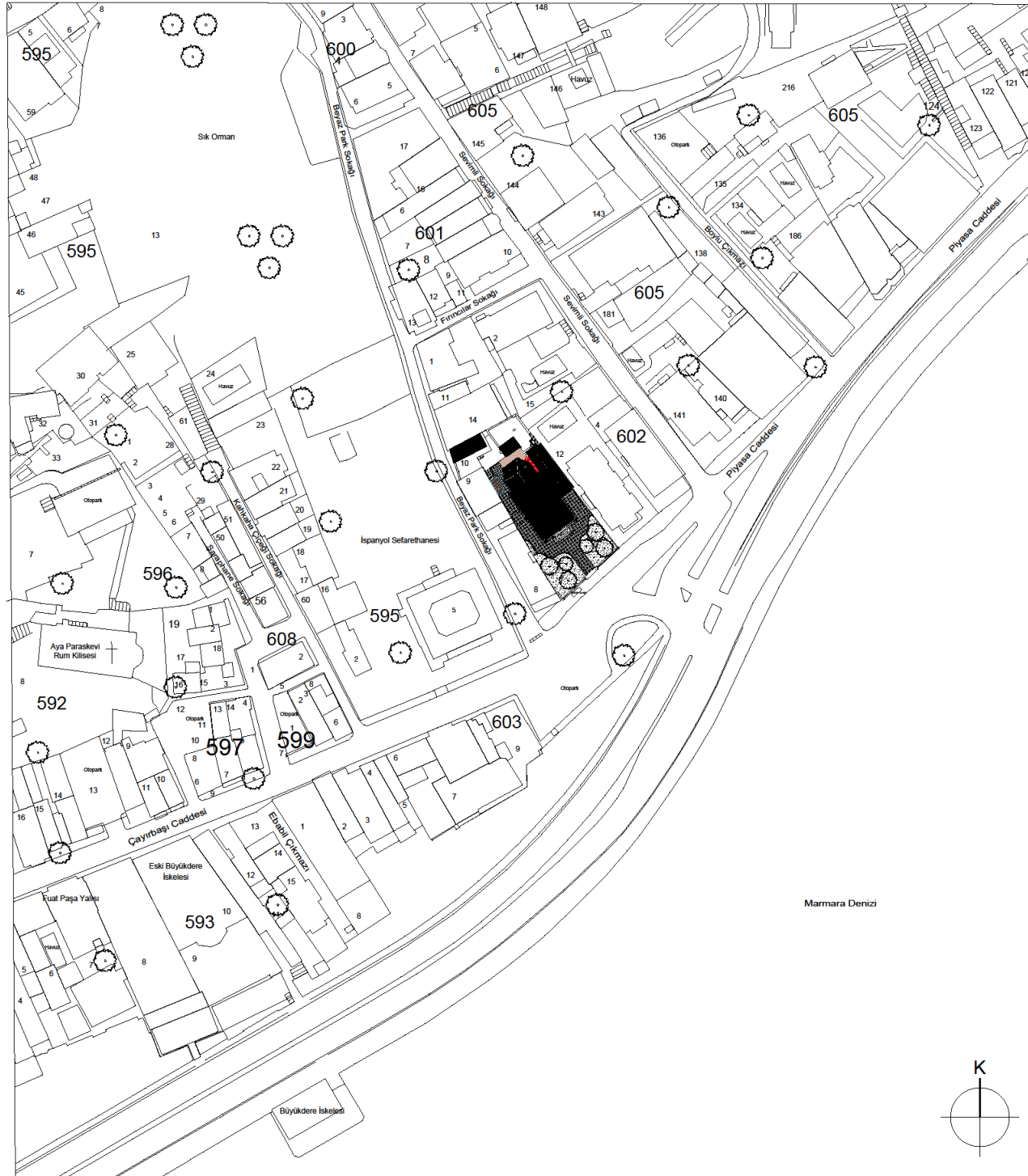
Şekil F.42

PAFTA ADI (sol):
VAZİYET PLANI ÖLÇEK: 1/500
PAFTA ADI (sağ):
VAZİYET PLANI ÖLÇEK: 1/200

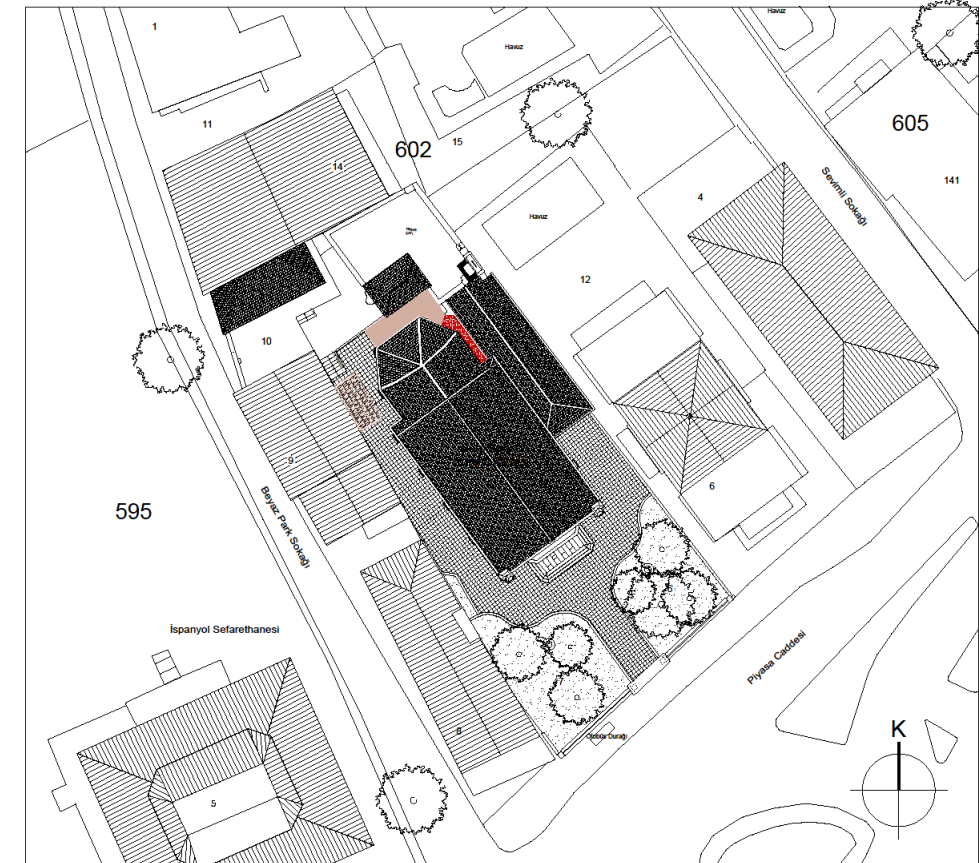
RÖLÖVE RESTİTÜSYON RESTORASYON

0 5 m 10 m 15 m 20 m 25 m 30 m 35 m 40 m 45 m 50 m

EYLÜL 2020

VAZİYET PLANI ÖLÇEK: 1/500

VAZİYET PLANI ÖLÇEK: 1/200

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

RESTORASYON
YÜKSEK LİSANS
PROGRAMI
TEZ ÇALIŞMASI

İSTANBUL BÜYÜKDERE
SURP BOĞOS
ERMENİ KATOLİK KİLİSESİ
KORUMA PROJESİ

TEZ DANIŞMANI:
PROF. DR. DENİZ MAZLUM

HAZIRLAYAN:
GAYE KEPİÇ 502151209

TAŞIYICI SİSTEM MÜDAHALELERİ

Sağlamlaştırma
Strüktürel çatlaqların enjeksiyon yöntemi ile;
kesimci plâstir bölünmesi ile sağlamlaştırılması.

Yenileme
niteliksiz eklerin uzaklaştırılması
ve malzemelerin yenilenmesi

MALZEME MÜDAHALELERİ

**Boyalı - Sıvalı Yüzey Temizliği ve
Bütünlendirme**
niteliksiz boyaların rasıparlanması ve yüzeyin özgün
malzeme ile uyumlu şekilde bütünlendirilmesi.

Boyalı - Sıvalı Yüzeyde Leke Temizliği
genel yüzey temizliği dışında, nem, pas, tuz gibi
etkenler nedeni ile oluşmuş lekeli yüzeylerin
mekanik ve kimyasal yöntemlerle temizlenmesi.

Metal Temizliği
metal yüzeylerde koruyucu mekanik ve kimyasal
yöntemler ile temizlenip, yüzeyin özgün malzeme ile
uyumlu malzeme ile boyanması

Biyolojik Oluşumların Temizlenmesi
mekanik ve kimyasal yöntemlerle biyolojik
oluşumların yapısından uzaklaştırılması

Bütünlendirme
Yitirilmiş özgün mimari eleman ve yüzeylerin özgün
detay ve malzeme ile uyumlu şekilde bütünlendirilmesi.

MİMARİ MÜDAHALELER

Yeniden Üretim
Yitirilmiş özgün mimari elemanların özgün detay ve
malzemeleri ile yeniden üretilmesi.

**Çağdaş Malzeme ve Donatıların
Eklenmesi**
Yapının mevcut ihtiyaçlarına cevap verecek
donatıların yapıya zarar vermeyecek şekilde çağdaş
malzeme ve detaylar ile üretilmesi.

Niteliksiz eklerin kaldırılması
Yapının özgünlüğünü olumsuz etkileyen mimari
elemanlar, donatılar, ince yapı elemanlarının yapıya
zarar vermeden kaldırılması.

Şekil F.43

PAFTA ADI:
+1.50 KOTLU PLAN

ÖLÇEK: 1/50

RÖLÖVE RESTİTÜSYON RESTORASYON

EYLÜL 2020

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

RESTORASYON
YÜKSEK LİSANS
PROGRAMI
TEZ ÇALIŞMASI

İSTANBUL BÜYÜKDERE
SURP BOĞOS
ERMEKİ KATOLİK KİLİSESİ
KORUMA PROJESİ

TEZ DANIŞMANI:
PROF. DR. DENİZ MAZLUM

HAZIRLAYAN:
GAYE KEPEÇ 502151209

TAŞIYICI SİSTEM MÜDAHALELERİ

Sağlamlaştırma
Strüktürel çatlakların enjeksiyon yöntemi ile;
kesilmiş beton bölümlerine ile sağlamlaştırılması.

Yenileme
niteliksiz eklerin uzaklaştırılması
ve malzemelerin yenilenmesi

MALZEME MÜDAHALELERİ

**Boyalı - Sıvalı Yüzey Temizliği ve
Bütünlümesi**
niteliksiz boyaların nasırlanması ve yüzeyin özgün
malzeme ile uyumlu şekilde bütünlümesi.

Boyalı-Sıvalı Yüzeyde Leke Temizliği
genel yüzey temizliği dışında; nem, pas, tuz gibi
etkenler nedeniyle oluşan lekeli yüzeylerin
mekanik ve kimyasal yöntemlerle temizlenmesi.

Metal Temizliği
metal yüzeylerde korozyonun mekanik ve kimyasal
yöntemlerle temizlenmesi, yüzeyin özgün malzeme ile
uyumlu malzeme ile boyanması

Biyojik Oluşumların Temizlenmesi
mekanik ve kimyasal yöntemlerle biyojik
oluşumların yapadan uzaklaştırılması.

Bütünlüme
Yitirmiş özgün mimari eleman ve yüzeylerin özgün
dekor ve malzeme ile uyumlu şekilde bütünlümesi.

MİMARİ MÜDAHALELER

Yeniden Üretim
Yitirmiş özgün mimari elemanların özgün dekor ve
malzemeleri ile yeniden üretimi.

**Çağdaş Malzeme ve Donatıların
Eklenmesi**
Yapının mevcut ihtiyaçlarına cevap vererek
donatılarla yapıya zarar vermeyecek şekilde çağdaş
malzeme ve donatılar ile üretilmesi.

Niteliksiz eklerin kaldırılması
yapının özgünlüğünü olumsuz etkileyen mimari
elemanlar, donatılar, ince yapı elemanlarının yapıya
zarar vermeden kaldırılması.

Şekil F.44

PAFTA ADI:
+4.35/+5.50 KOTLU PLAN

ÖLÇEK: 1/50

RÖLÖVE RESTİTÜSYON RESTORASYON

EYLÜL 2020

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

RESTORASYON
YÜKSEK LİSANS
PROGRAMI
TEZ ÇALIŞMASI

İSTANBUL BÜYÜKDERE
SURP BOĞOS
ERMENİ KATOLİK KİLİSESİ
KORUMA PROJESİ

TEZ DANIŞMANI:
PROF. DR. DENİZ MAZLUM

HAZIRLAYAN:
GAYE KEPEÇ 502151209

TAŞIYICI SİSTEM MÜDAHALELERİ

Sağlama
Strüktürel çatlakların enjeksiyon yöntemi ile;
kesilmiş plastron bölünmesi ile sağlanması.

Yeni
nitelikler eklenmesi
ve malzemelerin yeniden.

MALZEME MÜDAHALELERİ

**Boyalı - Sıvalı Yüzey Temizliği ve
Bütünlüğü**
nitelikler boya ve sıvaların yüzeyin özgün
malzeme ile uyumlu şekilde bölünmesi.

Boyalı - Sıvalı Yüzeyde Leke Temizliği
genel yüzey temizliği dışında; nem, pas, tuz gibi
etkenler nedeniyle oluşan lekeli yüzeylerin
mekanik ve kimyasal yöntemlerle temizlenmesi.

Metal Temizliği
metal yüzeylerde korozyonun mekanik ve kimyasal
yöntemlerle temizlenmesi, yüzeyin özgün malzeme ile
uyumlu malzeme ile boyanması.

Biyolojik Oluşumların Temizlenmesi
mekanik ve kimyasal yöntemlerle biyolojik
oluşumların yapıdan uzaklaştırılması.

Bütünlüğü
Yapının özgün mimari eleman ve yüzeylerin özgün
değer ve malzeme ile uyumlu şekilde bölünmesi.

MİMARİ MÜDAHALELER

Yeni Üretim
Yapının özgün mimari elemanların özgün değer ve
malzeme ile yeniden üretilmesi.

**Çağdaş Malzeme ve Donatıların
Eklenmesi**
Yapının mevcut ihtiyaçlarına cevap verecek
donatıların yapıya zarar vermemek üzere çağdaş
malzeme ve donatılar ile üretilmesi.

Niteliksiz eklerin kaldırılması
Yapının özgünlüğünü olumsuz etkileyen mimari
elemanlar, donatılar, ince yapı elemanlarının yapıya
zarar vermeden kaldırılması.

Şekil F.45

PAFTA ADI (üst):
A-A KESİTİ

PAFTA ADI (alt):
B-B KESİTİ

ÖLÇEK: 1/50

RÖLÖVE RESTİTÜSYON RESTORASYON

0 5 m 10 m 15 m 20 m 25 m 30 m 35 m 40 m 45 m 50 m

B-B KESİTİ

EYLÜL 2020

E-E KESİTİ

F-F KESİTİ

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

RESTORASYON
YÜKSEK LİSANS
PROGRAMI
TEZ ÇALIŞMASI

İSTANBUL BÜYÜKDERE
SURP BOĞOS
ERMENİ KATOLİK KİLİSESİ
KORUMA PROJESİ

TEZ DANIŞMANI:
PROF. DR. DENİZ MAZLUM

HAZIRLAYAN:
GAYE KEPEÇ 502151209

TAŞIYICI SİSTEM MÜDAHALELERİ

Sağlama
Strüktürel çatlakların enjeksiyon yöntemi ile;
kesilmiş plastron bölünmesi ile sağlanması.

Yenileme
nitelikler eklerin uzatılması
ve malzemelerin yenilenmesi

MALZEME MÜDAHALELERİ

**Boyalı - Sıvalı Yüzey Temizliği ve
Bütünlümesi**
nitelikler boyaların nasırlanması ve yüzeyin özgün
malzeme ile uyumlu şekilde bölünmesi.

Boyalı-Sıvalı Yüzeyde Leke Temizliği
genel yüzey temizliği dışında; nem, pas, tuz gibi
etkenler nedeniyle oluşan lekeli yüzeylerin
mekanik ve kimyasal yöntemlerle temizlenmesi.

Metal Temizliği
metal yüzeylerde korozyonun mekanik ve kimyasal
yöntemlerle temizliği, yüzeyin özgün malzeme ile
uyumlu malzeme ile boyanması

Biyolojik Oluşumların Temizlenmesi
mekanik ve kimyasal yöntemlerle biyolojik
oluşumların yapıdan uzaklaştırılması

Bütünlüme
Yüklem özgün mimari eleman ve yüzeylerin özgün
detay ve malzeme ile uyumlu şekilde bölünmesi.

MİMARİ MÜDAHALELER

Yeniden Üretim
Yüklem özgün mimari elemanların özgün detay ve
malzemeleri ile yeniden üretimi.

**Çağdaş Malzeme ve Donatıların
Eklenmesi**
Yüklem mevcut ihtiyaçlarına cevap verecek
donatıların yapıya zarar vermeyecek şekilde çağdaş
malzeme ve detaylar ile üretimi.

Niteliksiz eklerin kaldırılması
Yüklem özgünlüğünü olumsuz etkileyen mimari
elemanlar, donatılar, ince yapı elemanlarının yapıya
zarar vermeden kaldırılması.

Şekil F.46

PAFTA ADI (üst):
E-E KESİTİ

PAFTA ADI (alt):
F-F KESİTİ

ÖLÇEK: 1/50

RÖLÖVE RESTİTÜSYON RESTORASYON

EYLÜL 2020

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

RESTORASYON
YÜKSEK LİSANS
PROGRAMI
TEZ ÇALIŞMASI

İSTANBUL BÜYÜKDERE
SURP BOĞOS
ERMENİ KATOLİK KİLİSESİ
KORUMA PROJESİ

TEZ DANIŞMANI:
PROF. DR. DENİZ MAZLUM

HAZIRLAYAN:
GAYE KEPEÇ 502151209

TAŞIYICI SİSTEM MÜDAHALELERİ

Sağlamlaştırma
Strüktürel çatlakların enjeksiyon yöntemi ile;
kesilmiş plakların bölünmesi ile sağlamlaştırılması.

Yenileme
niteliksiz eklerin uzaklaştırılması
ve malzemelerin yenilenmesi

MALZEME MÜDAHALELERİ

**Boyalı - Sıvalı Yüzey Temizliği ve
Bütünlümesi**
niteliksiz boyaların nasırlanması ve yüzeyin özgün
malzeme ile uyumlu şekilde bölünmesi.

Boyalı-Sıvalı Yüzeyde Leke Temizliği
genel yüzey temizliği dışında; nem, pas, tuz gibi
etkenler nedeniyle oluşan lekeli yüzeylerin
mekanik ve kimyasal yöntemlerle temizlenmesi.

Metal Temizliği
metal yüzeylerde korozyonun mekanik ve kimyasal
yöntemlerle temizlenmesi, yüzeyin özgün malzeme ile
uyumlu malzeme ile boyanması

Biyolojik Oluşumların Temizlenmesi
mekanik ve kimyasal yöntemlerle biyolojik
oluşumların yapının uzaklaştırılması.

Bütünlüme
Yitirmiş özgün mimari eleman ve yüzeylerin özgün
detay ve malzeme ile uyumlu şekilde bölünmesi.

MİMARİ MÜDAHALELER

Yeniden Üretim
Yitirmiş özgün mimari elemanların özgün detay ve
malzemeleri ile yeniden üretilmesi.

**Çağdaş Malzeme ve Donatıların
Eklenmesi**
Yapının mevcut ihtiyaçlarına cevap verecek
donatıların yapıya zarar vermeyecek şekilde çağdaş
malzeme ve detaylar ile üretilmesi.

Niteliksiz eklerin kaldırılması
yapının özgünlüğünü olumsuz etkileyen mimari
elemanlar, donatılar, ince yapı elemanlarının yapıya
zarar vermeden kaldırılması.

Şekil F.47

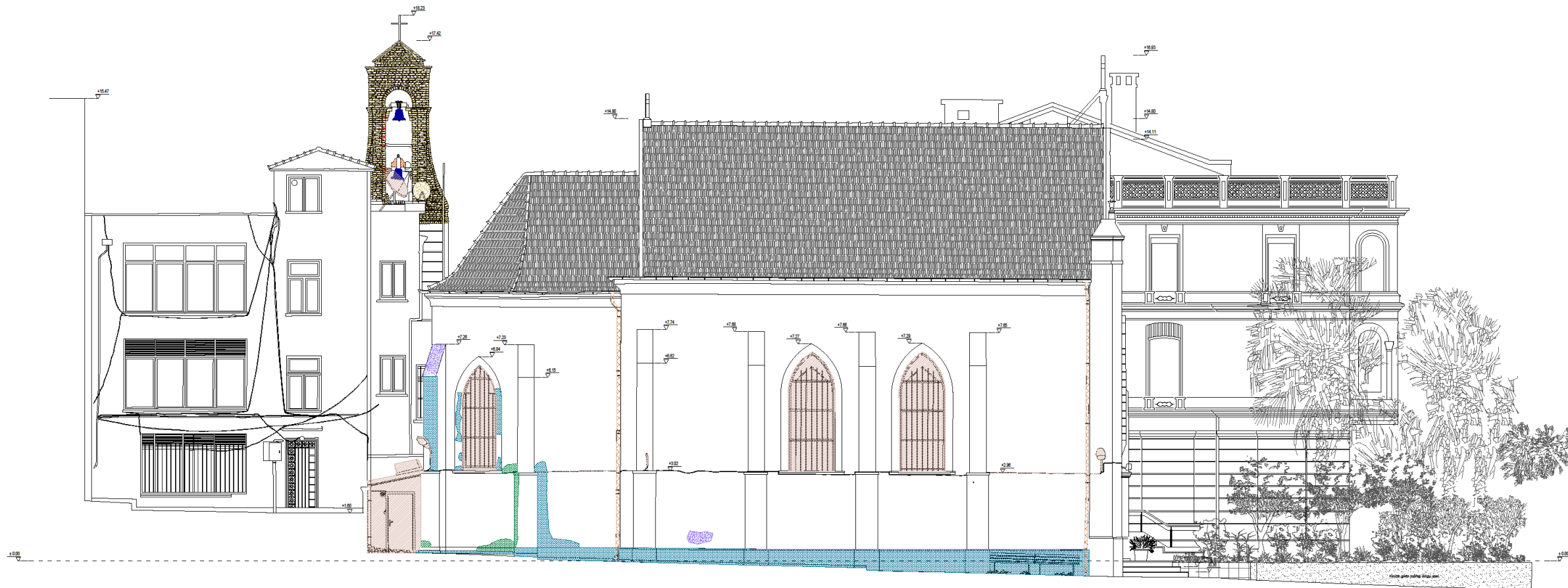
PAFTA ADI:
GÜNEYBATI CEPHESİ

ÖLÇEK: 1/50

RÖLÖVE RESTİTÜSYON RESTORASYON

EYLÜL 2020

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

RESTORASYON
YÜKSEK LİSANS
PROGRAMI
TEZ ÇALIŞMASI

İSTANBUL BÜYÜKDERE
SURP BOĞOS
ERMENİ KATOLİK KİLİSESİ
KORUMA PROJESİ

TEZ DANIŞMANI:
PROF. DR. DENİZ MAZLUM

HAZIRLAYAN:
GAYE KEPEÇ 502151209

TAŞIYICI SİSTEM MÜDAHALELERİ

Sağlamlaştırma
Strüktürel problemleri engelleyen yöntemli ile;
kesilmiş betonların bölünmesi ile sağlamlaştırılması.

Yenileme
niteliksiz eklerin uzaklaştırılması
ve malzemelerin yenilenmesi

MALZEME MÜDAHALELERİ

Boyali - Sıvalı Yüzey Temizliği ve Bütünümleri
niteliksiz boyaların nasırlanması ve yüzeyin özgün malzeme ile uyumlu şekilde bütünümleri.

Boyali-Sıvalı Yüzeyde Leke Temizliği
genel yüzey temizliği dışında; nem, pas, tuz gibi etkiler nedeniyle oluşan lekeli yüzeylerin mekanik ve kimyasal yöntemlerle temizlenmesi.

Metal Temizliği
metal yüzeylerde korozyonun mekanik ve kimyasal yöntemlerle temizlenmesi, yüzeyin özgün malzeme ile uyumlu malzeme ile boyanması

Biyolojik Oluşumların Temizlenmesi
mekanik ve kimyasal yöntemlerle biyolojik oluşumların yapışkan uzaklaştırılması.

Bütünümleri
Yitirmiş özgün mimari eleman ve yüzeylerin özgün detay ve malzeme ile uyumlu şekilde bütünümleri.

MİMARİ MÜDAHALELER

Yeniden Üretim
Yitirmiş özgün mimari elemanların özgün detay ve malzeme ile yeniden üretilmesi.

Çağdaş Malzeme ve Donatıların Eklenmesi
Yapının mevcut ihtiyaçlarına cevap verecek donatıların yapıya zarar vermeyecek şekilde çağdaş malzeme ve detaylar ile üretilmesi.

Niteliksiz eklerin kaldırılması
Yapının özgünlüğünü olumsuz etkileyen mimari elemanlar, donatılar, ince yapı elemanlarının yapıya zarar vermeden kaldırılması.

Şekil F.48

PAFTA ADI:
KUZEYDOĞU CEPHESİ

ÖLÇEK: 1/50

RÖLÖVE RESTİTÜSYON RESTORASYON

EYLÜL 2020

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

RESTORASYON
YÜKSEK LİSANS
PROGRAMI
TEZ ÇALIŞMASI

İSTANBUL BÜYÜKDERE
SURP BOĞOS
ERMENİ KATOLİK KİLİSESİ
KORUMA PROJESİ

TEZ DANIŞMANI:
PROF. DR. DENİZ MAZLUM

HAZIRLAYAN:
GAYE KEPİÇ 502151209

TAŞIYICI SİSTEM MÜDAHALELERİ

Sağlamlaştırma
Strüktürel çatlakların enjeksiyon yöntemi ile;
kesilmiş plastron bölünmesi ile sağlamlaştırılması.

Yenileme
niteliksiz eklerin uzaklaştırılması
ve malzemelerin yenilenmesi

MALZEME MÜDAHALELERİ

**Boyalı - Sıvalı Yüzey Temizliği ve
Bütünlümesi**
niteliksiz boya ve sıvaların asıl yüzeyin özgün
malzeme ile uyumlu şekilde bölünmesi.

Boyalı-Sıvalı Yüzeyde Leke Temizliği
genel yüzey temizliği dışında; nem, pas, tuz gibi
etkenler nedeniyle oluşan lekeli yüzeylerin
mekanik ve kimyasal yöntemlerle temizlenmesi.

Metal Temizliği
metal yüzeylerde korozyonun mekanik ve kimyasal
yöntemlerle temizlenmesi, yüzeyin özgün malzeme ile
uyumlu malzeme ile boyanması

Biyolojik Oluşumların Temizlenmesi
mekanik ve kimyasal yöntemlerle biyolojik
oluşumların yapının uzaklaştırılması.

Bütünlüme
Yitirmiş özgün mimari eleman ve yüzeylerin özgün
detay ve malzeme ile uyumlu şekilde bölünmesi.

MİMARİ MÜDAHALELER

Yeniden Üretim
Yitirmiş özgün mimari elemanların özgün detay ve
malzemeleri ile yeniden üretilmesi.

**Çağdaş Malzeme ve Donatıların
Eklenmesi**
Yapının mevcut ihtiyaçlarına cevap verecek
donatıların yapıya zarar vermeyecek şekilde çağdaş
malzeme ve detaylar ile üretilmesi.

Niteliksiz eklerin kaldırılması
yapının özgünlüğünü olumsuz etkileyen mimari
elemanlar, donatılar, ince yapı elemanlarının yapıya
zarar vermeden kaldırılması.

Şekil F.49

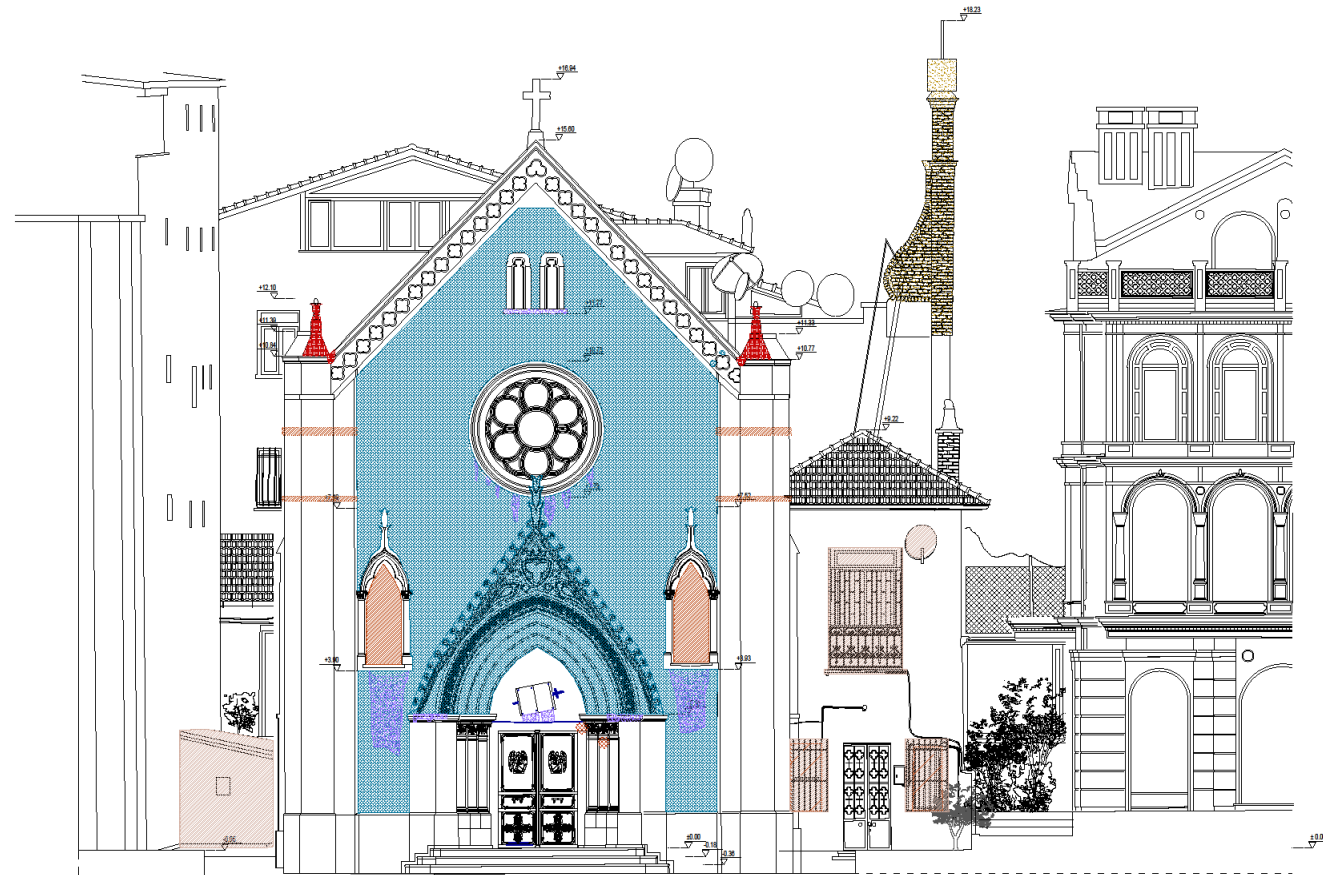
PAFTA ADI:
GÜNEYDOĞU CEPHESİ

ÖLÇEK: 1/50

RÖLÖVE RESTİTÜSYON RESTORASYON

EYLÜL 2020

ÖZGEÇMİŞ

Ad-Soyad : Gaye KEPİÇ
Doğum Tarihi ve Yeri : 12.12.1990, Beyoğlu
E-posta : gayekepic@gmail.com

ÖĞRENİM DURUMU:

- **Lisans** : 2014, Okan Üniversitesi, Mühendislik Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü - Seconda Università degli Studi di Napoli (Erasmus, 2013-2014 Güz yarıyılı)
- **Yüksek Lisans** : 2020, İstanbul Teknik Üniversitesi, Mimarlık Anabilim Dalı, Restorasyon Programı - Università degli Studi di Napoli Federico II (Erasmus, 2018-2019 Bahar Yarıyılı)

